

A
KATASZTRÓFAVÉDELEM
LAKOSSÁGFELKÉSZÍTÉSI
FELADATAI

Pytheas Könyvmanufaktúra

A MŰ A TKP2021-NVA-18 AZONOSÍTÓSZÁMÚ PROJEKT
KERETÉBEN,
A KULTURÁLIS ÉS INNOVÁCIÓS MINISZTERIUM NEMZETI
KUTATÁSI, FEJLESZTÉSI ÉS INNOVÁCIÓS ALAPBÓL
NYÚJTOTT TÁMOGATÁSÁVAL,
A TKP2021-NVA PÁLYÁZATI PROGRAM
FINANSZÍROZÁSÁBAN VALÓSULT MEG

A TKP2021-NVA-18 PROJEKTET A NEMZETI
KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM VALÓSÍTJA MEG

KATASZTRÓFAVÉDELEM KAPCSOLÓDÓ SZAKMAI PROGRAMJA A „MODERN
RENDÉSZET EDUCATIOJA - A RENDÉSZETI KIKÉPZÉS EGYES ELEMEINEK
HELYZETE MAGYARORSZÁGON ÉS FEJLESZTÉSÜK LEHETŐSÉGEI" CÍMŰ
ALPROJEKTHEZ KAPCSOLÓDOTT.

A KATASZTRÓFAVÉDELEM LAKOSSÁGFELKÉSZÍTÉSI FELADATAI

Főszerkesztő:

Dr. Szabó Csaba rendőr alezredes, Ph.D
főszerkesztő-helyettes, egyetemi docens
Belügyminisztérium, Belügyi Szemle Szerkesztősége
Széchenyi István Egyetem,
Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kar

Felelős szerkesztő:

Dr. Ambrusz József tűzoltó ezredes, Ph.D
tanszékvezető, egyetemi docens, tűzoltósági főtanácsos
Nemzeti Közszerológiai Egyetem,
Rendészettudományi Kar

Szakmai lektor:

Dr. Varga Ferenc c. tűzoltó dandártábornok, Ph.D
adjunktus, mb. intézetvezető
Nemzeti Közszerológiai Egyetem,
Rendészettudományi Kar

**A KATASZTRÓFAVÉDELEM LAKOSSÁGFELKÉSZÍTÉSI
FELADATAI**

**LAKOSSÁG ÉS IFJÚSÁG KATASZTRÓFAVÉDELMI FELKÉSZÍTÉSI KOMPLEX
TANULMÁNY**

**PYTHEAS KÖNYVMANUFAKTÚRA
BUDAPEST**

2023

Borítóterv:

Galambosi Barbara

www.galambosibarbara.hu

Felelős kiadó:

Pytheas Kiadói és Grafikai Szolgáltató Kft

Cím: 1116 Budapest, Ózdi utca 22.

Web: <https://konyvmanufaktura.hu/>

E-mail: info@konyvmanufaktura.hu

All rights reserved – Minden jog fenntartva

ISBN 978-615-5741-71-5

A kéziratok lezárva: 2023. november 30.

© Minden jog fenntartva. Bármilyen másoláshoz, sokszorosításhoz,
illetve más adatfeldolgozó rendszerben való tároláshoz és rögzítéshez
a kiadó a szerkesztő és a szerzők előzetes írásbeli hozzájárulása szükséges.

Előszó

Tisztelt Olvasó!

A XXI. századra a rendvédelem és nemzetbiztonság kihívásai alapvetően megváltoztak. A kihívások, kockázatok, fenyegetések rendszere globálissá vált, ugyanakkor nem lehet eltekinteni a lokális jelenségek szerepétől sem.

A katasztrófavédelmi kihívásokra adott hazai válaszoknak egyszerre kell figyelembe vennie a nemzetközi tapasztalatokat, a gyakorlatokat és a lokális kihívásokat. A kihívások, fenyegetések rendszere sorétűvé vált, így a válaszok sem lehetnek egysíkúak, vagy elszigeteltek.

„*A lakosság katasztrófavédelmi felkészítése a modern rendészet edukációja*” alprojekt kutatásának résziránya, így a jelen kiadvány fejezetei a természeti és civilizációs eredetű katasztrófák és veszélyek vonatkozásában a tudatosításra, a módszeres felkészítésre, a felkészülésre, valamint a proaktív tájékoztatásra igyekeznek hiteles választ adni, hogyan valósítható meg a potenciálisan fenyegető veszélyek kezelése.

2023-ra világossá vált, hogy hazánknak rendelkeznie kell olyan képességekkel, amelyek komplex megelőzési és katasztrófakockázat-csökkentési rendszert alkotnak. Hazánk földrajzi adottságait valamint a természeti vagy ipari katasztrófák gyakran államhatárokon átívelő jellegét figyelembe véve, fokozni szükséges a szomszédos országokkal folytatott katasztrófavédelmi együttműködést. Közösén feltérképezve a kölcsönös segítségnyújtási lehetőségeket, amelyek hatékony tematikus tartalmat és alkalmazott tudásanyagot biztosítanak.

A katasztrófavédelem nemzeti ügy, ily módon elengedhetetlen a társadalom egészének a megelőzéshez, a védekezéshez és az helyreállításhoz való hozzájárulása.

A megelőzés, a védekezés illetve a sikeres következménykezelés vonatkozásában közös feladat a védelmi igazgatás és a közigazgatás vezetőinek ezirányú felkészítése, amelyhez a szükséges tudásanyag kialakítására tettek javaslatot a kiadvány szerzői, kutatói.

A tanulók katasztrófavédelmi felkészítéséhez az alapfokú- és a középfokú nevelés-oktatás szakaszaira szükségessé vált kidolgozni a felkészítések módszertanát.

A kutatások során indokolt volt a katasztrófák várható hatásainak, pontosabb felismerhetőségének feltérképezésére a hatékony felkészülés érdekében, valamint a gyors, pontos tájékoztatás és riasztás követelményeinek rögzítésére a károk mérséklésének céljából.

Összességében kijelenthető, hogy sem a kutatási témában, sem az egyes alprojektek esetében, az elmúlt években nem került sor ilyen formában megvalósított, összefogott, támogatott kutatásra. Minden feldolgozott tématerület esetében szerteágazó és mély kutatásokra került sor az egyéni- vagy csoportos kutatások keretében. A kötetből az olvasó megismerheti azokat az előzményeket, amelyekre az öt fejezetből álló kiadvány épül, hiszen a jövő generációinak felkészítése közös feladatunk és felelősségünk.

A hatékony megoldásokat nemzeti és nemzetközi szinten egyaránt összefogva kell keresnünk annak érdekében, hogy a természeti környezet megóvásával a közjót szolgáljuk. Kutatásaink célja, hogy azok eredményeinek alkalmazásával elérhető legyen az, hogy a jelen és a jövő generációinak méltó életkörülményeit biztosíthassunk.

Kérem, forgassák haszonnal a kiadványt!

Budapest, 2023. december 10.

Prof. Dr. Kovács Gábor r. vezérőrnagy
Nemzeti Közsolgálati Egyetem
Rendészettudományi Kar
dékán

TARTALOMJEGYZÉK

I. FEJEZET

A KÖZIGAZGATÁSI VEZETŐK KATASZTRÓFAVÉDELMI FELKÉSZÍTÉSÉNEK
FELADATAI

II. FEJEZET

A TERÜLETI VÉDELMI BIZOTTSÁG TAGJAI, A HELYI VÉDELMI BIZOTTSÁGOK
ELNÖKEI, VALAMINT A TERÜLETI SZINTŰ VÉDELMI IGAZGATÁSI ÉS
KATASZTRÓFAVÉDELMI FELADATOK ELLÁTÁSÁBAN KÖZREMŰKÖDŐK
FELKÉSZÍTÉSÉNEK FELADATAI

III. FEJEZET

A POLGÁRMESTER ÉS A JEGYZŐ, VALAMINT A HELYI VÉDELMI IGAZGATÁSI
ÉS KATASZTRÓFAVÉDELMI FELADATOK ELLÁTÁSÁBAN KÖZREMŰKÖDŐK
FELKÉSZÍTÉSÉNEK IDŐSZERŰ FELADATAI

IV. FEJEZET

A TANULÓIFJÚSÁG ÉS A PEDAGÓGUSOK KATASZTRÓFAVÉDELMI
FELKÉSZÍTÉSÉNEK ELMÉLETI ÉS GYAKORLATI KÉRDÉSEI

V. FEJEZET

A LAKOSSÁGI TÁJÉKOZTATÁS FELADATAI

III. FEJEZET

A POLGÁRMESTER ÉS A JEGYZŐ, VALAMINT A HELYI VÉDELMI IGAZGATÁSI ÉS KATASZTRÓFAVÉDELMI FELADATOK ELLÁTÁSÁBAN KÖZREMŰKÖDŐK FELKÉSZÍTÉSÉNEK IDŐSZERŰ FELADATAI

Dr. HÁBERMAYER TAMÁS tűzoltó ezredes, PhD., tűzoltósági tanácsos
igazgatóhelyettes
Tolna Vármegyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság

SÁROSSY GÁBOR tűzoltó alezredes
vármegyei polgári védelmi főfelügyelő
Tolna Vármegyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság

Főbb kutatási feladatok:

A katasztrófavédelem szervezet- és feladatrendszere, a védelmi igazgatás rendszere és a különleges jogrend, rendkívüli intézkedések a különleges jogrend idején, a katasztrófák elleni védekezés irányítása, a közreműködő személyek és szervezetek, az ágazatok sajátos feladatai, a riasztási és értesítési, kapcsolattartási és jelentési rend, valamint a döntéshozatali eljárások.

Tartalomjegyzék

BEVEZETÉS.....	291
1. A katasztrófavédelem szervezet és feladatrendszere.....	292
1.1 A katasztrófák elleni védekezés jogszabályi alapjai	292
1.2 A hivatásos katasztrófavédelmi szervezet és feladatrendszere.....	308
1.3 A katasztrófavédelmi feladatokban közreműködő személyek és szervezetek.....	313
1.4 A katasztrófák elleni védekezés időszakai.....	316
Részkövetkeztetések	317
2. A katasztrófák elleni védekezés irányítása, döntéshozatali eljárások.....	318
2.1 Az Országgyűlés és a köztársasági elnök	318
2.2 A Kormány	319
2.3 A Katasztrófavédelmi Koordinációs Tárcaközi Bizottság.....	320
2.4 A katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter.....	321
2.5 A központi államigazgatási szerv vezetője.....	323
2.6 A gazdálkodó szervezet vezetőjének feladatai	323
2.7 Az önkéntes tevékenységet végzők.....	323
Részkövetkeztetések	324
3. A védelmi és biztonsági igazgatás rendszere.....	325
3.1 A védelmi és biztonsági igazgatás rendszerének célja, rendeltetése, irányítása	325
3.2 A védelmi és biztonsági szervezetek.....	326
3.3 A védelmi és biztonsági kötelezettségek rendszere és alapvető szabályai	326
3.4 A védelmi és biztonsági rendszer szintjei	327
3.5 A különleges jogrend és a rendkívüli intézkedések a különleges jogrend idején	328
Részkövetkeztetések	330
4. Ellenálló képesség, jövőbeli veszélyeztető hatások, ENSZ prioritási és EU reziliencia célok	331
4.1 A katasztrófákkal szembeni ellenálló képesség és a reziliencia	331
4.2 Jövőbeli veszélyeztető hatások	331
4.3 ENSZ prioritási célok (Hyogo, Sendai)	334
4.4 EU rezilienciacélok (Bizottsági ajánlás).....	334
Részkövetkeztetések	335
5. A települési polgármester katasztrófák elleni védekezéssel kapcsolatos tevékenysége	336
5.1 A veszélyelhárítási tervezéssel kapcsolatos feladatok	336
5.2 A közbiztonsági referens intézménye.....	340
5.3 A lakosság riasztása és veszélyhelyzeti tájékoztatásának feladatai	341
5.5 A települési polgármester lakosságvédelmi feladatai.....	349
5.6 A települési polgármester feladatrendszere a katasztrófák elleni védekezés időszakaiban.....	355
5.7 A közbiztonsági referens feladatrendszere a katasztrófák elleni védekezés időszakaiiban	357

5.8 A katasztrófavédelmi közösségi szolgálat szervezése a településen	359
Részkövetkeztetések	360
6. A települési jegyző, körjegyző katasztrófák elleni védekezéssel kapcsolatos tevékenysége	361
6.1 A katasztrófasegély nyújtásának szabályai.....	363
6.2 A települések fejlesztése és a kapcsolódó katasztrófavédelmi feladatok	363
6.3 Katasztrófavédelemmel kapcsolatos közérdekű bejelentések, panaszok	369
6.4 Veszélyes fák, fasorok	370
6.5 Települési vízkárelhárítási tervek és az éves szemlék végrehajtása.....	372
6.6 A veszélyes üzemek közmeghallgatásának előkészítése	373
Részkövetkeztetések	375
7. A települések vis maior események miatti támogatása	377
7.1 A vis maior eljárásban közreműködő szervezetek	378
7.2 A vis maior eljárás folyamata, a támogatás mértéke.....	381
7.3 A támogatás igénylésének és elszámolásának folyamata	386
7.4 Vis maior előleg igénylésének lehetősége	394
7.5 Védekezési költségeket tartalmazó pályázat kötelező mellékletei.....	395
7.6 Vis maior események elemzése 2018-2022.....	401
7.7 A Vis maior pályázatok alakulása 2018 és 2022 közötti időszakban.....	407
Részkövetkeztetések	413
Összegzés, a kutatás eredményeinek bemutatása	414
Felhasznált irodalom.....	415
Mellékletek.....	422

BEVEZETÉS

A közelmúlt eseményei arra mutatnak rá, hogy a biztonságunk megőrzése érdekében a katasztrófák elleni védekezésekre történő felkészülés egyre nagyobb hangsúlyt kell, hogy kapjon. Ezt támasztja alá a 2010-es vörösiszap katasztrófa, a 2013-as történelmi dunai árvíz, a 2019-től érkező Covid-19 járvány és a természeti környezetünket most már folyamatosan fenyegető globális éghajlatváltozás is. A felkészülést és később a védekezések végrehajtását hatékonyan a katasztrófavédelmi hivatásos szervek, az önkormányzatok és a lakosság, valamint az együttműködő szervezetek közös munkája révén lehet csak megvalósítani. Ha lehetséges, akkor még a megelőzés időszakában szükséges minden számításba vehető kockázat felmérése, majd a várható károk előzetes felbecslése és a rendelkezésre álló erők – erőforrások előzetes hozzárendelése az egyes katasztrófa típusokhoz.

Ha ezt a feladatot az arra hivatott személyek és szervezetek a szakmai szabályoknak megfelelően elvégzik, akkor jelentősen növelik a védekezések időszakában a rendkívüli káresemény sikeres elhárításának esélyét. Ezen túl, nagymértékben csökkenthetik az az időt, amelyet a helyreállítással és újjáépítéssel kell eltöltenie a lakosságnak. A települések polgármestereire és jegyzőire jelentős és komplex feladatrendszer hárul, hiszen a veszélyhelyzet időszakában is képviselniük kell a lakosság érdekeit, és súlyos döntéseket kell meghozniuk ahhoz, hogy a katasztrófák elleni védekezések komplex rendszerében is képesek legyenek megfelelni a vonatkozó jogi normák előírásainak. Annak érdekében, hogy ezt minél hatékonyabban lehessen megtenni, a szerzők részletesen bemutatják a katasztrófavédelem szervezet- és feladatrendszerét, a vonatkozó alapvető jogszabályokat, a védelmi igazgatás komplex rendszerét, a védekezések egyes időszakára vonatkozó feladatokat, különös tekintettel a vis maior eljárások lefolytatására.

1. A katasztrófavédelem szervezet és feladatrendszere

1.1 A katasztrófák elleni védekezés jogszabályi alapjai

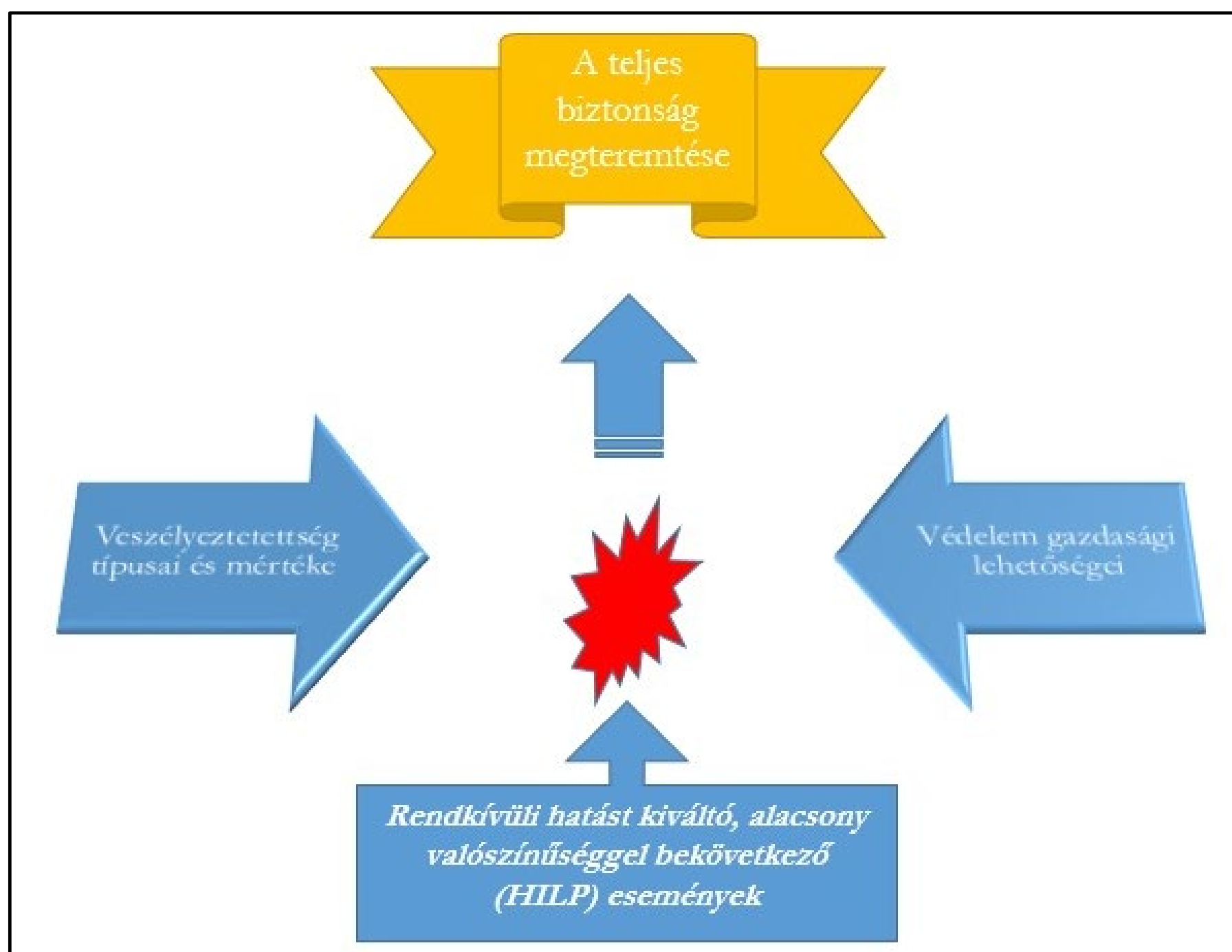
Magyarországon a katasztrófák elleni védekezés legmagasabb szintű szabályozását az Országgyűlés az Alaptörvényben hozta létre, és a védekezési feladatok megvalósításáért a Kormányt tette felelőssé. A katasztrófák elhárítására a Kormány katasztrófavédelmi szervezetet működtet, amelynek feladatrendszeréhez támogatóként kapcsolódnak még a hivatásos szervek, a lakosság, önkéntesek, gazdálkodó szervek, önkormányzatok, kormányzati szervek, társadalmi és karitatív szervezetek, együttműködők.

A veszélyekre történő felkészülés és az egyes katasztrófa események elhárítása, majd a helyreállítás-újjaépítés feladatainak megszervezése rendkívül komplex feladat, amely megköveteli a korábban felsorolt szervek, szervezetek együttműködését és a szervezett állami koordináció megvalósítását. A szakszerűen működtetett védelmi rendszer Magyarországon mindenben elsődlegesen a megelőzésre alapoz, és a káresemények kapcsán a bekövetkezési valószínűségek lehető legkisebbre csökkentésével minimalizálja a kockázatokat. Ha a rendkívüli események mégis megtörténnek, akkor az állami szervek a védekezés megvalósításában segítenek, elsősorban a katasztrófavédelem erői, egységei útján.

Előfordulhat, hogy egy-egy veszélyeztető hatás teljesen kivédhető lenne, azonban már a tervezés fázisában figyelembe kell vennünk, hogy két jól elhatárolható ok miatt a teljes biztonság állapotát csak elméleti szinten tudjuk elérni. Ennek oka az, hogy csak azon veszélyeztető hatások ellen tudunk jól védekezni, amelyeket ismerünk és megteremtettük hozzájuk a megfelelő védekezési feltételeket. Egyszerű példával élve – ha tudjuk, hogy hazai folyóinkon időszakosan várható az ár- és belvíz bekövetkezése, akkor az állam a létrehoz egy erre szakosodott szervezetet (Országos Vízügyi Főigazgatóság, OVF), amely megvalósítja a szükséges védelmi intézkedéseket. Ezt azonban csak az ismert veszélyforrások ellen tudja hatékonyan megtenni. Az árvizek kapcsán például az OVF és szervei különböző időperiódusok szerint (30, 100, 1000 éves) elöntési térképeket készítenek, valamint racionalizálják a védekezéshez szükséges és a gazdasági lehetőségek figyelembevételével racionálisan fenntartható erőforrásokat. Ezen erőforrások általánosságban elegendőek a védekezésekhez, de ha előre racionálisan nem tervezhető, vagy csak nagyon alacsony valószínűséggel előrelátható,

kiszámíthatatlan rendkívüli esemény (HILP)¹ következik be, akkor az súlyos problémát jelenthet az erők, eszközök elosztásánál.

Gondot jelenthet továbbá az is, ha a tervezést megelőzően teljesen ismeretlen veszélyforrás jelentkezik. Ilyenkor nem biztos, hogy lesz a sikeres védekezéshez megfelelő szervezet. Hasonló a probléma az egyes katasztrófák kiterjedésével, méreteivel is. Előfordulhat, hogy a tervezés időszakában a katasztrófatípust figyelembe vették, azonban mértéke, nagysága miatt nem áll rendelkezésre a szükséges erőforrás-mennyiség. Ismeretlen veszélyforrásra példaként hozható a Covid-19, a kiterjedés problémáját pedig jól példázzák a 2023. február hónapban bekövetkezett törökországi földrengések. Hiába volt Törökország előtt ismert a jelentős földrengés bekövetkezésének lehetősége, a nemzeti katasztrófavédelmi erők egy ilyen eseménynél már nem voltak elegendőek, ezért szükségessé vált a nemzetközi erők segítségül hívása. A katasztrófa során több mint 100 nemzetközi mentőcsapat segítette a mentési feladatokat².

1. számú ábra: A teljes biztonság megteremtésének elméleti konfliktusa Forrás:³

¹ High Impact Low Probability Events. Ilyen lehet például Magyarországon a rendkívüli jeges árvíz esete, amely 100 évre vetítve is alacsony valószínűséggel következik be, de ennek ellenére is már többször bekövetkezett az elmúlt évszázadban a Duna folyón (1956,1965).

² Jackovics Péter – Nemzetközi segítségnyújtás, nemzetközi követelmények, hazai képességek – Törökországi földrengés, Védelem Tudomány 2:4 pp. 87-121., 35 p., 2023.

³ Az ábrát a szerzők készítették.

Magyarországon a katasztrófák elleni védekezés alapszabályainak megteremtése az Országgyűlés és a Kormány feladata. Az Alaptörvény⁴ alapján Magyarország védelmezi az állampolgárait, viszont egyértelműen kimondja azt is, hogy az egyén is felelős önmagáért és köteles az állami és közösségi feladatok ellátásához hozzájárulni (képességei és lehetőségei szerint). A korábban kifejtettek tehát bizonyítást nyernek és egyértelművé válik, hogy az államnak és az egyénnek közösen kell a legélhetőbb és legbiztonságosabb környezetet megteremteni maga körül. Magyarországon a legfőbb népképviselői és törvényalkotó szerv az Országgyűlés, amely döntéseket hoz a különleges jogrendet érintően, valamint a katonai műveletekben való részvétel kapcsán.⁵ Ez azért is kiemelten fontos, mert számos veszélyforrás van jelen napjainkban, amely veszélyezteteti a természeti erőforrásainkat, kulturális értékeinket, felhasználható vízkészletünket, erdőinket, honos növény- és állatfajainkat.

Az Országgyűléshez hasonlóan különleges jogrendet érintő döntéseket hozhat a köztársasági elnök⁶ vagy a Kormány⁷, bizonyos esetekben pedig akár a helyi önkormányzat⁸ is. Ennek figyelembevételével mellett minden magyar állampolgár köteles közreműködni a veszélyforrások felszámolásában, vagy akár a haza védelmében.⁹ Ez jelenleg kétféleképpen történhet. Önálló saját elhatározásból önkéntesként az egyén a katasztrófák elleni védekezésbe egyénileg vagy szervezett formában is bekapcsolódhat.¹⁰ A másik lehetőség a kötelezés alapján történő részvétel, amely a sarkalatos törvényekben meghatározott polgári védelmi kötelezettség, vagy gazdasági és anyagi szolgáltatás teljesítésével történhet.

Magyarország az önkéntesek számát tekintve a középmezőnyben helyezkedik el az országok képzeletbeli ranglistáján az által, hogy minden 38 lakosára jut egy önkéntes személy. Ettől vannak nagyságrendekkel jobb eredmények, de sokkal rosszabbak is. A szomszédos Ausztriában 17 lakosra, Svédországban 16 lakosra, Belgiumban 67, Kínában 97, Indiában 146 lakosra jut egyetlen önkéntes személy.¹¹

⁴ Magyarország Alaptörvénye G) cikk (2) és O) cikk.

⁵ Magyarország Alaptörvénye Az Állam – Az Országgyűlés 1. cikk (1) és (2) i) pont.

⁶ Magyarország Alaptörvénye Az Állam – A köztársasági elnök 9. cikk (1) f) pont.

⁷ Magyarország Alaptörvénye Az Állam – A Kormány 15. cikk (3), 53. cikk.

⁸ Magyarország Alaptörvénye Az Állam – A helyi önkormányzatok 32. cikk (1) a-d) és l).

⁹ Magyarország Alaptörvénye XXXI. cikk (1) pont.

¹⁰ Például katasztrófavédelmi önkéntesként belép egy települési mentőszervezet kötelékébe.

¹¹ MUHORAY-HÁBERMAYER-CZINCZÁR 2019: 68-70.

A magyar állam tekintetében a kötelesség elrendelésének történelmi hagyományai vannak. Az Aranybulla¹² alapján, a hazai földön a nemesek bármikor kötelesek voltak a király oldalán fegyvert viselve az ellenségtől védeni az országot, de külhonban csak önként (pénzért) kellett hadat viselniük.

„Ha a király az országon kívül sereget akar vinni, a nemesek ne legyenek kötelesek vele menni, hanemha az ő pénzéért”.¹³

„Ellenben pedig ha ellenség jövend az ország ellen, a nemesek tartozzanak feltámadni, és mindnyájan hadba menni”.¹⁴

1868-ban már általános és személyes védkötelezettségről beszélhetünk, amelyeket a védképes állampolgároknak személyesen kellett teljesíteniük. Itt a kötelezés már nagyon általános jellegű volt és nem lehetett mentesülni azért, mert valaki nem felelt meg a katonává válás kritériumainak – mint például az alacsony testmagasság.

„A védelmi kötelezettség általános, és minden védképes állampolgár által személyesen teljesítendő.”¹⁵

A kötelesség fennállt a világháborúk időszakában is, viszont ekkor már egyértelműen hadkötelezettségről írt a jogszabály. Azt általános kötelezettségnek tekintette, amely minden állampolgárra vonatkozott.

„A hadkötelezettség általános és azt minden állampolgárnak személyesen, e törvény rendelkezései szerint kell teljesítenie.”¹⁶

Megjelenik a vasszigor, amely büntette az alábbi felsorolásban szereplő tényállások megvalósítóit:

- összeírásra jelentkezés elmulasztása,
- az újoncállításon vagy a felülvizsgálaton való jelentkezés elmulasztása,
- az állíttatás vagy felülvizsgáltatás megghiúsítása elmaradás által,
- az újoncállítás elől való elszökés és a katonai szolgálat kikerülése,

¹² VIRÁG Második András Aranybullája.

¹³ Második András Aranybullája VII. Cikkely.

¹⁴ Második András Aranybullája VII. Cikkely 2. §.

¹⁵ 1868. évi XL törvénycikk a véderőről 1.§.

¹⁶ 1912. évi XXX. törvénycikk a véderőről 1. §.

- a hadkötelezettség alól való kibúvás,
- kedvezményeknek csalárd megszerzése,
- öncsonkítás és másnak megcsonkítása.

Ezen túlmenően, ahogyan az előző idézetből látható, nem tekintették akkoriban tiltottnak a családi életbe történő beavatkozást sem, például a parancsnok útján a hadköteles katonák nősülését meg lehetett tiltani.

„A nősülés az állításköteles korba lépés előtt és az állítási kötelezettség tartalma alatt elvileg nincs megengedve. Tekintetbe vételt érdemlő körülmények között a nősülési engedélyt a honvédelmi miniszter adhatja meg, aki arra is fel van hatalmazva, hogy – amennyiben különös körülmények megkívánják – a nősülési tilalmat rendeleti úton korlátozhassa vagy egészen meg is szüntesse. A nősülés semmi esetre sem szolgáltat alapot a hadkötelezettség teljesítése tekintetében valamely kedvezményre.”¹⁷

Ha a jelenkorban megvizsgáljuk a kötelesség és önkéntesség kérdését, akkor azt tapasztalhatjuk, hogy az állampolgárok döntő hányada (79,49%) katasztrófahelyzet esetén elfogadja az önkéntesi részvételt a különböző műveletekben. Ha ugyanezt kérdezzük a kötelességről, akkor itt már jelentős csökkenést könyvelhetünk el (58,98%). A lakosság közel egyötöde (20,51%) pedig teljességgel elutasítja a kötelezettségen alapuló feladatvégzést.¹⁸ A kérdést árnyalja továbbá az is, hogy a lakosság egészen eltérő részvételi aktivitást fog majdán mutatni a különböző típusú katasztrófák esetén. Egy kérdőíves kutatás kimutatta, hogy magas az önkéntesek részvételi hajlandósága a jellemzően ismert és kevésbé veszélyesnek tartott katasztrófák esetében (pl. árvíz 87,64%, belvíz 79,27%, rendkívüli időjárás 80,36%), és meglehetősen alacsony, ha jelentős szakismeretet igénylő beavatkozásokról van szó (pl. ipari szerencsétlenség 37,45%, nukleáris káresemény 25,09%, humán járvány 43,27%).¹⁹

Talán, ezen statisztikai adatokból is látható és érzékelhető, hogy a katasztrófák elleni védekezések hatékony megvalósítása komplex feladat, amely az összes érintettől magas szintű felkészülést vár el.

Első lépésként mindenképpen meg kell ismerni a jelenleg hatályos különleges jogrendek típusait és azok részletes szabályozását:

- hadiállapot (Alaptörvény – 49. cikk),

¹⁷ 1912. évi XXX. törvénycikk a véderőről 40. §.

¹⁸ MUHORAY-HÁBERMAYER-CZINCZÁR 2019:75.

¹⁹ HÁBERMAYER-HORNYACSEK-MUHORAY 2018:166.

- szükségállapot (Alaptörvény – 50. cikk),
- veszélyhelyzet (Alaptörvény – 51. cikk).²⁰

Az Alaptörvény tanulmányozása után kijelenthető, hogy a katasztrófák elleni védekezések következő legfontosabb törvényi szintű normája a katasztrófavédelmi törvény (Kat.).²¹

A jogszabály nyolc fő fejezetrészre van tagolva, a következő bontásban:

- I. fejezet: Alapvető rendelkezések,
- II. fejezet: A katasztrófák elleni védekezés irányítása,
- III. fejezet: A katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter irányítása alá tartozó, a katasztrófavédelem végrehajtását végző szervek és feladataik,
- IV. fejezet: Veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezés
- V. fejezet: A kiterjedt káresemény,
- VI. fejezet: A polgári védelmi szervezetek működése, a gazdasági és anyagi szolgáltatás
- VII. fejezet: A felkészülés és a védekezés költségeinek megtérítése és fedezete
- VII/A. fejezet: A hatósági eljárásokkal kapcsolatos adatkezelés,
- VII/B. fejezet: Képfelvétel, hangfelvétel, kép- és hangfelvétel készítése,
- VII/C. fejezet: A hivatásos katasztrófavédelmi szerv hatáskörébe utalt hatósági eljárások elektronikus ügyintézésének különös szabályai,
- VIII. Fejezet: Záró rendelkezések.

A Kat. a lakosság biztonságának és biztonságérzetének növelése céljából, a civilizációs és természeti katasztrófák elleni védekezések hatékonyságának fokozása érdekében jött létre, és részletesen szabályozza a védekezésben részt vevők feladatrendszerét. Alapvető gondolatként szerepel benne, hogy a katasztrófák elleni védekezés nemzeti ügy, a védekezés egységes irányítása pedig állami feladat. Annak érdekében, hogy ez megvalósulhasson, szükség van az állampolgárok, önkormányzatok, gazdálkodó szervezetek, rendvédelmi szervek, valamint további együttműködő és támogató szervezetek bevonására, azok tevékenységének összehangolására, kooperációjára és koordinációjára.

²⁰ Magyarország Alaptörvénye 48. cikk.

²¹ 2011. évi CXXVIII. törvény a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról.

A katasztrófák elleni védekezés ugyanis a legtöbb esetben egy rendkívül komplex tevékenység, amely a káresemény típusától függően akár rendkívüli méreteket is ölthet. A jelenleg lehetséges veszélyeztető hatások hivatalos összefoglalását két fő forrásban találhatjuk meg:

1. 234/2011. Korm. rendelet 2. melléklet (Kat. Vhr.)
2. Jelentés Magyarország nemzeti katasztrófakockázat-értékelési módszertanáról és annak eredményeiről (Belügyminisztérium, 2014)

1. számú táblázat: A tradicionális tervezésen alapuló összesített veszélyeztető hatások Forrás:²²

Veszélyeztető hatások	
Jelentés Magyarország nemzeti katasztrófakockázat-értékelési módszertanáról és annak eredményeiről (Belügyminisztérium, 2014) alapján	
1. Elemi csapások és természeti eredetű veszélyek (Kat. Vhr.)	
Árvíz	Rendkívüli időjárás (viharok, aszály)
Belvíz	Földtani veszélyforrások (földrengés, földcsuszamlás, beszakadás, talajsüllyedés, partfalomlás)
Erdőtűz	Invazív allergén vagy mérgező növények
2. Ipari szerencsétlenség, civilizációs eredetű veszélyek (Kat. Vhr.)	
A veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem vagy küszöbérték alatti üzem	Más létesítmény (ipari, mezőgazdasági) általi veszélyeztető hatás, veszélyes anyag szabadba kerülésének kockázata
Távolság nukleáris létesítménytől (atomerőműtől, kutatóreaktortól)	Közlekedési útvonalak és csomópontok (veszélyes áruk szállítása, jelentős forgalom)
Veszélyes katonai objektum	
Súlyos közlekedési balesetek; közút és vasút, hajó és légi jármű	
3. Egyéb eredetű veszélyek (Kat. Vhr.)	
A felszíni és felszín alatti vizek (elsősorban az ivóvízbázisok) sérülékenysége	Humán járvány vagy járványveszély, valamint állatjárvány
A riasztási küszöböt elérő mértékű légszennyezettség	
Migráció	Űridőjárás
4. Kritikus infrastruktúrákkal kapcsolatos kockázatok (Kat. Vhr.)	
A lakosság alapvető ellátását biztosító infrastruktúrák sérülékenysége	A közlekedés sérülékenysége
A közigazgatás és a lakosság ellátását közvetve biztosító infrastruktúrák sérülékenysége	
Energiaellátási válság	
5. Szándékos események	
Terrorizmus	Kibertámadás

²² HÁBERMAYER 2021:82

Ezen normák kombinációjaként²³ a fenti táblázat jól szemlélteti a lehetséges eseményeket.

A Kat. alapján az előző táblázat eseményei hatásukat tekintve lehetnek kiterjedt káresemények vagy katasztrófák.²⁴ A két eset közül bármelyik bekövetkezése azonnal megköveteli a katasztrófavédelem és a védelmi igazgatás szerveinek – települési szinten a polgármester – intézkedését annak érdekében, hogy a lakosságot fenyegető életveszélyt el lehessen hárítani, a károkat pedig minimalizálni. A legfontosabb különbség a két fogalom között az, hogy a katasztrófa bekövetkezése maga után vonhatja a veszélyhelyzet kihirdetését, különleges jogrendi intézkedések bevezetését, az önkormányzatok és állami szervek folyamatos és szigorúan összehangolt együttműködését, valamint szükség szerint nemzetközi segítség igénybevételét. A Kat. hatálya kiterjed minden, Magyarország területén végzett katasztrófaveszélyes tevékenységre.

A Kat. mellett kiemelten fontos törvényi szabályozó a védekezések megvalósítása kapcsán a 2021. évi XCIII. törvény a védelmi és biztonsági tevékenységek összehangolásáról (Vbö.). Ezen jogszabály egy feladatrendszer összegez, amely a védelemben érintett szervezetek és természetes személyek részére határozza meg a tevékenységük rendjét. A törvény meghatározza a védelem és biztonság szavatolásának alapjait, az azzal összefüggő kötelezettségeket, valamint a tervezés rendszerét, amellyel a védekezések előkészítését hivatott biztosítani. Keretet ad továbbá a nemzetgazdaság védelmi és biztonsági célú felkészítésének, mozgósításának, tartalékolásnak és részletesen taglalja a nemzeti ellenálló képesség rendszerét.²⁵ Az irányító és összehangolói tevékenység kapcsán részletezi az érintett szervezetek, személyek feladatköreit, valamint a védelmi és biztonsági igazgatás szakrendszerét, annak hierarchikus felépítését, működését. Az összehangolt védelmi tevékenység keretei között leírja az Észak-atlanti Szerződés Szervezete (NATO) Válságreagálási Rendszerével összhangban álló Nemzeti Intézkedési Rendszer alkalmazásának, és az Európai Unió (EU) válságkezelésben való nemzeti részvétel alapvető szabályait, valamint a különleges jogrenddel kapcsolatos szabályozást.

²³ A kettő kombinációját tekinthetjük a tradicionális veszélyhelyzeti tervezés alapjainak (előre ismert veszélyforrásokra tervezés).

²⁴ Kat. 3. § 11. és 5.

²⁵ Vbö. 42. §.

A 2021. évi CXL. törvény a honvédelemről és a Magyar Honvédségről (Hvt.) a Kat. és a Vbő. mellett a következő fontos szabályozó. A jogszabály katasztrófavédelmi szempontból fontos tartalma, hogy a Magyar Honvédség vonatkozásában részletezi a katasztrófák elleni védekezésbe történő bevonás lehetőségét, valamint részletesen taglalja a polgári védelmi kötelezettség fegyveres összeütközések időszakával összefüggő eltérő szabályait.

Magyarország teljes lakosságára vonatkozik a következő fontos jogszabályunk az 1996. évi XXXI. törvény, amely a tűz elleni védekezésről, a műszaki mentésről és a tűzoltóságról szól (Ttv.). A norma leírja többek között a tűzjelzés szabályait, a tűzoltás és műszaki mentés menetét, a tűzvédelmi hatósági feladatokat, a tűzmegeelőzési és tűzvizsgálati feladatokat, valamint kitér a helyi önkormányzatok tűzoltósággal kapcsolatos tevékenységére.²⁶ Az önkormányzatok kiemelt feladata továbbá, a településen az oltóvíz nyelési lehetőségek biztosítása és a részvétel a lakosság tűzvédelmi felvilágosításában, tűzvédelmi propagandában.

Ezekén túlmenően, a települési önkormányzatok képviselő-testületeinek a következőkben kell döntéseket hozniuk:

- hozzájárulnak a hivatásos tűzoltóság, valamint hozzájárulhatnak – amennyiben területén működik – az önkormányzati tűzoltóság és az önkéntes tűzoltó egyesület fenntartásához,
- önkormányzati tűzoltóságok, önkéntes tűzoltó egyesületek alapításában vehetnek részt,
- gondoskodnak az önkormányzati tűzoltóság fenntartásáról, működtetéséről és fejlesztéséről,
- közreműködnek a tűzoltási és műszaki mentési feladatok ellátásában közreműködő önkéntes tűzoltó egyesület fenntartásában, működtetésében és fejlesztésében,
- hozzájárulhatnak más tűzoltóság létesítéséhez, fenntartásához, fejlesztéséhez.

Az önkormányzati tűzoltósággal rendelkező települési önkormányzatok képviselő-testületei ezen túl:

- elrendelhetik az irányításuk alá tartozó tűzoltóság rendkívüli készenléti szolgálatát,
- beszámoltathatják az önkormányzati tűzoltóparancsnokot,

²⁶ Ttv. 28-29. §.

- a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter tájékoztatása mellett megszüntethetik az önkormányzati tűzoltóságot. (A minisztert a döntésről legalább fél évvel a megszüntetés tervezett időpontja előtt kell értesíteni.)

A Magyarországon működő veszélyes ipari üzemek tevékenységének felügyelet alatt tartását alapvetően a Kat. határozza meg. Az üzemek működése kapcsán történő veszélyesáru-szállítást ugyanakkor számos hazai és nemzetközi jogszabály határozza meg, a végrehajtás módjától (közúti, vasúti, vízi, légi) függően:

Általános szabályok:

- 1988. évi I. törvény a közúti közlekedésről,
- 1995. évi XCVII. törvény a légiközlekedésről,
- 2000. évi XLII. törvény a víziközlekedésről,
- 2005. évi CLXXXIII. törvény a vasúti közlekedésről.

Nemzetközi szabályozás

- Közúti veszélyesáru-szállítás (ADR):
2015. évi LXXXIX. törvény a Veszélyes Áruk Nemzetközi Közúti Szállításáról szóló Európai Megállapodás „A” és „B” Melléklete kihirdetéséről, valamint a belföldi alkalmazásának egyes kérdéseiről.
- Vasúti veszélyesáru-szállítás (RID):
2011. évi LXXX. törvény a Nemzetközi Vasúti Fuvarozási Egyezmény (COTIF) módosításáról Vilniusban elfogadott, 1999. június 3-án kelt Jegyzőkönyv C Függeléke 2011. évi módosításokkal és kiegészítésekkel egységes szerkezetbe foglalt szövegének kihirdetéséről.
- Vízi veszélyesáru-szállítás (ADN):
2015. évi LXXXIV. törvény a Genfben, 2000. május 26. napján kelt, a Veszélyes Áruk Nemzetközi Belvízi Szállításáról szóló Európai Megállapodáshoz (ADN) csatolt Szabályzat kihirdetéséről és belföldi alkalmazásáról.
- Légi veszélyesáru-szállítás (ICAO):
2007. évi XLVI. törvény a nemzetközi polgári repülésről Chicagóban, az 1944. évi december hó 7. napján aláírt Egyezmény Függelégeinek kihirdetéséről (ICAO).

Az élet és anyagi javak védelme, a lakosság és a gazdaság részére az alapvető szolgáltatások biztosításának folyamatossága érdekében 2012. évi CLXVI. törvény szól a létfontosságú rendszerek és létesítmények azonosításáról, kijelöléséről és védelméről (Lrtv.). A jogszabály alapján kerülnek kijelölésre az európai és nemzeti létfontosságú rendszerelemek, valamint az alapvető szolgáltatásokat nyújtó szereplők. Részletezésre kerülnek benne a különböző ágazatok és alágazatok²⁷, amelyek veszélyeztetettségét az érintett szervezeteknek folyamatosan vizsgálniuk, a szóban forgó szervezeteket, létesítményeket védeniük kell.

A lakosság riasztásának, veszélyhelyzeti közérdekű tájékoztatásának feladatait és részletszabályait a 2010. évi CLXXXV. törvény a médiaszolgáltatásokról és tömegkommunikációról tartalmazza (Mttv.). A jogszabály definiálja a közérdekű közlemény fogalmát²⁸ és kitér a rendkívüli helyzetek kezelésére a médiaszolgáltatásban. Különleges jogrendi időszakban a helyzetnek megfelelő mértékben a médiaszolgáltatók kötelezésére is sor kerülhet, amennyiben szükségessé válik a katasztrófák elleni védekezés helyzetének ismertetése, vagy bizonyos közlemények, műsorszámok megtiltása. Az elektronikus hírközlési szolgáltatókat kijelöli és számukra felkészülési, a honvédelmi és katasztrófavédelmi feladatok ellátásába közreműködői feladatokat is meghatároz a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság (NMHH)²⁹.

A vizek védelme, a kártételek elleni védekezés szabályozása kapcsán következő fontos norma az 1995. évi LVII. törvény a vízgazdálkodásról (Vgt.), amely részletezi többek között a polgármester (főpolgármester) ár- és belvíz elleni védekezéssel kapcsolatos jogköreit, kötelezettségét. Ezen feladatok között szerepel többek között a közterők – polgári védelmi szervezetbe beosztottak és közfoglalkoztatottak –, valamint a védekezéshez szükséges anyagok, eszközök és felszerelések biztosítása. Ide tartozik még a védekezésben részt vevők általános ellátásának megszervezése, a kitelepítés és kimenekítés, a mentés és visszatelepítés megszervezése, valamint az élet- és vagyonbiztonsággal, egészségügyi biztosítással kapcsolatos feladatok rendezése.

²⁷ Lrtv. 1. melléklet - ágazatok: energia, közlekedés, agrárgazdaság, egészségügy, társadalombiztosítás, pénzügy, infokommunikációs technológiák, víz, honvédelem, közbiztonság-védelem.

²⁸ Mttv. 203. § 27.

²⁹ 3/2013. (I.11) NMHH rendelet a honvédelmi és katasztrófavédelmi feladatok ellátásában közreműködésre kötelezett elektronikus hírközlési szolgáltatók kijelöléséről és felkészülési feladataik meghatározásáról.

A nukleáris energia ágazat törvényi szabályozója az 1996. évi CXVI. törvény az atomenergiáról, amely a békés célú felhasználás útján elősegíti az ipar, mezőgazdaság és egészségügy működését, tudományos kutatások eredményeinek elérését. A norma többek között kifejti az atomenergia békés és biztonságos célú alkalmazásának alapelveit, a hatósági felügyeleti szerv felépítését és működését, valamint a rendkívüli események megelőzésére és a következményeik elhárítására hozott intézkedéseket. Részletezi továbbá az atomkár-felelősséget és az atomkár megtérítését, valamint a Központi Nukleáris Pénzügyi Alapra vonatkozó szabályokat.

Az Országgyűlés döntésére tekintettel a nemzeti vagyont védeni kell, különös tekintettel a természeti örökségre és a környezeti értékekre. Ennek érdekében alkották meg az 1995. évi LIII. törvényt a környezet védelmének általános szabályairól³⁰. A jogszabály kiter a környező elemek védelmére és az elemeket veszélyeztető tényezőkre, amelyek mindegyike katasztrófavédelmi szempontból is fontos: föld, víz, levegő, élővilág, épített környezet, veszélyes anyagok és technológiák, hulladékok, zaj és rezgés, sugárzások tényezői. Ezen túlmenően a norma részletezi az állam környezetvédelmi és meteorológiai tevékenységét, valamint meghatározza a helyi önkormányzatok környezetvédelemmel kapcsolatos feladatrendszerét.

A nyári rendkívüli meleg időjárással összefüggő feladatokat tartalmaz az egészségügyi államigazgatási szerv részére az 1991. évi XI. törvény az egészségügyi hatósági és igazgatási tevékenységről. A környezet- és települési egészségügyi feladatok sorai között szerepel a klíma-egészségügyi intézkedések megtétele, valamint a hőségriasztás országos rendszerének³¹ működtetése³². A járványokat érintő katasztrófavédelmi kérdések szabályozása az 1997. évi CLIV. törvény az egészségügyről (Eütv.) normában található meg. Itt került rögzítésre az egészségügyi válsághelyzeti és a veszélyhelyzeti ellátás is, csakúgy, mint az egészségügyi ellátások rendszere, valamint az állam felelőssége a lakosság egészségi állapotáért.³³

³⁰ 1995. évi LIII. Törvény a környezet védelmének általános szabályairól.

³¹ Nemzeti Népegészségügyi és Gyógyszerészeti Központ (NNGYK) Hőségriasztási rendszer jellemzői Online: <https://www.nnk.gov.hu/index.php/kozegezssegugyi-foosztaly/telepules-egeszsegugyi-klimavaltozas-es-kornyezeti-egeszseghatas-elemzo-osztaly/temaink/hosegriasztas/1580-hosegriasztasi-rendszerunk-jellemzoi>, (2023.09.26.)

³² 1991. évi XI. törvény 4. § k-l).

³³ 1997. évi CLIV törvény 228-232/B. § és 232/C. §.

A rendkívüli hideg és meleg időjárással kapcsolatban - főleg a szociális ágazatot érintően - az 1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról és a szociális ellátásokról (Szoctv.) részletezi az utcai szociális munka feladatait.³⁴ Ezen túl, a törvény keretein belül a szociálpolitikaért felelős miniszter vörös kód figyelmeztetést adhat ki. Ennek ideje alatt a bennlakásos intézmények kötelesek az intézményükbe érkező hajléktalan személyek élete és testi épségének megóvásához szükséges mértékben a pihenés, télen a melegedés lehetőségét biztosítani.

A tűzvédelmi törvényhez, a tüzek elleni védekezéshez szorosan kapcsolódik a 2009. évi XXXVII. törvény az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról (Erdőtv.), amely rögzíti az erdőket károsító hatások elleni védekezés szabályait.³⁵ A norma részletesen leírja a tűz elleni védelem szabályait, amely többek között az erdőtűz katasztrófák kialakulásának megelőzését szolgálja.

A magyar települések önfenntartási képességének elősegítése, a nemzeti együttműködés és a helyi közösség öngondoskodásra való képességének erősítése érdekében alkotta meg az Országgyűlés a 2011. évi CLXXXIX. törvényt Magyarország helyi önkormányzatairól (Mötv.). Ezen norma a helyi közügyek, valamint a helyben biztosítható közfeladatok körében ellátandó helyi önkormányzati feladatok közé sorolja a katasztrófavédelmet.³⁶ Államigazgatási feladat- és hatásköröket állapít meg honvédelmi, polgári védelmi, katasztrófa elhárítási ügyekben a jegyző és a polgármester részére.³⁷

A törvényeket követően számos kormányrendeleti szintű norma szabályozza tovább a katasztrófák elleni védekezési feladatokat.

A 182/2022. (V.24.) Korm. rendelet a Kormány tagjainak feladat és hatásköréről rögzíti és a belügyminiszter feladat- és hatáskörébe utalja a katasztrófák elleni védekezést³⁸, valamint a külgazdasági és külügyminiszterhez telepíti a magyar állampolgárokat közvetlenül fenyegető természeti katasztrófa vagy háborús helyzet miatti hazatérés elősegítését. A norma

³⁴ Szoctv. 65/E. §.

³⁵ Erdőtv. 56-67. §.

³⁶ Mötv. 13. § (1) 12. pont.

³⁷ Mötv. 18. §.

³⁸ 182/2022. (V.24.) Korm. rendelet a Kormány tagjainak feladat- és hatásköréről 66. § (1) 7.

meghatározza továbbá a Védelmi Tanácsnak, mint a Kormány ügydöntő jogkörrel rendelkező szervének vonatkozó felelősségi köreit.³⁹

Következő normaként fontossága révén ki kell emelni a 234/2011. (XI.10.) Korm. rendeletet a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény végrehajtásáról (Kat. Vhr.), amely a Kat. feladatainak részletszabályokra bontását tartalmazza. Ezen norma bemutatja a hivatásos katasztrófavédelmi szerv felépítését, szervezet és feladatrendszerét, nemzetközi vonatkozásban a katasztrófasegély nyújtásának, valamint a katasztrófa-segítségnyújtás és segítségkérés szabályait.

A polgármester feladatkörében kiemelt fontossággal bírnak a jogszabályban szereplő következő feladatok:

- a katasztrófavédelmi besorolási eljárás,
- a kockázatbecslés,
- a veszélyelhárítási tervezés általános követelményei, szintjei, tervkészítésre kötelezettek köre, a terv tartalma,
- a települési veszélyelhárítási terv,
- a lakosságvédelem módszerei,
- a lakosság riasztása és a veszélyhelyzeti tájékoztatás közös szabályai,
- a polgármester és a gazdálkodó szervezet vezetőjének feladatai,
- a lakossági riasztó rendszerek típusai, jellemzői, karbantartásukra és telepítésükre vonatkozó előírások, ellenőrző és éles próbák rendszere,
- az egyéni védőeszköz-ellátás,
- a kitelepítés, befogadás és visszatelepítés elrendelése,
- kitelepítés végrehajtásának szabályai,
- kimenekítési feladatok,
- a befogadás szabályai,
- a visszatelepítés szabályai,
- közrend, közbiztonság fenntartása,
- önkéntes mentőszervezetekre vonatkozó szabályok,
- társadalmi és karitatív szervezetek védekezésben való közreműködésének szabályai,
- katasztrófa károsító hatása által érintett területre, helyreállításra és újjáépítésre vonatkozó szabályok.

³⁹ 182/2022. (V.24.) Korm. rendelet a Kormány tagjainak feladat- és hatásköréről 190. §.

A Kat. Vhr. fontos részét képezik még a mellékletei, amelyek között megtalálható a katasztrófavédelem területi és helyi szerveinek székhelyei, valamint illetékességi területei⁴⁰, a veszélyeztető hatások és az elégséges védelmi szint követelményei, kockázati mátrix és veszélyelhárítási terv tartalmi elemei.⁴¹ A norma tartalmazza továbbá a szirénajeleket és jelzéseket⁴², az önkéntes szervezetekre⁴³ és a kárfelmérésre vonatkozó szabályokat, mintaokmányokat.⁴⁴

Az egyes természeti károkból adódó, szükséges és indokolt védekezések költségeinek megtérítése, illetve a keletkezett károk helyreállítása kapcsán fontos jogszabály a 9/2011. (II.15.) Korm. rendelet a vis maior támogatás felhasználásának részletes szabályairól. A rendelet alapján a helyi önkormányzatok természeti káresemények bekövetkezése esetén támogatást igényelhetnek a vis maior alap terhére. Ezen támogatási forma az önkormányzat költségvetésétől független, vissza nem térítendő támogatás, amelynek célja a váratlanul keletkezett védekezési költségek és károk megtérítése. Önkormányzattól függően a pályázatnál önrészre is szükség lehet, a bejelentés az EBR42 rendszeren keresztül történik.

Az 1/2002. (I.11.) Korm. rendelet határozza meg a veszélyes áruk közúti szállításának ellenőrzésére vonatkozó szabályokat, a 312/2011. (XII.23.) Korm. rendelet szabályozza a hivatásos katasztrófavédelmi szervek veszélyes áruk szállításának vasúti és belvízi feladatrendszerét, valamint a 313/2014. (XII.12.) Korm. rendelet szabályozza a veszélyes áruk légi szállításával kapcsolatos katasztrófavédelmi hatósági feladatokat.

A Vbö. törvény megjelenése maga után vonta a katasztrófavédelmi és honvédelmi szabályozók kormányrendeletbe történő átültetését. Ezen normák számát és címét a következő felsorolásban találhatjuk:

- 337/2022. (IX. 7.) Korm. rendelet a Védelmi Igazgatási Hivatalról,
- 399/2022. (X. 21.) Korm. rendelet a NATO Válságreakálási Rendszerével összefüggő döntéshozatal és feladatellátás, valamint a Nemzeti Intézkedési Rendszer alkalmazásával összefüggő szabályokról,

⁴⁰ Kat. Vhr. 1. melléklet.

⁴¹ Kat. Vhr. 2. melléklet.

⁴² Kat. Vhr. 3. melléklet.

⁴³ Kat. Vhr. 4-7. melléklet.

⁴⁴ Kat. Vhr. 8-11. melléklet.

- 400/2022. (X. 21.) Korm. rendelet a védelmi és biztonsági célú tervezés szabályairól,
- 402/2022. (X. 24.) Korm. rendelet a polgári védelmi kötelezettségről,
- 403/2022. (X. 24.) Korm. rendelet a védelmi és biztonsági célú ellenőrzésekről,
- 404/2022. (X. 24.) Korm. rendelet a védelmi és biztonsági célú képzések szabályairól,
- 405/2022. (X. 24.) Korm. rendelet a védelmi és biztonsági célú gyakorlatokról,
- 406/2022. (X. 24.) Korm. rendelet a védelmi és biztonsági bírság szabályairól,
- 407/2022. (X. 24.) Korm. rendelet egyes gazdasági társaságoknak a védelmi és biztonsági tevékenységek összehangolásáról szóló törvény szerinti ellátási kötelezettségéről,
- 427/2022. (X. 28.) Korm. rendelet a védelmi és biztonsági igazgatás területi és helyi szabályairól,
- 428/2022. (X. 28.) Korm. rendelet a gazdasági és anyagi szolgáltatási kötelezettség szabályairól.

Ezen szabályozók a védelmi és biztonsági tevékenységgel kapcsolatos tevékenységek koordinációját valósítják meg, és az eljövendő időszakban jelentős szerepet kapnak az ország védelmének szavatolásában.

A kormányrendeleti szabályozást követően a minisztériumok által kiadott egyéni, vagy közös normák következnek.

A 43/2011. (XI.30.) BM rendelet meghatározza a helyi szinten működő katasztrófavédelmi kirendeltségek illetékességi területét.

A katasztrófák elleni védekezés szempontjából kiemelten fontos norma a 62/2011. (XII.29.) BM rendelet a katasztrófák elleni védekezés szabályairól, amely meghatározza a belügyminiszter irányítása alatt álló szervek katasztrófavédelmi feladatait, a hivatásos katasztrófavédelmi szervek irányítási és működési rendjét, a polgári védelmi kötelezettségen alapuló polgári védelmi szervezetek létrehozásának, irányításának, anyagi-technikai ellátásának és alkalmazásának szabályait. Szabályozza továbbá a katasztrófavédelmi felkészítések követelményeit a polgári védelmi szervezetek, közbiztonsági referensek, közigazgatási vezetők, valamint a köznevelésben résztvevők és a lakosság részére.

A 49/2011. (XII.20.) BM rendelet a hivatásos katasztrófavédelmi szervek és a polgári védelmi szervezetek Szolgálati Szabályzatát tartalmazza, részletezi a katasztrófavédelmi hivatásos állományú és a polgári védelmi szervezetbe beosztott személyek kötelezettségére, szolgálat ellátására, magatartására vonatkozó általános szabályokat.

A 44/2021. (XII.16) BM rendelet a települések katasztrófavédelmi besorolásáról - a polgármester és a katasztrófavédelem együttműködésével megállapított veszélyeztető hatásoknak megfelelően - besorolja a településeket a katasztrófavédelmi osztályokba. A 62/2011. BM rendelet és ezen norma alapján kerül sor a települési polgári védelmi szervezetek létszámának meghatározására.⁴⁵

1.2 A hivatásos katasztrófavédelmi szervezet és feladatrendszere

A katasztrófavédelmi rendszer működtetésének feladata az Alaptörvényből indul és az egyes katasztrófavédelmi területekhez tartozó részletszabályokat az előzőekben felsorolt normák tartalmazzák. A katasztrófavédelem a rendvédelmi szervek közé tartozik. Állománya közé hivatásos állományúak, rendvédelmi alkalmazottak, munkavállalók, tiszt és tiszthelyettes jelöltek, hallgatók tartoznak, akik egy szigorúan hierarchikus rendszerben, alá - fölé rendeltség szerinti viszonyoknak megfelelően működnek, szolgálati és szakmai előjárói rendszerben. A magasabb szolgálati beosztásánál fogva a szolgálati előjáró utasítást és parancsot adhat ki, és akár munkáltatói jogköröket is gyakorolhat az állomány tagjával szemben. A szakmai előjáró irányítási jogkörrel rendelkezik egy adott szakterület kapcsán, amelyet összhangban gyakorol a szolgálati előjáró döntéseivel és a jogszabályokkal, közjogi szervezetszabályozó eszközökkel. A katasztrófavédelemnél rendszeresített beosztások száma összesen 12968 fő. A megoszlást tekintve a tiszti állomány létszáma 3609 fő, a tiszthelyettesi 7423 fő, a rendvédelmi igazgatási alkalmazott 729 fő és a munkavállaló 1207 fő.⁴⁶

A katasztrófavédelmi feladatok a közbiztonsági feladatrendszer részét képezik és a változó gazdasági, társadalmi és természeti hatások miatt folyamatos alkalmazkodást követelnek meg

⁴⁵ 62/2011. BM Rendelet 18. § (1).

⁴⁶ Forrás: BM OKF Hivatalos weboldala Magunkról/Szervezet menüpont. Online: <https://www.katasztrofavedelem.hu/7/szervezet> (2023.09.17.).

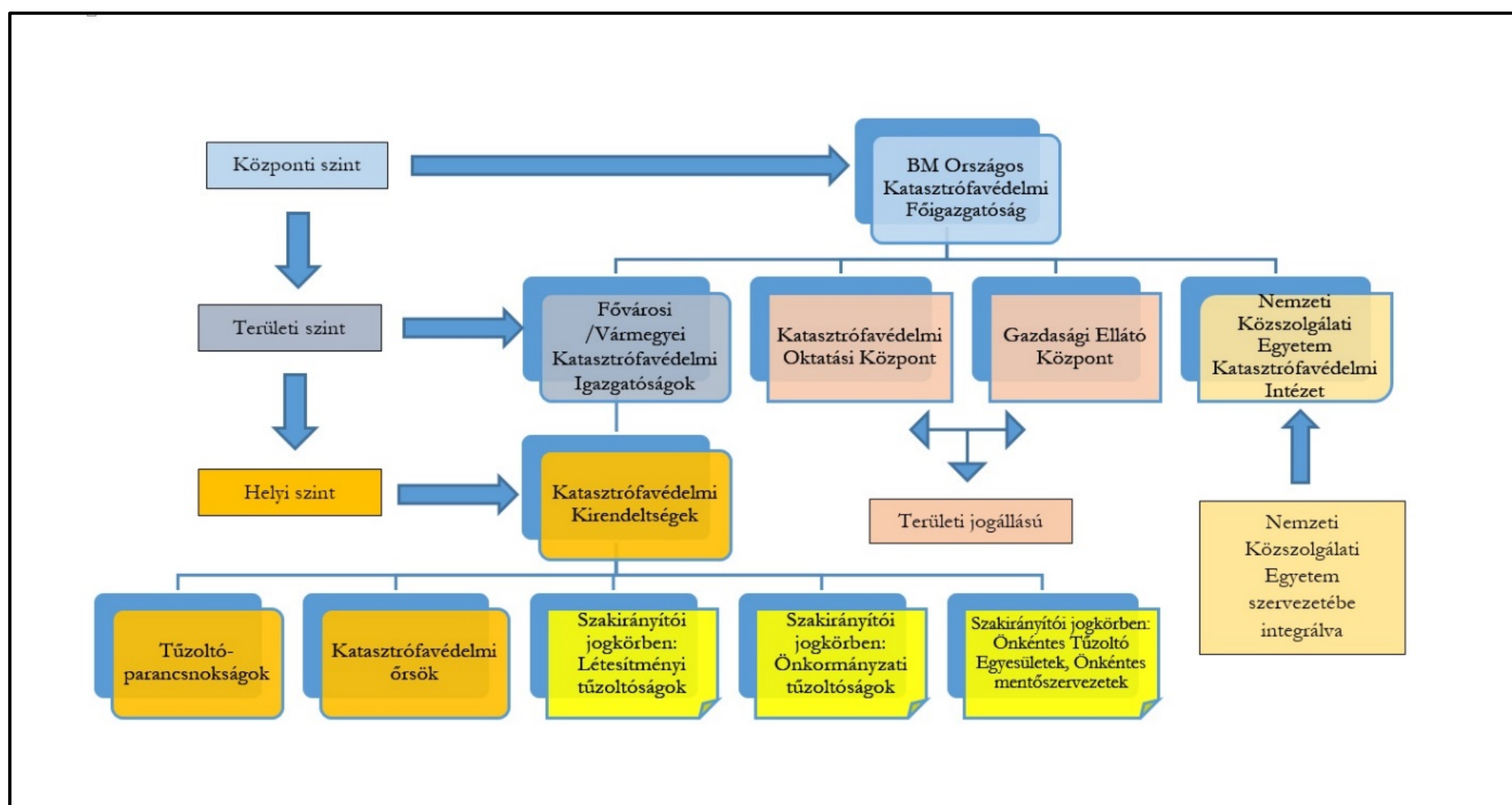
a szervezettől. A működés feltételrendszerét az Országgyűlés teremti meg a Belügyminisztériumon keresztül történő, önálló költségvetés biztosításával.

A Kat. alapján a hivatásos katasztrófavédelmi szervezet a Belügyminisztérium alárendeltségébe tartozik, hierarchikus rendben központi, területi és területi rendeltetésű, valamint helyi szervekre tagozódik.

Központi szerv:

Belügyminisztérium Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság

Fő feladata: irányítja a területi és területi rendeltetésű szervek működését, magasabb szintű normákat véleményez és saját belső normákat alkot (BM OKF utasítások, főigazgatói intézkedések). A központi főügyelete útján 0-24 órás készenlétben van.

2. ábra: A hivatásos katasztrófavédelmi szervek szervezeti és irányítási szintjei Forrás: ⁴⁷

Alaptevékenységének kormányzati funkció szerinti megjelölése:

- Tűz és katasztrófavédelem igazgatása,
- tűz- és katasztrófavédelmi tevékenységek,
- nemzetközi katasztrófavédelmi segítségnyújtás,
- műszaki vizsgálat, elemzés,
- hosszabb időtartamú foglalkoztatás,

⁴⁷ Az ábrát a szerzők készítették.

- Országos közfoglalkoztatási program,
- ár- és belvízvédelemmel összefüggő tevékenységek,
- vízügy igazgatása,
- foglalkozás- egészségügyi alapellátás (Területi Egészségügyi, Pszichológiai, Munkabiztonsági Ellátó Központ, TEPMEK),
- pálya- és munkaalkalmassági vizsgálatok (TEPMEK),
- felsőfokú oktatás (Nemzeti Közszolgálati Egyetem Katasztrófavédelmi Intézet, NKE KVI),
- iskolarendszeren kívüli egyéb oktatás, képzés (Katasztrófavédelmi Oktatási Központ, KOK),
- oktatás igazgatása.⁴⁸

Területi szervek:

Fővárosi Katasztrófavédelmi Igazgatóság

19 Vármegyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság

Fő feladataik: irányítják a helyi szervek működését, magasabb szintű normákat véleményeznek és szükség szerint saját belső normákat alkotnak (Vármegyei/Fővárosi Igazgatói intézkedések). A fővárosi/ vármegyei főügyelet útján 0-24 órás készenlétben van.

Területi rendeltetésű szervek:

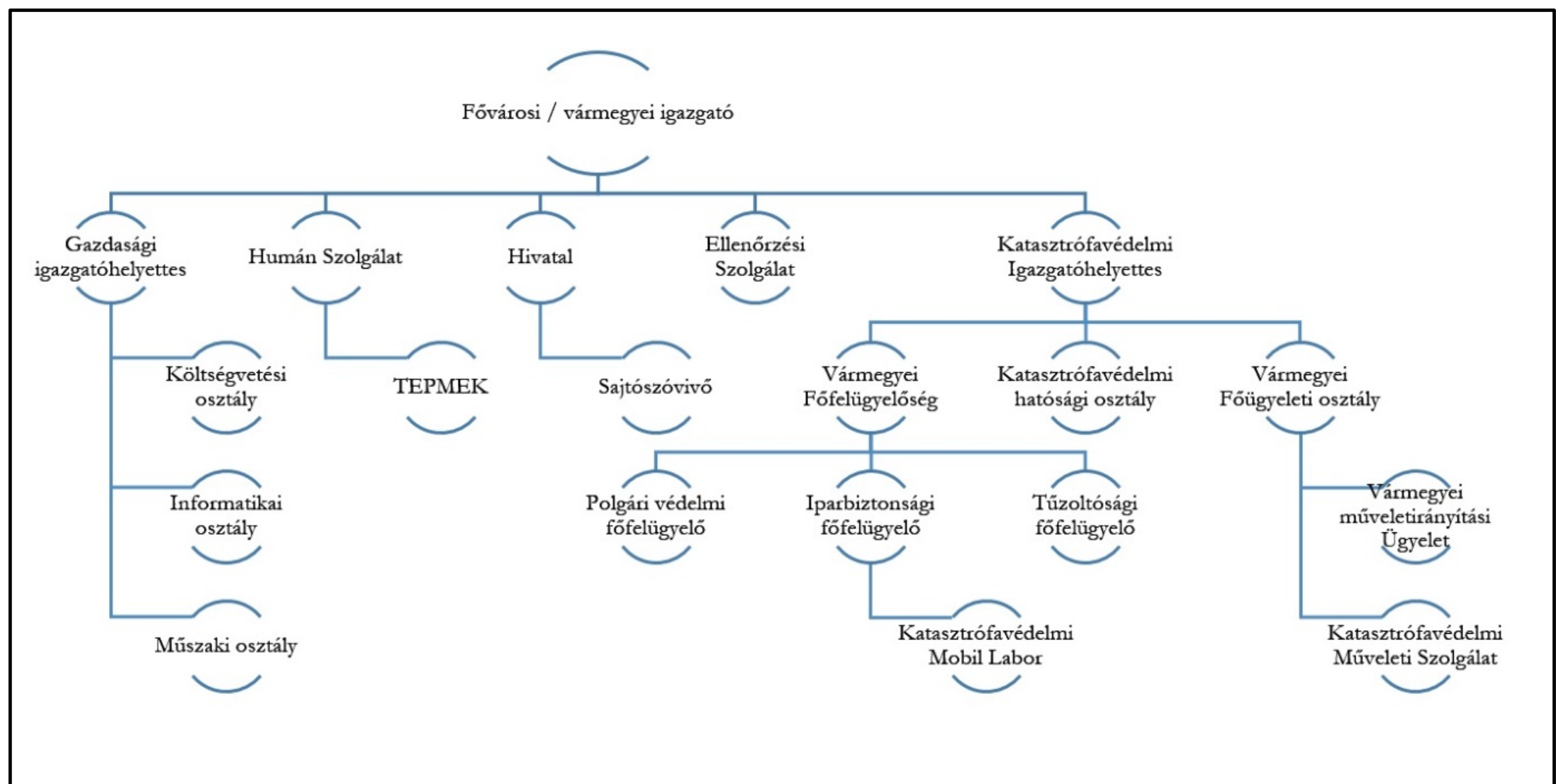
Gazdasági Ellátó Központ

Fő feladata: szervezi a katasztrófavédelmi szervek logisztikai biztosítását (különös tekintettel a katasztrófák elleni védekezés időszakára), valamint a védekezésekhez szükséges központi készletek raktározását végzi, továbbá ellátja a kéményseprő-ipari szervek felügyeletét.

Katasztrófavédelmi Oktatási Központ

Fő feladata: a katasztrófavédelmi szervek állományának felkészítési, kiképzési, továbbképzési feladatait végzi.

⁴⁸ BM OKF Alapító okirat módosításokkal egységes szerkezetbe foglalva Online: <https://www.katasztrofavedelem.hu/application/uploads/documents/2020-09/72426.pdf>, (2023.09.19.).

3. számú ábra: A területi katasztrófavédelmi szervek általános szervezeti felépítése Forrás:⁴⁹

Helyi szervek:

Katasztrófavédelmi kirendeltségek

Fő feladata: az illetékességi területén végzi a katasztrófavédelmi tevékenység szervezését, különös tekintettel a megelőző hatósági, tűzvédelmi és polgári védelmi, iparbiztonsági feladatokra.

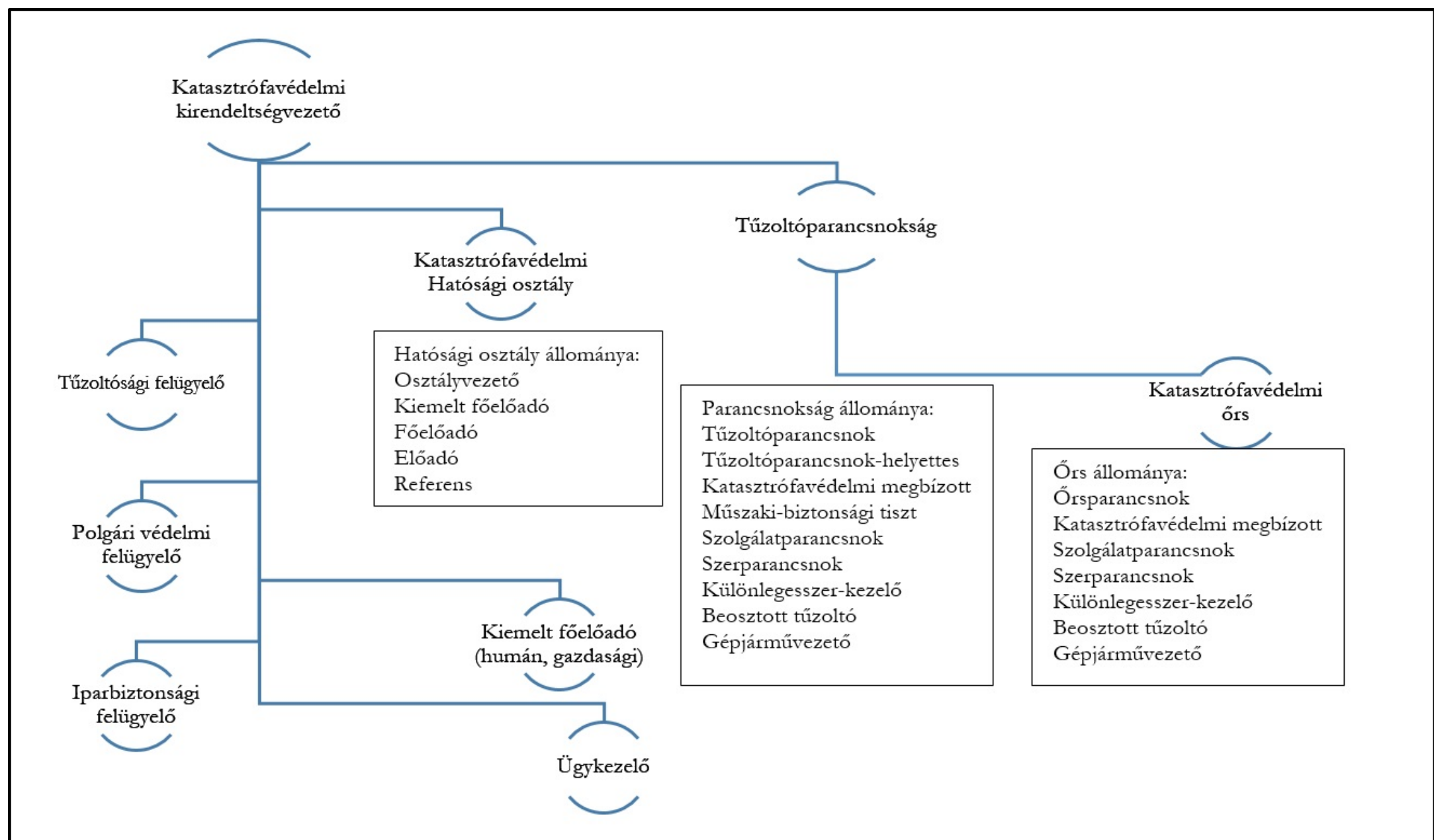
Hivatásos Tűzoltóparancsnokságok

Fő feladata: a működési területén végzi a tűzoltási és műszaki mentési, továbbá az elsődleges beavatkozási feladatokat. A hivatásos tűzoltó-parancsnokságok ügyeleti szolgálattal rendelkeznek, riasztás esetén 2 percen belül megkezdik a vonulást a káreseményhez.

Katasztrófavédelmi őrsök

Fő feladata: az illetékességi területén végzi a katasztrófavédelmi tevékenység szervezését, a katasztrófavédelmi kirendeltség szakmai irányítása és felügyelete mellett, különös tekintettel a megelőző hatósági, tűzvédelmi és polgári védelmi, iparbiztonsági feladatokra.

⁴⁹ Az ábrát a szerzők készítették.

4. számú ábra: A katasztrófavédelmi kirendeltség felépítése Forrás:⁵⁰

A hivatásos katasztrófavédelmi szervezet állományába nem tartozó módon, a katasztrófavédelmi kirendeltségek és hivatásos tűzoltó-parancsnokságok szakmai felügyelete és irányítása alatt működnek továbbá az önkormányzati tűzoltóparancsnokságok, a létesítményi tűzoltóságok és az önkéntes tűzoltó egyesületek, önkéntes mentőszervezetek. Ezen szervezetek feladata az elsődleges beavatkozási tevékenység (tűzoltás, műszaki mentés) ellátása, a hivatásos egységek tevékenységének támogatása a saját területükön (települési vagy veszélyes üzemi szint létesítményi tűzoltóságok esetében). Aktív részvételükkel a mentési feladatok ellátásában jelentősen képesek javítani a tűzoltó egységek káresemény helyszínére történő érkezési és beavatkozási idejét, növelve a hatékonyságot és csökkentve a nagyobb káresemények kialakulásának kockázatát.

Az önkormányzati tűzoltóságok jogszabályszerű működtetéséért a települési önkormányzat(ok) felelnek, amelyhez a katasztrófavédelmi szervezet szakmailag és pénzügyileg is hozzájárul. A létesítményi tűzoltóságok tevékenysége szinte kizárólag az adott veszélyes üzemi területére korlátozódik, létrejöttük a katasztrófavédelmi szervezet által kiadott kötelezésen, hatósági határozaton alapul. Fenntartójukká a veszélyes tevékenységet végző üzem válik, szakmai felügyeletüket az illetékes katasztrófavédelmi kirendeltség látja el. Az

⁵⁰ Az ábrát a szerzők készítették.

önkéntes tűzoltó egyesületek és önkéntes mentőszervezetek civil szervezetként működnek, amelyek mentési tevékenységet is vállalnak, támogatva a hivatásos egységek munkáját. Tevékenységük megkezdése előtt a működéshez szükséges eszközöket, a megfelelően kiképzett személyi állományt igazolniuk kell. Ha minden feltételnek eleget tesznek, akkor az illetékes katasztrófavédelmi szervvel együttműködési megállapodást kötnek, amelyben rögzítésre kerülnek a vállalt feladatok, a katasztrófavédelem által biztosított támogatás mértéke. Ezen tűzoltó egyesületek közül a legfejlettebbek önálló beavatkozást is végezhetnek, amelyért cserébe a katasztrófavédelem havi szintű pénzügyi támogatást nyújt. Az önkormányzati tűzoltóságok és az önkéntes tűzoltó egyesületek évente pályázhatnak a BM OKF által kiírt támogatói pályázatokra⁵¹.

1.3 A katasztrófavédelmi feladatokban közreműködő személyek és szervezetek

A Kat. alapján a katasztrófák elleni védekezés irányítását, a végrehajtás összehangolását, a szükséges tervezési feladatok elvégzését, a következmények felszámolására történő felkészülést, a megelőzés, végrehajtás és a helyreállítás tárcák közötti koordinációját a Kormány megszervezi. Ezen túl, a katasztrófavédelem irányításában a szakirányítást végző szervezetek közreműködnek.

A szakirányítást végző szervezetek közé elsődlegesen a minisztériumokat és háttérintézményeiket sorolhatjuk:

- Agrárminisztérium,
- Belügyminisztérium,
- Energiaügyi Minisztérium,
- Építési és Közlekedési Minisztérium,
- Európai Unió Ügyek Minisztérium,
- Gazdaságfejlesztési Minisztérium,
- Honvédelmi Minisztérium,
- Igazságügyi Minisztérium,
- Kulturális és Innovációs Minisztérium,
- Külgazdasági és Külügyminisztérium,
- Miniszterelnöki Kabinetiroda,

⁵¹ BM OKF hivatalos weboldala – Szakmai tájékoztatók / Pályázatok
<https://www.katasztrofavedelem.hu/216/palyazatok>, (2023.10.01.).

- Miniszterelnökség,
- Pénzügyminisztérium.⁵²

A minisztériumok vezetői szintjén a miniszterek, miniszter-helyettesek irányítanak, a szakirányítók az államtitkárok, helyettes államtitkárok, valamint kiemelt szerepet tölt be a közigazgatási feladatok előkészítő és végrehajtó munkájában a minisztériumokban dolgozó állomány. A katasztrófák elleni védekezés ágazati feladatainak szempontjából a minisztériumok alárendeltségében fontos szerepet töltenek be az egyes államtitkárok, akik az ágazatok vonatkozásában látnak el vezetői tisztséget. Saját hatáskörükön belül részt vesznek a jogalkotás során a szakterületüket érintő jogszabályok kidolgozásában, a különböző fejlesztések, innovációs feladatok megvalósításában. A tevékenységüket a vonatkozó törvényi szintű önálló és az ágazati normák szabályozzák.⁵³ Közreműködőnek tekinthető a Honvédelmi Minisztérium útján a Magyar Honvédség, amelynek katasztrófák elleni védekezések kapcsán történő igénybevételére a Hvt. és a Vbő. vonatkozik. Az egyes minisztériumokhoz tartozó háttérintézmények jellemzően a központi államigazgatási szervek közé tartoznak.

A Kat. a központi közigazgatási szervek vezetői részére határoz meg feladatokat, mivel a vezető felelős az ágazati feladatkörébe tartozó terület katasztrófavédelmével kapcsolatos tervező, szervező, irányító tevékenységéért.

Ennek keretein belül:

- adatközlési, bejelentési, hatósági engedélyezési kötelezettségeket állapít meg az ágazati tevékenységgel összefüggően és végzi a szabályozási és jogalkalmazói feladatokat az érvényesítésükhöz,
- a megelőző védelmi feladatok ágazati végrehajtását irányítja,
- meghatározza az ágazati katasztrófavédelmi rendszer és szervek működéséhez szükséges pénzügyi feltételeket az állami költségvetési tervezés rendszerében az államháztartásért felelős miniszter egyetértésével,
- a katasztrófavédelmi célú távközlési, informatikai, valamint ágazati mérő- és ellenőrző rendszerek egységes irányítási rendszerbe illeszkedő kialakítását és működtetését végrehajtja, a közigazgatási informatika infrastrukturális megvalósíthatóságának biztosításáért felelős miniszterrel egyeztetve,

⁵² Magyarország Kormánya hivatalos weboldal – minisztériumok <https://kormany.hu/>, (2023.08.17.).

⁵³ 2018. évi CXXV. törvény a kormányzati igazgatásról.

- kijelöli az ágazat katasztrófavédelemben részt vevő szerveit és a katasztrófavédelemben bevonható önkéntesen jelentkező civil szervezetek közül az állandó együttműködésre alkalmas és a helyi részvételnél átfogóbb tevékenységre is képes szervezeteket, gazdálkodó szervezeteket, jogszabály alapján intézkedik felkészítésükre, működési feltételeik megteremtésére és meghatározza a katasztrófavédelemmel kapcsolatos feladataikat,
- munkáltatói jogköröket gyakorol és a területi szerv vezetőjének javaslatára kinevezi és felmenti a helyi szervek vezetőit.⁵⁴

A katasztrófák elleni védekezések közreműködőinek következő nagy csoportját alkotják a gazdálkodó szervek. Általánosságban elmondható, hogy minél nagyobb gazdasági potenciállal és dolgozói állománnyal rendelkezik egy gazdálkodó társaság, annál nagyobb és több kapcsolata lesz a katasztrófavédelemmel. Mérettől függetlenül az egyes cégek telephelyein a tűzvédelmi jogszabályokban foglaltakat minden körülmények között be kell tartani, amely miatt már a létesítés és használatbavétel kapcsán létesül kapcsolat a katasztrófavédelmi szervezettel. Különleges szabályok vonatkoznak az egyes létesítményekre, ha azok veszélyes üzemnek, vagy például kijelölés útján létfontosságú rendszerelemnek tekinthetőek. Ha egy gazdálkodó szervezet közreműködésére szükség van a katasztrófák elleni védekezés rendszerében, akkor azt az érintett hatóság hatósági határozattal kijelöli. A határozat ilyenkor részletesen tartalmazza a vonatkozó jogokat és kötelezettségeket.

A Kat. hasonlóan a központi államigazgatási szervekhez, a közreműködő gazdálkodó szervek vezetői részére feladatokat határoz meg:

- a hatósági határozat alapján meghatározott feltételeknek megfelelően települési és munkahelyi polgári védelmi szervezeteket kell létrehozni,
- ezen szervezetek polgári védelmi kötelezettségen alapulnak,
- a vezető jelöli ki a tagokat, majd gondoskodik a működtetésükről, felkészítésükről,
- a vezető irányítja és szervezi az alkalmazottak katasztrófavédelmi felkészítését,

⁵⁴ Kat. 9. § alapján.

- a vezető gondoskodik a műszaki-technikai, radiológiai, biológiai és vegyi megelőző védelméről a létfenntartáshoz szükséges anyagi javaknak (különösen élelmiszer-, víz-, gyógyszer-, takarmánykészletek, állatállományt érintően),
- a létrehozott szervezet közreműködhet a mentési területén kívül is a károk csökkentésében, valamint a halaszthatatlan mentési munkák elvégzésében,
- védőlétesítményeket kell létrehozni az alkalmazottak számára és biztosítani az egyéni védőeszközökkel történő ellátást,
- a vezetőnek jóvá kell hagyni a gazdálkodó szervezet veszélyelhárítási tervét a hivatásos katasztrófavédelmi szervnek a gazdálkodó szervezet telephelye, székhelye szerint illetékes helyi szervének előzetes egyetértésével.⁵⁵

A katasztrófák elleni védekezés következő közreműködőinek az önkéntes személyeket, szervezeteket tekinthetjük. A Kat. alapján a következő önkéntes alapú kategóriákat lehet megkülönböztetni:

1. Állampolgárok (önkéntesen segítséget nyújtó személyek),
2. polgári védelmi szervezetek,
3. önkéntes civil szervezetek:
 - önkéntesen közreműködő karitatív szervezet,
 - önkéntesen közreműködő társadalmi szervezet,
4. gazdálkodó szervezetek önkéntesei,
5. nemzetközi önkéntesek:
 - megfigyelők,
 - beavatkozók.⁵⁶

A felsorolt személyek és szervezetek hatékonyan tudják támogatni a védekezést vezetők és a katasztrófavédelmi szervek tevékenységét, különösen akkor, ha már a védekezések megkezdése előtt, a felkészülés időszakában a megfelelő feltételrendszer a számukra kialakításra került. Ezen témakör részletes kifejtésével, az önkéntes szervezetek katasztrófavédelmi műveletekbe történő hatékony bevonásával már doktori disszertáció is foglalkozik.⁵⁷

1.4 A katasztrófák elleni védekezés időszakai

⁵⁵ Kat. 17. § alapján.

⁵⁶ HÁBERMAYER Tamás: A magyar önkéntesek kategóriái és lehetséges fejlesztésük iránya az ár- és belvizek elleni védekezések tükrében *Védelem Tudomány* II. (2), 93 Online: <https://www.vedelemtudomany.hu/articles/07-habermayer.pdf>, (2023.10.04.).

⁵⁷ HÁBERMAYER 2021:100-137.

A katasztrófavédelmi tevékenység a feladatok időbeli megosztását tekintve három fő részre osztható fel:

1. A megelőzési tevékenység:

- veszélyeztető hatások felmérése, kockázatbecslés, elemzés-értékelés és a megfelelő védelmi képességek kialakítása a fenyegetések és káros hatások ellen,
- a védelmi erők, együttműködők, közreműködők felkészítése, kiképzése.

2. A veszélyek kezelése, védekezések időszaka:

- a védelmi erők riasztása, mozgósítása, majd reagálás (szükség szerint azonnali intézkedések kiadása),
- beavatkozás és a védekezés megvalósítása,
- közreműködők, együttműködők támogatják a tevékenységet.

3. A helyreállítás / újjáépítés időszaka:

- a károk felmérése és a következmények felszámolása,
- kárenyhítés,
- helyreállítás és újjáépítési feladatok.

Részkövetkeztetések

A fejezetben tárgyaltak alapján egyértelműen megállapítható, hogy a katasztrófák elleni védekezések megvalósítása Magyarországon a legmagasabb szintű jogszabályi alapokról indul és a katasztrófavédelmi szervezet irányításával, együttműködők és közreműködők segítségével, komplex védelmi rendszerben történik.

2. A katasztrófák elleni védekezés irányítása, döntéshozatali eljárások

2.1 Az Országgyűlés és a köztársasági elnök

Ha a katasztrófák elleni védekezések irányítását, irányítói szerepköreit vizsgáljuk, akkor a Kat. mellett már figyelembe kell venni a Vbö. törvény által hozott változásokat is. Alapesetben a Kat. alapján továbbra is a legmagasabb szintű irányító szerepkörében a Kormány áll, viszont a Vbö. a Kat. szabályrendszerét kiegészíti, és bizonyos esetekben akár operatív irányítói szerepkörbe helyezheti az Országgyűlést, amely így a következő jogosítványokkal rendelkezik:

- a Kormány javaslata alapján meghatározza a Biztonság- és Védelempolitika Alapelveit és azok végrehajtásának főbb irányait,
- figyelemmel kíséri a Kormánynak a védelmi és biztonsági tevékenységek irányítása körében meghozott intézkedéseit a tárgykör szerint hatáskörrel rendelkező Bizottságai útján,
- gyakorolja az Alaptörvény és a törvények által meghatározott további döntési, beszámoltatási, ellenőrzési jogosítványait az ország védelmével és biztonságával összefüggésben⁵⁸. *(A költségvetés elfogadása, 3 évente meghallgatja a Kormány jelentését a főbb természeti csapásokra és ember okozta katasztrófákra kiterjedő kockázat elemzésekre, a katasztrófavédelmi felkészülés helyzetére, a védekezésre vonatkozóan.)*

A Vbö. további szereplőként nevesíti a Köztársasági elnököt is a védelmi és biztonsági tevékenységek irányítása kapcsán. Neki lehetősége van a védelmi és biztonsági célú tervezés főbb dokumentumainak az elfogadásukat megelőző áttekintésére és véleményezésére. A Köztársasági elnök lehetősége továbbá, hogy az ország védelmével és biztonságával összefüggő bármely ügyben soron kívüli tájékoztatást kérjen, a védekezés állásáról véleményt formáljon.⁵⁹

⁵⁸ Vbö. 44. §.

⁵⁹ Vbö. 45. §.

2.2 A Kormány

2. számú táblázat: A Kormány katasztrófavédelmi feladatai Forrás: ⁶⁰

Kormány ⁶¹	
Feladat	Érintettek
Szervezési és irányítási feladatkörében, a Kat. alapján	
Katasztrófavédelemmel kapcsolatos feladatok meghatározása.	Kormány tagjai, védekezésben érintett állami szervek.
Nemzetközi egyezmények megkötése – megelőzés, katasztrófákkal kapcsolatos kölcsönös tájékoztatás és segítségnyújtás.	Államok, nemzetközi szervezetek. (Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ), Európai Unió (EU).
Katasztrófavédelemmel kapcsolatos oktatási, képzési, tudományos kutatási és műszaki fejlesztési tevékenység összehangolása.	Oktatási intézmények (alap, közép, felsőfokú oktatás és a nemzetközi szint).
Létrehozza az országos katasztrófavédelmi információs rendszert.	BM, BM OKF, lakosság, gazdálkodó szervezetek.
Éves költségvetésben tervezi a hazai és nemzetközi segítségnyújtásra fordítható előirányzatot.	Nemzetközi erők fogadását végző szervezetek (Befogadó Nemzeti Támogatás), nemzetközi műveletekre kiküldhető szervezetek (Pl. HUNOR és HUSZÁR ENSZ INSARAG minősített mentőszervezetek.).
Központi költségvetésben tervezi a katasztrófavédelem működésének és fejlesztésének pénzügyi feltételeit.	BM, BM OKF, katasztrófavédelmi szervek.
Nemzeti kockázatelemzési, -értékelési és feltérképezési követelményeket határoz meg.	Veszélyeztető hatások elemzését és monitorozását végző szervek.
Meghatározza a polgári védelmi szervezetek összlétszámát.	Katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter, honvédelmi miniszter, védelmi és biztonsági igazgatás központi szervének vezetője, polgári védelmi szervezetek.
Területi védelmi bizottságok irányítása.	Katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter, honvédelmi miniszter, védelmi és biztonsági igazgatás központi szerve, területi védelmi bizottságok.
Katasztrófákkal szembeni ellenálló képesség fejlesztésének összehangolása.	Katasztrófavédelmi szerv, lakosság, védekezésben érintett állami szervek.
Katasztrófák miatti veszteségekre vonatkozó adatok gyűjtésének koordinációja.	
Katasztrófák elleni védekezés irányításának és a végrehajtásának összehangolása. ⁶²	
A katasztrófák következményeinek felszámolására történő felkészülés.	
A védelmi tervezés Kormány szintű feladatainak végrehajtása.	Kormány tagjai.
Megelőzés, végrehajtás és a helyreállítás feladatainak tárcák közötti koordinációja.	Kormány tagjai, szaktárcák.
Döntés a védekezéshez szükséges külföldi (nemzetközi) segítség igénybevételéről, valamint a külföldi állam részére történő segítség nyújtásáról.	Kormány, nemzetközi erők fogadását végző szervezetek (Befogadó Nemzeti Támogatás), nemzetközi műveletekre kiküldhető szervezetek (Pl. HUNOR és HUSZÁR ENSZ INSARAG minősített mentőszervezetek.).

⁶⁰ A táblázatot a szerzők készítették.

⁶¹ Kat. 5-6. §.

⁶² A katasztrófavédelem irányítása a szakirányítást végző kormányzati szervek közreműködésével valósul meg.

A katasztrófák elleni védekezések felkészülési és végrehajtás irányítói csúcsszerve egyértelműen a Kormány. Fő feladatrendszerét a fentebbi táblázat mutatja be:

Ezen túl, a Kormány védelmi és biztonsági feladatai az összehangolt irányítás feladatkörében kibővülnek a Vbö. szerinti további feladatokkal.⁶³

2.3 A Katasztrófavédelmi Koordinációs Tárcaközi Bizottság

Az eddigiekből látható, hogy a Kormány katasztrófavédelmi komplex feladatrendszerének megvalósítása számos szervezet és védelmi szakember tevékenységének összehangolását igényli. Ezen koordinációs feladatot végrehajtó szerv a Katasztrófavédelmi Koordinációs Tárcaközi Bizottság (KKB)⁶⁴.

Elnöke a belügyminiszter, tagjai:

- agrárminiszter,
- építési és beruházási miniszter,
- honvédelmi miniszter,
- igazságügyi miniszter,
- kultúráért és innovációért felelős miniszter,
- technológiai és ipari miniszter,
- külgazdasági és külügyminiszter,
- Miniszterelnöki Kabinetirodát vezető miniszter,
- Miniszterelnökséget vezető miniszter,
- pénzügyminiszter által kijelölt politikai vagy szakmai felsővezető,
- Belügyminisztérium rendészeti államtitkára, egészségügyi államtitkára, köznevelési államtitkára,
- KKB Elnökének meghívása alapján az Országos Atomenergia Hivatal elnöke.⁶⁵

⁶³ Vbö. 46. §.

⁶⁴ A Katasztrófavédelmi Koordinációs Tárcaközi Bizottság létrehozásáról, valamint szervezeti és működési rendjének meghatározásáról szóló 1150/2012. (V.15.) Korm. határozat

⁶⁵ A felsorolásban szereplő miniszterek a hatályban lévő norma alapján készültek, ugyanakkor a Kormány minisztereinek nevében és számában is következett be változás, amelyet a jogszabályban még nem vezettek át. Online: Magyarország kormányának hivatalos weboldala – a kormány tagjai. <https://kormany.hu/a-kormany-tagjai>, (2023.09.17.).

Továbbá tanácskozási joggal a KKB ülésén állandó jelleggel részt vesz:

- Belügyminisztérium Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság főigazgatója,
- a Magyar Honvédség parancsnoka,
- az országos rendőrfőkapitány,
- a KKB Tudományos Tanács elnöke,
- a KKB Nemzeti Veszélyhelyzet-kezelési Központjának (KKB NVK) vezetője,
- BM rendészeti-, egészségügyi-, köznevelési államtitkárai által kijelölt, BM állományú, vezető munkakört betöltő személyek,
- a Védelmi Igazgatás hivatal főigazgatója.

A fenti személyeken túl, a KKB elnökének döntése alapján további személyek tanácskozási joggal történő meghívására is sor kerülhet a jogszabály alapján.⁶⁶ A katasztrófák elleni védekezési feladatok irányítása során a KKB operatív munkaszerveként működik a KKB NVK, működésének elrendelése esetén részleges (BM OKF bázisán), vagy teljes (Belügyminisztérium bázisán) állománnyal. A koordinációs feladatok végrehajtása érdekében szakmai javaslattevő szervvé válik, amely végzi a szükséges operatív döntések előkészítését, javaslatot tesz, és figyelemmel kíséri a KKB döntéseinek végrehajtását.

2.4 A katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter

Miniszteri szinten a katasztrófák elleni védekezés irányításáért, a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter, a Kormány tagjai közül a belügyminiszter felel. A Kat. szerinti fő feladatrendszerét a következő táblázat mutatja be:

⁶⁶ 1150/2012. (V.15.) Korm. határozat a Katasztrófavédelmi Koordinációs Tárcaközi Bizottság létrehozásáról, valamint szervezeti és működési rendjének meghatározásáról 2-6.

3. számú táblázat: A katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter feladatai Forrás:⁶⁷

Katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter ⁶⁸	
Feladat	Érintettek
Működteti az irányítása alá tartozó katasztrófavédelmi hivatásos katasztrófavédelmi szervet.	BM OKF, területi és helyi szervei
Kinevezi, illetve felmenti a közvetlen irányítása alá tartozó hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szervének vezetőjét, felette munkáltatói jogokat gyakorol.	BM OKF főigazgató
Kinevezi, illetve felmenti a közvetlen irányítása alá tartozó hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szervének vezetőjét helyettesét vagy helyetteseit (BM OKF Főigazgató javaslatára), felette munkáltatói jogokat gyakorol.	BM OKF főigazgató-helyettesek
Elrendeli a polgári védelmi szervezetek részleges alkalmazását (Kormány egyidejű tájékoztatása mellett).	Polgári védelmi szervezetek
Dönt az Országgyűlés (OGY) által az éves költségvetésben a nemzetközi segítségnyújtásra hatáskörébe utalt előirányzat felhasználásáról.	OGY, BM, BM OKF
Háromévente jelentést készít az OGY és a Kormány részére: Kockázatelemzéssel: - főbb természeti csapások - ember okozta katasztrófák - katasztrófák elleni védekezésekre történő felkészülések, védekezések helyzetéről.	OGY, BM, BM OKF, Kormány
Koordinálja és végrehajtja a polgári veszélyhelyzeti tervezés katasztrófavédelmi feladatait és biztosítja a képviseletet, folyamatos kapcsolattartást a NATO Reziliencia Bizottságban (NATO RC).	BM, BM OKF, NATO szervek
Gondoskodik az EU polgári védelmi tevékenységének hazai koordinálására és végrehajtására, biztosítja a kapcsolattartást és képviseletet az EU Intézményeiben.	BM, BM OKF, EU szervek
Együttműködik a külpolitikáért felelős miniszterrel a nemzetközi segítségnyújtásban.	KM, Rendvédelmi szervek
Felelős a kritikus infrastruktúrák védelméért a katasztrófák elleni védekezés területén.	BM, BM OKF, ágazatok vezetői, Kritikus infrastruktúra elemek vezetői
Jóváhagyja a központi veszélyelhárítási tervet.	BM OKF, valamint helyi és területi szervei
Biztosítja a védelmi és biztonsági tevékenységek összehangolásáról szóló törvényben meghatározott feladatok végrehajtását, gondoskodik az irányítása alá tartozó szervezetek hatékony együttműködéséről a védelmi és biztonsági feladatok ellátásában (különösen a védelmi és biztonsági igazgatás szervei tekintetében).	HM, BM, Rendvédelmi szervek

⁶⁷ A táblázatot a szerzők készítették.

⁶⁸ Kat. 8. § alapján.

2.5 A központi államigazgatási szerv vezetője

A katasztrófák elleni védekezés irányításában a következő szintet a központi államigazgatási szerv vezetője jelenti, aki felelős az ágazati feladatkörébe tartozó terület katasztrófavédelmével kapcsolatos tervező, szervező, irányító tevékenységéért⁶⁹. Részt vállal a védekezésekben, továbbá a hatósági határozat alapján kijelölésre került gazdálkodó szervezet vezetője, aki felelős a szervezete védekezési feladatainak ellátásáért.⁷⁰

2.6 A gazdálkodó szervezet vezetőjének feladatai

A hatósági határozat alapján kijelölt gazdálkodó szervezet vezetője felelős a szervezet védekezési feladatainak ellátásáért. Ennek keretében hatósági határozatban megjelölt, polgári védelmi kötelezettségen alapuló települési és munkahelyi polgári védelmi szervezetet hoz létre, kijelöli a munkahelyi polgári védelmi szervezet tagjait, és beosztásuk esetén gondoskodik a felkészítésükről, valamint a szervezet működtetéséről. Szervezi és irányítja az alkalmazottak katasztrófavédelmi felkészítését, gondoskodik a létfenntartáshoz nélkülözhetetlen anyagi javak (különösen élelmiszer-, víz-, gyógyszer-, takarmánykészletek, állatállomány) műszaki-technikai, valamint radiológiai, biológiai és vegyi megelőző védelméről. Működési területén kívül közreműködik a károk csökkentésében, valamint a mentéshez szükséges halaszthatatlan munkák végzésében, gondoskodik az alkalmazottak védelmét szolgáló védőlétesítmények létrehozásáról, fenntartásáról, az egyéni védőeszközök biztosításáról, a hivatásos katasztrófavédelmi szervnek a gazdálkodó szervezet székhelye, telephelye szerint illetékes helyi szervének előzetes egyetértésével jóváhagyja a gazdálkodó szervezet veszélyelhárítási tervét.

2.7 Az önkéntes tevékenységet végzők

Ezen túl, a katasztrófák elleni védekezésben közreműködhetnek továbbá önkéntes tevékenységet végzők (önkéntesen segítséget nyújtó személyek, önkéntesen közreműködő társadalmi és karitatív szervezetek), akik a hivatásos katasztrófavédelmi szerv szakmai felügyelete és irányítása mellett végzik a tevékenységüket.

⁶⁹ Kat. 9. §.

⁷⁰ Kat. 17. §.

Részkövetkeztetések

A katasztrófák elleni védekezések irányítása az Alaptörvényben és a katasztrófavédelmi törvényben foglaltak szerinti valósul meg. Az egyes közjogi méltóságok és a törvényhozó, irányító szervezetek döntéshozatali eljárásai jogszabályokban rögzítettek, eleget téve a jogbiztonság követelményének.

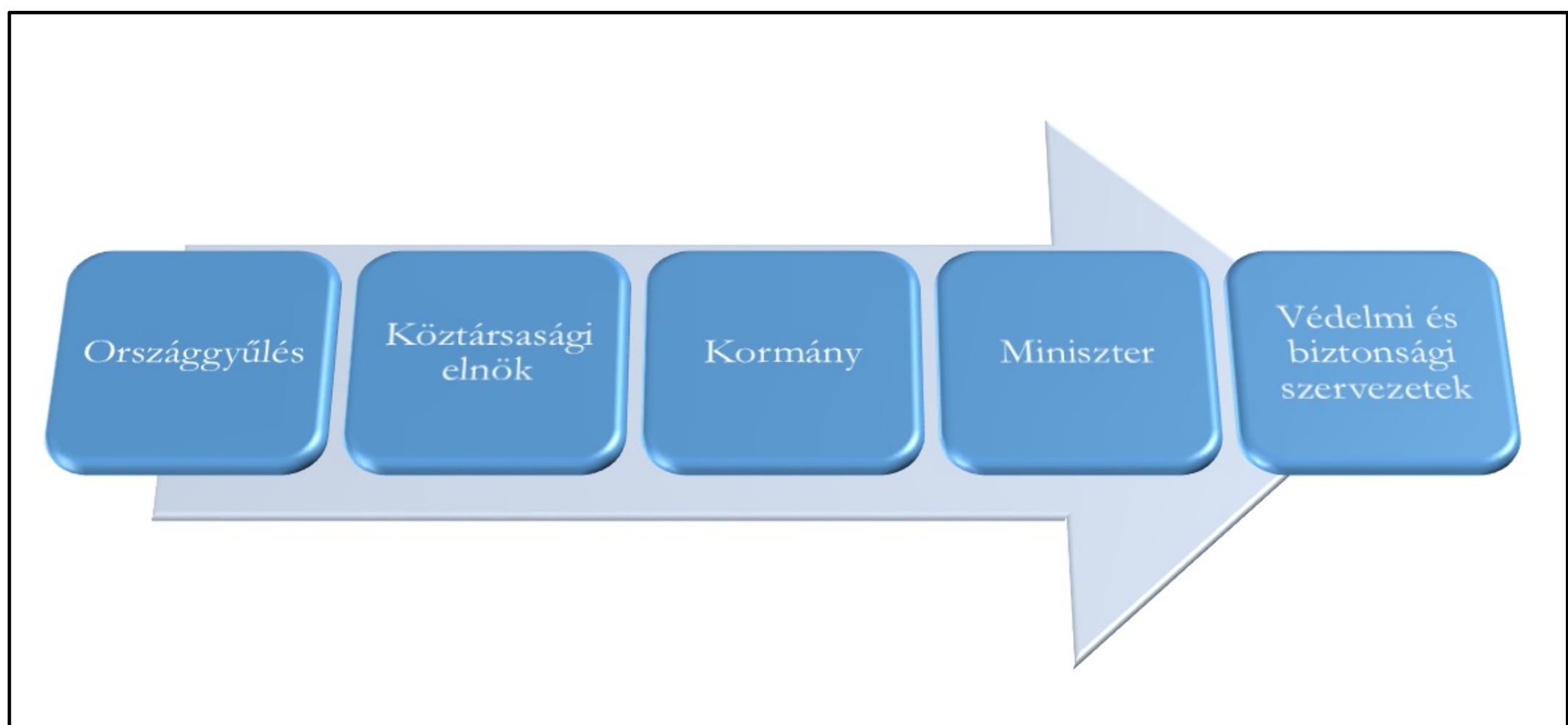
3. A védelmi és biztonsági igazgatás rendszere

3.1 A védelmi és biztonsági igazgatás rendszerének célja, rendeltetése, irányítása

A Vbö. alapján a védelmi és biztonsági igazgatás a közigazgatás részét képező feladat- és szervezetrendszer. Célja, hogy központilag összehangolja a védelmi és biztonsági feladatokra kijelölt állami szervek tervező, végrehajtó és rendelkező tevékenységét, különös tekintettel a válsághelyzetek kezelésére, a különleges jogrend kihirdetésére, valamint a védelem- és biztonságtudatosság állami és polgári fokozásával összefüggő feladatokra és az ezekre való felkészülésre. Fogalmilag bele kell érteni a honvédelmi igazgatást és az annak részét képező katonai igazgatást, továbbá a kapcsolódó rendvédelmi szervek által ellátott igazgatást, amely a Kormány irányítása mellett a Magyarországot és annak lakosságát veszélyeztető fenyegetésekkel és támadásokkal áll szemben.⁷¹

A rendszer rendeltetése, hogy a védelmi és biztonsági tevékenységben érintett valamennyi szerv tevékenységét összehangolja és fejlessze az ország és nemzet védelmében. Az összehangolt védelmi és biztonsági tevékenységre és a különleges jogrendi működésre való felkészüléssel megtörténik az összefüggő kormányzati irányítás közvetítése a feladatkörrel érintettek számára, csakúgy, mint az ágazatokon átívelő tevékenységekre történő felkészüléssel az érintettek megfelelő szintű szakmai ellenőrzése, irányítása.

A védelmi és biztonsági tevékenységek irányítását a következő ábra szemlélteti:

5. számú ábra: A védelmi és biztonsági tevékenység irányításáról Forrás:⁷²

⁷¹ Vbö. 5. § 16. védelmi és biztonsági igazgatás.

⁷² Az ábrát a szerzők készítették.

3.2 A védelmi és biztonsági szervezetek

A védelmi és biztonsági szervezetek közé tartoznak a Honvédség, a rendvédelmi szervek, a nemzetbiztonsági szolgálatok, valamint az Országgyűlési Őrség.⁷³

A védelmi és biztonsági feladatok további ellátásában részt vesznek továbbá:

- a) a kormányzati igazgatási szervek,
- b) a helyi önkormányzatok és az irányításuk alatt álló szervek,
- c) a bírósági és az ügyészi szervezet,
- d) az egészségügyi szolgáltatók és gyógyszerellátást végző szervek,
- e) az oktatási, kulturális, tudományos intézmények,
- f) a nemzeti hírügynökség, a Médiaszolgáltatás-támogató és Vagyonkezelő Alap,
- g) a közlekedési, szállítási, elektronikus hírközlési, informatikai szervek és a posta szervei,
- h) a Magyar Nemzeti Bank,
- i) a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság,
- j) a Magyar Energetikai és Közmű-szabályozási Hivatal,
- k) a közellátást, illetve a közüzemi szolgáltatást végző szervek,
- l) az *a)–k)* pontban meghatározottakon túl a társadalom alapvető szükségleteinek ellátásában nélkülözhetetlen létfontosságú rendszerek üzemeltetői,
- m) minden olyan szerv, amely jogszabály alapján védelmi és biztonsági feladat ellátására vagy védelmi és biztonsági kötelezettség teljesítésében való közreműködésre köteles.⁷⁴

3.3 A védelmi és biztonsági kötelezettségek rendszere és alapvető szabályai

„A védelmi és biztonsági kötelezettségek a következők:

- a) hadiállapot idején, a honvédelemről szóló törvényben meghatározottak szerint bevezethető fegyveres vagy fegyver nélküli katonai szolgálat,
- b) polgári védelmi kötelezettség,
- c) hadiállapot idején a honvédelemről szóló törvényben meghatározottak szerint bevezethető honvédelmi munkakötelezettség,
- d) gazdasági és anyagi szolgáltatási kötelezettség,

⁷³ Vbö. 5. § 18. alapján.

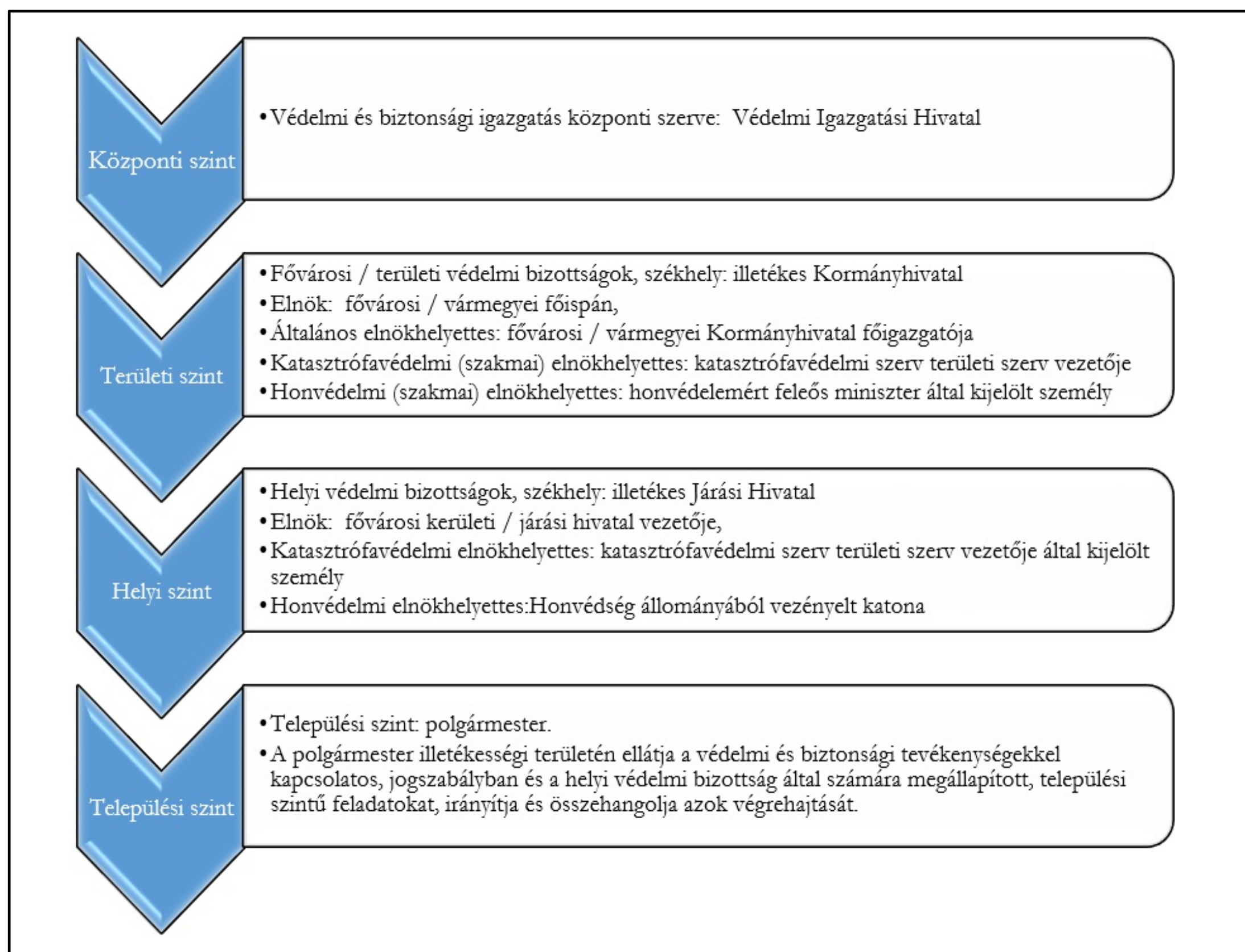
⁷⁴ Vbö. 49. § (1) alapján.

e) védelmi és biztonsági célú bejelentési kötelezettség.

(2) Az e törvényben meghatározott egyes védelmi és biztonsági feladatkörökkel összefüggő ágazati törvény – e törvény rendelkezéseire figyelemmel – a védelmi és biztonsági kötelezettségek tekintetében sajátos ágazati szabályokat határozhat meg”.⁷⁵

3.4 A védelmi és biztonsági rendszer szintjei

A védelmi és biztonsági rendszer szintjei (központi, területi, helyi, települési) a következő ábrán láthatóak:

6. ábra: A védelmi és biztonsági tevékenység szintjei Forrás:⁷⁶

⁷⁵ Vbö. 6. § (1).

⁷⁶ Az ábrát a szerzők készítették.

3.5 A különleges jogrend és a rendkívüli intézkedések a különleges jogrend idején

Lépcsőzetes válságkezelés

A kialakult helyzet kezelése a szükségesség és az arányosság figyelembevételével történik. Az irányítási szintek a kárhelyszín kiterjedését figyelembe véve lépcsőzetesen lépnek be a hatékony és eredményes eseménykezelése érdekében.

A kiterjedt káresemények kezelését a szükségesség és az arányosság figyelembevételével a területi, központi szintű katasztrófavédelmi operatív munkaszervek bevonásával a katasztrófavédelem koordinálja. Szükség esetén az ágazati irányítás rendszerét továbbra is fenntartva a katasztrófavédelem a Katasztrófavédelmi Koordinációs Tárcaközi Bizottság (a továbbiakban: KKB) és munkaszervei bevonásával koordinálja a kiterjedt káresemények kezelését az összkormányzati válságkezelés megkezdéséig.

Összehangolt védelmi tevékenység a békeidejű összkormányzati válságkezelés eszközrendszere, amely biztosítja a rugalmas erő, eszköz átcsoportosítást a széleskörű alkalmazási lehetőség biztosítása érdekében. A Kormány rendeletben dönthet a bevezetéséről súlyos vagy elhúzódó védelmi és biztonsági esemény esetén. Az egészségügyi válsághelyzet, honvédelmi válsághelyzet a törvény erejénél fogva összehangolt védelmi tevékenység.

A különleges jogrend a régi hat helyett: veszélyhelyzet, megelőző védelmi helyzet, rendkívüli állapot, váratlan támadás, szükségállapot, terrorveszélyhelyzet háromra: veszélyhelyzet, hadiállapot, szükségállapot csökkent. A különleges jogrendi tényállások bővültek.

Különleges jogrend

A különleges jogrendre vonatkozó szabályokat a Vbö. rögzíti⁷⁷, amely a felkészülés és a működés általános szabályait is részletezi. A különleges jogrendi felkészülés keretei között meghatározásra került, hogy a Kormány hadiállapot, szükségállapot vagy a veszélyhelyzet kihirdetésére vonatkozó kormányülése előtt fokozott készenlétet és rendkívüli azonnali munkavégzést rendelhet el a védelmi és biztonsági szervezetek, védelmi és biztonsági igazgatás és a jogszabályban különleges jogrendi feladatok ellátására kijelölt kormányzati igazgatási szervek részére.

⁷⁷ Vbö. 79. §.

A Kormány

- a) a hadiállapot vagy a szükségállapot kihirdetésének kezdeményezését követően,
- b) hadiállapot idején,
- c) szükségállapot idején,
- d) veszélyhelyzet idején

az állampolgárok élet-, egészség-, személyi, vagyon- és jogbiztonságának, valamint a nemzetgazdaság stabilitásának garantálása érdekében rendeletével egyes törvények alkalmazását felfüggesztheti, törvényi rendelkezésektől eltérhet, és egyéb rendkívüli intézkedéseket hozhat.

(2) A Kormány hatáskörét

- a) a személyes szabadsággal és az életkörülményekkel összefüggő,
- b) a gazdaság- és ellátásbiztonsággal összefüggő,
- c) a közösségeket érintő biztonsági célú korlátozásokkal és a lakosság tájékoztatásával összefüggő,
- d) az állami és önkormányzati működéssel összefüggő,
- e) a törvényes rend, a közrend és a közbiztonság megóvásával vagy helyreállításával összefüggő,
- f) az országvédelemmel és országmozgósítással összefüggő,
- g) az *a)–f)* pontban nem szereplő egyéb, a hadiállapotot, a szükségállapotot, a veszélyhelyzetet kiváltó esemény megelőzésével, kezelésével, felszámolásával, továbbá káros hatásainak megelőzésével, illetve elhárításával közvetlenül összefüggő szabályozási tárgykörökben gyakorolhatja⁷⁸.

A fentiekben felsorolt hatásköröket a kormány csak a különleges jogrendi helyzet kiváltó eseményéhez szükséges mértékben és az elérni kívánt céllal arányosan az érintett eset megelőzése, felszámolása és kezelése, továbbá a káros hatások megelőzése és elhárítása céljából gyakorolhatja. Hadiállapot vagy szükségállapot idején az arányos intézkedések figyelembevétele mellett a döntéseknek az azonnali reagálás érdekében kell történniük és a kezelendő fenyegetéshez képest kell szükségesnek és arányosnak lenniük. A Kormány döntései rendeleti formában jelennek meg, amelyeket hirdetmény útján térítésmentesen, az aláírás napján a lineáris műsorszolgáltatók hírműsoraiban, a napilapokban, az internetes hírmegosztó

⁷⁸ Vbö. 80. §.

portálokon is közzé lehet tenni. Ha a kihirdetés akadályba ütközik, akkor a rendvédelmi szervek és a Honvédség technikai eszközeinek igénybevételével kell azt a lehetséges mértékben megvalósítani. A Kormány a rendeleti úton történő irányításra felhatalmazást az Országgyűléstől alkalmanként legfeljebb 180 napos időtartamra kaphat.⁷⁹

A különleges jogrendi célok megvalósítása érdekében bizonyos alapjogok a feltétlenül szükséges mértékben és arányosan korlátozhatóak. Ezen szabály értelmezése azonban nem terjedhet ki minden alapjogra, mivel a korlátozás abszolút tilalma áll fenn az élethez való jog és az emberi méltóság védelmére vonatkozóan.⁸⁰ Ha bármely alapvető jog korlátozásának vagy felfüggesztésének a feltételei már nem állnak fenn, akkor a Kormány haladéktalanul intézkedik a korlátozás megszüntetéséről.

Részkövetkeztetések

A védelmi és biztonsági igazgatás rendszere új alapokra helyeződött, jelentős mértékben megváltoztatva a korábbi védelmi igazgatás rendszerstruktúráját. A védelmi és biztonsági szervezetek, a kötelezettségek rendszere és az alapvető szabályok változása magas szintű szakmai felkészültséget követelnek meg minden érintett személytől és szervezettől, különös tekintettel a különleges jogrenddel és a rendkívüli intézkedéssel kapcsolatos feladatokra.

⁷⁹ Vbö. 82/A. §.

⁸⁰ Tananyag az ÁROP-2.2.16-2012-2012-0005 "A bírósági szervezetrendszer jogalkalmazásának javítása az ítélkezési tevékenység hatékonyságának fokozása érdekében" projekt Online: http://projektjeink.birosag.hu/sites/default/files/allomanyok/e-learning/alaptorveny_birok/at_szabadsag/lecke2_lap1.html, (2023.10.07.).

4. Ellenálló képesség, jövőbeli veszélyeztető hatások, ENSZ prioritási és EU reziliencia célok

4.1 A katasztrófákkal szembeni ellenálló képesség és a reziliencia

A Kat. szerint a katasztrófákkal szembeni ellenálló képesség fogalma:

„azon képességek, válaszadási kapacitások összessége, amelyek a személyek, a környezet, a tulajdon védelmét, valamint a kormányzati, gazdasági, társadalmi funkciók folytonosságának megőrzését szolgálják a természeti és az ember okozta katasztrófák közvetlen, közvetett hatásaival szemben”⁸¹

Ezen fogalom hasonlít az ENSZ reziliencia – megfogalmazásához:

„egy társadalom, közösség vagy rendszer képessége, hogy ellenálljon a veszélyeknek, csillapítsa hatásukat és alkalmazkodjon a körülményekhez időben és hatékonyan, megőrizve és helyreállítva a létfenntartáshoz és alapvető működéshez szükséges feltételeket”⁸²

Mindkét definíció arra mutat rá, hogy a fenyegető hatások ellen tudatosan védekezni kell, fel kell mérni a természeti és ember okozta katasztrófák lehetséges hatásait, és ellenük ki kell fejleszteni, minél magasabb szintre kell emelni az önvédelmi képességet.

4.2 Jövőbeli veszélyeztető hatások

Az ENSZ és az Európai Unió részéről is egyre inkább jelentkezik az igény, hogy tudományosan is alátámasztottan jelenjenek meg az egyre inkább fenyegető globális vagy regionális veszélyforrások. Arra a kérdésre, hogy katasztrófák elleni védekezés szempontjából nemzetközi szinten milyen veszélyeztető hatásokat célszerű figyelembe venni és elemezni, a Veszélyhelyzetek Adatbázisa (EM-DAT) adhat választ. ⁸³ A nemzeti szinthez a magyar szabályozást a Kat. Vhr. 2. számú melléklete, valamint Magyarország nemzeti katasztrófakockázat-értékeléséről szóló jelentése fejti ki részletesen. ⁸⁴ Természetesen minden szempontból fontos az összes természeti katasztrófa vizsgálata, azonban a terjedelmi korlátok ezen felkészítő anyagban a veszélyeztető hatások közül a természeti katasztrófák

⁸¹ Kat. 3. § 34.

⁸² HÁBERMAYER 2021:201

⁸³ The International Disaster Database – EM-DAT Online: <https://emdat.be/>, (2023.10.08)

⁸⁴ Magyarország nemzeti katasztrófakockázat értékeléséről szóló jelentése Online: <https://cdn.kormany.hu/uploads/document/2/2b/2be/2becdcd25cbd0c5fd50024a9fff8be35f4df568b.pdf>, (2023.10.05.).

bekövetkezésére, az eljövendő időszakban várhatóan a legnagyobb hatást gyakorló éghajlatváltozást vizsgáljuk.

Ebben a kérdéskörben a leghitelesebb tájékoztatást az Éghajlat-változási Kormányközi Testület (IPCC) hivatalos értékelő jelentései adják. A legfrissebb értékelő jelentés a vezetők, döntéshozók számára (AR6 SYR) a következő képet festi le elénk az elkövetkezendő időszakra vonatkozóan.⁸⁵

1. AR6 SYR 4. oldal A.1:

Az emberi tevékenység, elsősorban az üvegházhatású gázok kibocsátása révén egyértelműen globális felmelegedést okozott. Az 1850-1900-as évekhez képest a globális felszíni hőmérséklet emelkedése elérte az 1,1 °C-ot a 2011-2020-as időszakra vonatkozóan. Az üvegházhatású gázok kibocsátása tovább növekszik, amelyhez hozzájárul az egyenlőtlen történelmi és jelenleg folyamatban lévő fenntarthatatlan energiafelhasználás, földhasználat, földhasználat-változás, az életmód, a fogyasztási és termelési minták a különböző régiókban az országok között és azon belül, csakúgy, mint az egyének között.

2. AR6 SYR 5. oldal A. 2

Széleskörű és gyors változások történtek a légkörben, az óceánokban, a krioszférában és a bioszférában. Az ember okozta éghajlatváltozási következmények már jelentkeznek az időjárási extremitásokban, amelyek a világ bármely régiójában jelentkezhetnek. Ez széles körre kiterjedően vezet kedvezőtlen hatásokra, így veszteségeket és károkat okozva a természetnek és az emberiségnek. Sebezhető közösségek, akik pedig történelmileg a legkevésbé járultak hozzá a jelenlegi klímaváltozáshoz, aránytalanul nagymértékben érintettekké válnak.

3. AR6 SYR 8. oldal A. 3

Az éghajlat-változáshoz történt alkalmazkodás tervezése és végrehajtása minden ágazatban és régióban előrehalad, dokumentált előnyökkel és változó hatékonysággal. A fejlődés ellenére is maradtak ugyanakkor az alkalmazkodással összefüggő hiányosságok, amelyek a végrehajtás jelenlegi ütemének növekedésével szintén növekedni fognak. Egyes

⁸⁵ Climate Change 2023 Synthesis Report Summary for Policymakers Online: https://www.ipcc.ch/report/ar6/syr/downloads/report/IPCC_AR6_SYR_SPM.pdf, (2023.10.04.).

ökoszisztémákban elértük a kemény és lágy határokat, és bizonyos szektorokban és régiókban már nem megfelelő alkalmazkodás is történik. A jelenlegi globális pénzügyi finanszírozás nem elegendő az alkalmazkodási feladatok megvalósításához, a célok korlátozottakká válnak, különösen a fejlődő országokban.

4. AR6 SYR 10. oldal B. 1

Az üvegházhatást okozó gázok folyamatos kibocsájtása a globális felmelegedés növekedéséhez vezet és a legjobb forgatókönyvek és modellek alapján is el fogja érni az 1,5 °C emelkedést. Minden emelkedés felerősíti, akár többszörözheti a veszélyforrások hatásait. Az üvegházhatású gázok kibocsájtásának mélyreható, gyors és tartós csökkenése mintegy két évtized alatt vezetne a globális felmelegedés lassulásához, amely várhatóan már néhány éven belül észrevehető változásokat okozna a légkör összetételében.⁸⁶

Ezen jelentés alapján egyre inkább érthetővé válik, hogy az ENSZ és az EU részéről is miért válik egyre operatívabbá a különböző jogi szabályozások mielőbbi megvalósítása, és egyre inkább erősödik fel az egyes tagállamok közötti nemzetközi segítségnyújtás és kooperáció.

Ez ugyanis már egyre inkább megjelenik a katasztrófák csökkentésére vonatkozó ENSZ alapelvekben, a Hyogói⁸⁷ és a Sendai Keretegyezményben⁸⁸, csakúgy, mint az Európai Bizottság által kiadott hivatalos közleményben, amely az EU katasztrófavédelmi reziliencia céljaira, a közös fellépésre vonatkozik a jövőbeli veszélyhelyzetek kezelése érdekében⁸⁹.

⁸⁶ Az AR6 SYR dokumentum angol nyelvű szövegét magyarra a szerzők fordították.

⁸⁷ United Nations „A/CONF.206/6 Report of the World Conference on Disaster Reduction”, Hyogo, 2005. Online: <https://www.coe.int/t/dg4/majorhazards/ressources/Apcat2005/APCAT-2005-26-e-rapport-kobe.pdf>, (2023.10.11.).

⁸⁸ United Nations General Assembly 69/283. Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015–2030 Online: https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_RES_69_283.pdf, (2023.10.11.).

⁸⁹ A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: Az Európai Unió katasztrófavédelmi rezilienciacéljai: közös fellépés a jövőbeli vészhelyzetek kezelése érdekében Online: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6259-2023-INIT/hu/pdf>, (2023.10.11.).

4.3 ENSZ prioritási célok (Hyogo, Sendai)

Ha a világszintre kitekintünk, akkor a 2015 márciusában tartott III. Katasztrófa kockázat csökkentési Világkonferencián az ENSZ tagállamai a 2015-2030-as időszakra vonatkozóan kötelezték el magukat hét célkitűzés és négy prioritási cél mellett:

A négy fő prioritás:

- a katasztrófa kockázatok létének megértése,
- a katasztrófa kezelésének fejlesztése, erősítése, a kockázatok szabályozása,
- a reziliencia megteremtése érdekében befektetés a katasztrófacsökkentésbe,
- a hatékony reagáláshoz a katasztrófák elleni felkészülés erősítése.

A hét célkitűzés:

2030-ig csökkenteni kell a katasztrófák következményeként történő:

1. elhalálozások számát,
2. érintett lakosság számát,
3. GDP-hez mérten a közvetlen gazdasági veszteségeket,
4. zavarokat az alapvető közszolgáltatásokban és a károkat a kritikus infrastruktúrákban.
5. Növelni kell azon országok számát 2020-ig, amelyek rendelkeznek nemzeti és helyi szintű katasztrófa kockázat csökkentési stratégiával.
6. A fejlődő országokkal erősíteni kell a nemzetközi együttműködést és számukra fenntartható támogatási rendszert kell biztosítani annak érdekében, hogy adaptálni tudják nemzeti szinten a keretegyezményt.
7. A lakosság számára tájékoztatást nyújtani képes katasztrófa kockázat információs és értékelő, veszély előrejelző rendszerek elérhetőségét lényegesen növelni kell.⁹⁰

4.4 EU rezilienciacélok (Bizottsági ajánlás)

Európai regionális szinten öt uniós katasztrófavédelmi rezilienciacél jelenik meg az EU általános rezilienciájának megerősítése érdekében:

⁹⁰ A/RES/69/283: Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015–2030 Online: https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_RES_69_283.pdf, (2023.10.11.).

1. Előrejelzés – a kockázatértékelés, az előrejelzés és a katasztrófakockázat-kezelési tervezés javítása,
2. Felkészülés – a lakosság kockázati tudatosságának és felkészültségének növelése,
3. Riasztás – a korai előrejelzés hatékonyabbá tétele,
4. Reagálás – az uniós mechanizmus reagálási képességének javítása,
5. Biztonság – szilárd polgári védelmi rendszer biztosítása.⁹¹

Az ENSZ és EU által kiadott céloktól nem különbözik a nemzeti szintű szabályozás sem, kiemelt feladattá válik a reziliencia képességek, valamint a katasztrófákkal szembeni ellenálló képesség minél magasabb szintre történő fejlesztése. A megvalósítás szempontjából kiemelten fontossá válik a Kat. alapján végrehajtott szakszerű és pontos veszélyelhárítási tervezés, amelynek kiemelt szereplői a polgármesterek, jegyzők, települési önkormányzatok.

Részkövetkeztetések

A katasztrófák ártó, káros hatásait leginkább a lakosság szenvedti meg. A katasztrófavédelmi erők helyszínre érkezéséig a település lakossága és a polgármester tudja a mentési tevékenységet szervezni, koordinálni. Minél nagyobb a lakosság ellenálló képessége az adott katasztrófatípussal szemben, annál nagyobb az életben maradási, túlélési esélye. A jövőre vonatkozóan kulcsfontosságú lehet a veszélyek ismerete és a megelőző felkészülés az elhárításukra – amelyhez támpontot nyújthatnak az ENSZ prioritási és az EU rezilienciacéljai.

⁹¹ Bizottság ajánlása az Európai Unió katasztrófavédelmi rezilienciacéljairól, C(2023)400 Online: <https://op.europa.eu/hu/publication-detail/-/publication/3d4580b0-ad05-11ed-8912-01aa75ed71a1/language-hu>, (2023.10.11.).

5. A települési polgármester katasztrófák elleni védekezéssel kapcsolatos tevékenysége

5.1 A veszélyelhárítási tervezéssel kapcsolatos feladatok

A veszélyelhárítási terv definícióját a Kat. tartalmazza⁹², amely a polgári védelem katasztrófavédelemmel kapcsolatos feladatai között sorolja fel a veszélyelhárítási tervezést.⁹³

A veszélyelhárítási terv tehát kiterjedt káresemény időszakában végrehajtandó katasztrófavédelmi feladatokat tartalmazó, központi, területi (fővárosi), járási, települési (a fővárosban kerületi) és munkahelyi okmányrendszer. Fontos kiemelni, hogy a veszélyelhárítási terv, mint okmányrendszer nem kizárólagosan csak a kiterjedt káresemény időszakához kapcsolódik, hanem bővebb – további időszakokra vonatkozó - feladatrendszert is magában foglal.

A főpolgármester, polgármester és a vármegyei közgyűlés elnöke a katasztrófavédelmi feladatait államigazgatási jogkörben, a hivatásos katasztrófavédelmi szerv segítségével látja el.⁹⁴ Magyarországon a településeket a Kat. Vhr. által részletezett katasztrófavédelmi besorolási eljárással be kell sorolni katasztrófavédelmi osztályokba.⁹⁵

A veszélyelhárítási tervezés célja a veszélyforrások és kockázatok azonosítása, elemzése, értékelése, a katasztrófavédelmi feladatok és intézkedések egységes okmányrendszerbe foglalása. Ide tartozik a végrehajtás rendje, a megvalósítást biztosító személyi, anyagi és technikai eszközök hozzárendelésének szabályai, a feltételek biztosítása, az ellenőrzési feladatok, valamint a kockázatokkal szembeni nemzeti ellenálló képesség fokozását célzó intézkedések.

A települési polgármester feladatai a katasztrófavédelmi besorolási eljárással kapcsolatosan:

1. Évente a hivatásos katasztrófavédelmi szerv helyi szervének közreműködésével kockázatbecslést végez és javaslatot tesz a besorolásra az illetékes területi védelmi bizottság elnöke részére szeptember 30-ig.

⁹² Kat. 3. § 25.

⁹³ Kat. 52. § j).

⁹⁴ Kat. 19. § (2) (2a).

⁹⁵ Kat. Vhr. 21. §.

2. A kockázatbecslést a települést érintő összes veszélyforrás figyelembevételével kell végrehajtani, a Kat. Vhr 2. melléklet a) pontjában felsoroltak szerint, a veszélyeztető hatások kezelésében érintett ágazatok közreműködésével.
3. A feladat végrehajtása során figyelembe kell venni a település területére vonatkozó veszélyeztető hatások következményeit, a bekövetkezés valószínűségét, valamint az egyes veszélyeztető hatások egymásra gyakorolt és együttes hatását is.

4. számú táblázat: Az egyes katasztrófavédelmi osztályok meghatározása a kockázati mátrix útján

Forrás: ⁹⁶

Hatás	Bekövetkezési gyakoriság			
	Ritka	Nem gyakori	Gyakori	Nagyon gyakori
Nagyon súlyos	II. osztály	II. osztály	I. osztály	I. osztály
Súlyos	III. osztály	II. osztály	II. osztály	I. osztály
Nem súlyos	III. osztály	III. osztály	II. osztály	II. osztály
Alacsony mértékű	III. osztály	III. osztály	III. osztály	III. osztály

A kockázati mátrixhoz tartozó bekövetkezési gyakoriság a történeti és statisztikai adatok alapján:

Ritka (10 év viszonylatában nem valószínű, hogy bekövetkezik).

Nem gyakori (5 év viszonylatában nem valószínű, hogy bekövetkezik, de van esély az előfordulásra).

Gyakori (Néhány éven belül valószínűleg bekövetkezik).

Nagyon gyakori (nagyon valószínű, hogy egy éven belül minimum egyszer bekövetkezik).

A veszélyeztető hatások kár- és veszteség szintje szerint:

Nagyon súlyos (halálos áldozatokkal jár, vagy súlyos káros anyagi következményeket okoz, esetleg visszafordíthatatlan környezetkárosodást idéz elő).

Súlyos (súlyos sérüléseket okoz vagy jelentős káros anyagi következményekkel jár, esetleg visszafordítható környezetkárosodást idéz elő).

⁹⁶ Kat. Vhr. 2. melléklet b).

Nem súlyos (enyhébb sérüléseket okoz, vagy nem jelentős káros anyagi következményekkel jár, környezetkárosodást nem idéz elő).

Alacsony mértékű (nincsen anyagi következménye, a bekövetkező sérülések nem igényelnek orvosi segítséget).

4. A kockázatbecslésnek tényalapúnak kell lennie. A folyamatban érintett ágazatok gyűjtik a katasztrófák hatásai miatt bekövetkező veszteségek adatait, amelyeket figyelembe vesznek a felkészülésnél, megelőzésnél, a tényalapú kockázatbecslésnél, valamint az ellenálló képesség fokozását célzó intézkedések meghatározásánál.⁹⁷
5. A településre vonatkozóan elemezni kell minden egyes veszélyeztető hatást a jogszabály szerinti kockázati mátrix alapján, amely folyamat során figyelembe kell venni a szakágazatok által az adott katasztrófátípusra vonatkozó véleményt, a bekövetkezési gyakoriságot, korrekciós tényezőt, valamint az előre meghatározott sorolási feltételeket.⁹⁸

A települést ilyenkor automatikusan a feltételnek megfelelő osztályba kell sorolni az adott veszélyeztető hatás miatt (pl. atomerőmű közelsége), amely már alacsonyabb szintre nem, magasabb szintre más/együttes feltételek miatt kerülhet.

5. számú táblázat: A települési besorolások előre meghatározott sorolási feltételei Forrás: ⁹⁹

Előre meghatározott sorolási feltétel	I. osztály	II. osztály	III. osztály
Kat. Vhr. 24. §	(1) a, b	(2) a, b	(3) a

Az I. osztályba kell sorolni azokat a településeket¹⁰⁰, amelyek

- a) közvetlenül veszélyeztetettek az atomerőmű 3 km-es és a kutatóreaktor 1 km-es körzetében,
- b) veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem, küszöbérték alatti üzem vagy a veszélyes katonai objektumokkal kapcsolatos hatósági eljárás rendjéről szóló kormányrendelet szerinti veszélyes katonai objektum (a továbbiakban: veszélyes katonai objektum) által veszélyeztetettek és külső védelmi terv készítésére kötelezettek,

⁹⁷ Kat. Vhr. 22. § (1) (2) (3) (4)

⁹⁸ Kat. Vhr. 24. §.

⁹⁹ A táblázatot a szerzők készítették.

¹⁰⁰ Kat. Vhr. 24. §.

- c) az egyes veszélyeztető hatások kockázatbecslése és a kockázati mátrixban történő elhelyezése alapján a 2. melléklet b) pontja szerinti I. besorolást kapják, vagy
- d) területén az egyes veszélyeztető hatások egymásra gyakorolt és együttes hatására tekintettel indokolt a települést fokozottabb védelemben részesíteni.

II. osztályba kell sorolni azokat a településeket, amelyek

- a) az atomerőmű által közvetetten veszélyeztetettek (3–30 km közötti területen lévő),
- b) veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem vagy küszöbérték alatti üzem által veszélyeztetettek, és külső védelmi terv készítésére nem kötelezettek, vagy
- c) az egyes veszélyeztető hatások kockázatbecslése és kockázati mátrixban történő elhelyezése alapján a 2. melléklet b) pontja szerinti II. besorolást kapják.

III. osztályba kell sorolni azokat a településeket, amelyek

- a) a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló Kat. IV. Fejezetének hatálya alá nem tartozó üzem által a veszélyes anyagok környezetbe kerülése esetén veszélyeztetettek,
- b) az egyes veszélyeztető hatások kockázatbecslése és a kockázati mátrixban történő elhelyezése alapján a 2. melléklet b) pontja szerinti III. besorolást kapják.

6. A javaslatot a területi védelmi bizottság elnökének, majd a katasztrófavédelem központi szervének útján jóváhagyásra felterjesztik a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter részére. A miniszter jóváhagyása esetén a település besorolása BM rendelet formájában megjelenik.
7. A polgármester a települési besorolást és az elégséges védelmi szintet figyelembe véve az élet és a létfenntartáshoz szükséges anyagi javak védelme érdekében veszélyelhárítási tervet készít¹⁰¹, amelynek összeállításába bevonja az adott elem tekintetében feladat- és hatáskörrel rendelkező illetékes szervet. A terv alapidokumentumból és mellékletekből áll.
8. A településrendezési és fejlesztési tervezésnél, valamint a települési környezetvédelmi program kialakítása és módosítása során a tervet figyelembe kell venni.

¹⁰¹ Kat. Vhr. 21. § (2) (3) (6).

9. A települési veszélyelhárítási terv mellékletét képezi a külső védelmi terv (Kat. előírása szerint, ha a településen olyan veszélyes üzem található, ami ezt indokolja.), helyi vízkárelhárítási terv (Ár- és belvízi, villámárvízi veszélyeztetés ellen.).
10. Az elkészült települési veszélyelhárítási terv alapján a polgármester lakossági tájékoztató kiadványt készít annak érdekében, hogy a lakosság megismerje a veszélyeket és a baj esetén követendő magatartási szabályokat. A kiadvány lehet nyomtatott vagy elektronikus formátumú, és a helyben szokásos módon biztosítani kell a település lakosai számára a hozzáférhetőséget.
11. Az elkészült tervet a polgármester minden év március 31-ig (rendkívüli esetben soron kívül) felülvizsgálja a hivatásos katasztrófavédelmi szerv helyi szervének közreműködésével. A felülvizsgálat eredményéről tájékoztatja a lakosságot, a hivatásos katasztrófavédelmi szerv helyi szervének vezetőjét, illetve a védekezésbe bevont egyéb szerveket, szervezeteket. A jóváhagyott tervet a polgármester a hivatásos katasztrófavédelem helyi szervének egy példányban megküldi.
12. A polgármester 3 évente gyakorlatot tart a veszélyelhárítási tervben foglaltak végrehajtásának biztosítására. Ennek előkészítése és végrehajtása során az érintett szerveket tájékoztatja és bevonja.

A veszélyelhárítási terv készítésére vonatkozó tartalmi követelményeket jelen írásmű 1. számú mellékletében, az elégséges védelmi szint követelményei a 2. számú mellékletében megtalálható.¹⁰²

5.2 A közbiztonsági referens intézménye

A közbiztonsági referens¹⁰³ a polgármester katasztrófák elleni védekezésre való felkészülési, védekezési és helyreállítási szakmai feladataiban, valamint rendvédelmi - és honvédelmi feladataiban működik közre. A felkészülési időszakban tervezési - és szervezési, a védekezés időszakában döntés-előkészítési - és koordinációs, a helyreállítás időszakában kárfelmérési - és ellenőrzési feladatokat lát el.

¹⁰² Kat. Vhr. 2. melléklet.

¹⁰³ A védelmi és biztonsági igazgatás területi és helyi szabályairól szóló 427/2022. (X. 28.) Korm. rendelet 20. §.

A közbiztonsági referenst a katasztrófavédelmi szempontból I. és II. osztályba sorolt településeken, a Kat. és Kat Vhr. alapján a polgármester jelöli ki. A körjegyzőséghez tartozó települések polgármesterei közösen jelölik ki a referenst a körjegyzőségekben, megállapodásuk hiányában ezt a jogkört a körjegyzőség székhelye szerinti település polgármestere gyakorolja. A közbiztonsági referensek kijelölése kizárólag a települések katasztrófavédelmi osztályba sorolásához kapcsolódik, és nem tesz különbséget a települések között nagyságuk, lakosságszámuk tekintetében. A nagyobb településeken indokolt lehet akár több közbiztonsági referens (referens-helyettes) kijelölése is. A közbiztonsági referens köztisztviselői jogviszonyban álló személy, aki legalább középfokú iskolai végzettséggel rendelkezik, és legkésőbb a kijelölését követő 90 napon belül eredményesen elvégzi a közbiztonsági referensi tanfolyamot és vizsgabizonyítványt szerez. A kijelölés során fontos szempont a helyismeret és a személyes kompetenciák közül a szervezési, koordinációs és együttműködési képesség. A közbiztonsági referens mindennapi munkáját a település polgármestere mellett, annak hivatalában végzi, így elhelyezéséről és a munkakörülmények, egyéb feltételek biztosításáról a polgármester gondoskodik. Működési területe a település közigazgatási területe. Napi feladatainak meghatározását egyrészt a polgármester, de szakmai iránymutatásként a katasztrófavédelmi kirendeltség vezetője végzi. A közbiztonsági referens feladatairól rendszeresen és szükség szerint beszámolni köteles a polgármester, illetve a kirendeltség vezetője felé.

5.3 A lakosság riasztása és veszélyhelyzeti tájékoztatásának feladatai

A katasztrófák elleni védekezések során az egyik legfontosabb feladat a lakosság riasztása. Ez minél hamarabb megtörténik, annál nagyobb a valószínűsége, hogy a bajba jutott állampolgárok megfelelően fognak reagálni és a lehető legkevesebb kár, sérülés, haláleset következik be. Nagyon fontos ilyenkor a hiteles, szakszerű kommunikáció megvalósítása annak érdekében, hogy pánikhelyzet ne alakuljon ki a feladat végrehajtása során.

A lakosság közhiteles tájékoztatásának módjai:

- elsősorban közérdekű közlemény közzététele¹⁰⁴,
- a lakossági riasztó rendszer eszközei útján,

¹⁰⁴ Mttv. 15. §, 32. § (6) rendelkezései alapján.

- elektronikus hírközlési szolgáltatások igénybevételével (technikai feltételek megléte esetén),
- helyben szokásos módon (település vagy települési vezető hiteles tájékoztatást nyújtó hivatalos közösségi média felületei, hangosbemondó, hírvivő, falragaszok),
- kézi vagy gépjárműves kihangosító eszközök (pl. motoros kézi sziréna, rendvédelmi szervek élőbeszéd sugárzásra alkalmas kihangosító eszközei),
- szükség és adott lehetőségek szerint az összes korábban felsorolt eszköz egyidejű alkalmazásával.¹⁰⁵

A Paksi Atomerőmű 30 km-es körzetében Lakossági Tájékoztató és Riasztó Rendszer (LTRR) működik 228 előre telepített szirénával, amelynek próbájára havonta csökkentett üzemű (morgató) próba, vagy hangos üzemű (teljes körű) próba formájában kerül sor. A hangos üzemű próbákra március és szeptember hónapokban kerül sor, a többi hónapban csökkentett üzemű próba történik.¹⁰⁶

A BM OKF egyik jelentős projektje volt az, hogy az alsó és felső küszöbértékű veszélyes vegyi üzemek körzetében riasztásra alkalmas szirénákat telepítsen. Ezen eszközök magas rendelkezésre állásúak, redundánsan működő adatátviteli hálózatra épülnek, meteorológiai és vegyi monitoring tevékenységet végeznek, valamint képesek a lakosság riasztására. A Monitoring és Lakossági Riasztó (MOLARI) rendszert 11 vármegyében és Budapesten építették ki, 768 lakossági riasztó-tájékoztató és 419 monitoring állomás telepítésével.¹⁰⁷

A lakosság tájékoztatása szükség szerint lehet aktív (pl. a település vagy települési vezető hivatalos közösségi média kommunikációja, közlemények kiadása a sajtóban és médiában, lakossági fórum összehívása, tájékoztató kiadványok kiosztása, falunapi rendezvényeken történő előszavas tájékoztatás), vagy leginkább a megelőzést szolgáló passzív (előre elkészített tájékoztató anyagok közzététele elektronikusan, tájékoztató táblák kihelyezése, tájékoztató naptár eljuttatása az egyes háztartásokba éves rendszerességgel) kommunikáció.

¹⁰⁵ Kat. Vhr. 34. (1) alapján.

¹⁰⁶ Fercom Systems Online: <https://www.fercom.hu/>, (2023.10.07.).

¹⁰⁷ BM OKF hivatalos weboldala MoLaRi rendszer Online: <https://www.katasztrofavedelem.hu/49/molari-rendszer>, (2023.10.05.).

6. számú táblázat: Motoros kézi sziréna, légvédelmi sziréna és sziréna rendszer Forrás: a szerzők szerkesztése

Motoros kézi sziréna ¹⁰⁸	Motoros sziréna ¹⁰⁹	Sziréna rendszer ¹¹⁰
		

Ha katasztrófavédelemnek aktív kommunikációs tevékenységet kell végeznie egy esemény miatt, akkor annak megvalósítása elsősorban a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve által kiadott tartalommal, zártrendszerű kommunikációs csatornán kerül átadásra.

Ilyenkor a szöveges közlésnek a következőket kell tartalmaznia:

- a bekövetkezett esemény pontos helyét és idejét,
- az esemény várható hatásait,
- az okozott hatás kiterjedését,
- a keltett hatás várható időtartamát,
- a követendő magatartási szabályokat,
- a további tájékoztatási lehetőségeket.¹¹¹

Katasztrófa, kiterjedt káresemény és veszélyhelyzet esetén, ha a közvetlen életmentés és a létfenntartáshoz szükséges anyagi javak megóvása szükségessé teszi, akkor jelezni kell az esemény valószínű bekövetkezését vagy annak elmúlását. Ezt természetesen a lakossággal is haladéktalanul közölni kell, csakúgy, mint az elvárt magatartási szabályokat. A rendelkezésre álló eszközöktől függően ez történhet a korábbiakban részletezett szöveges közlés szerint, vagy előre meghatározott szirénajelekkel.

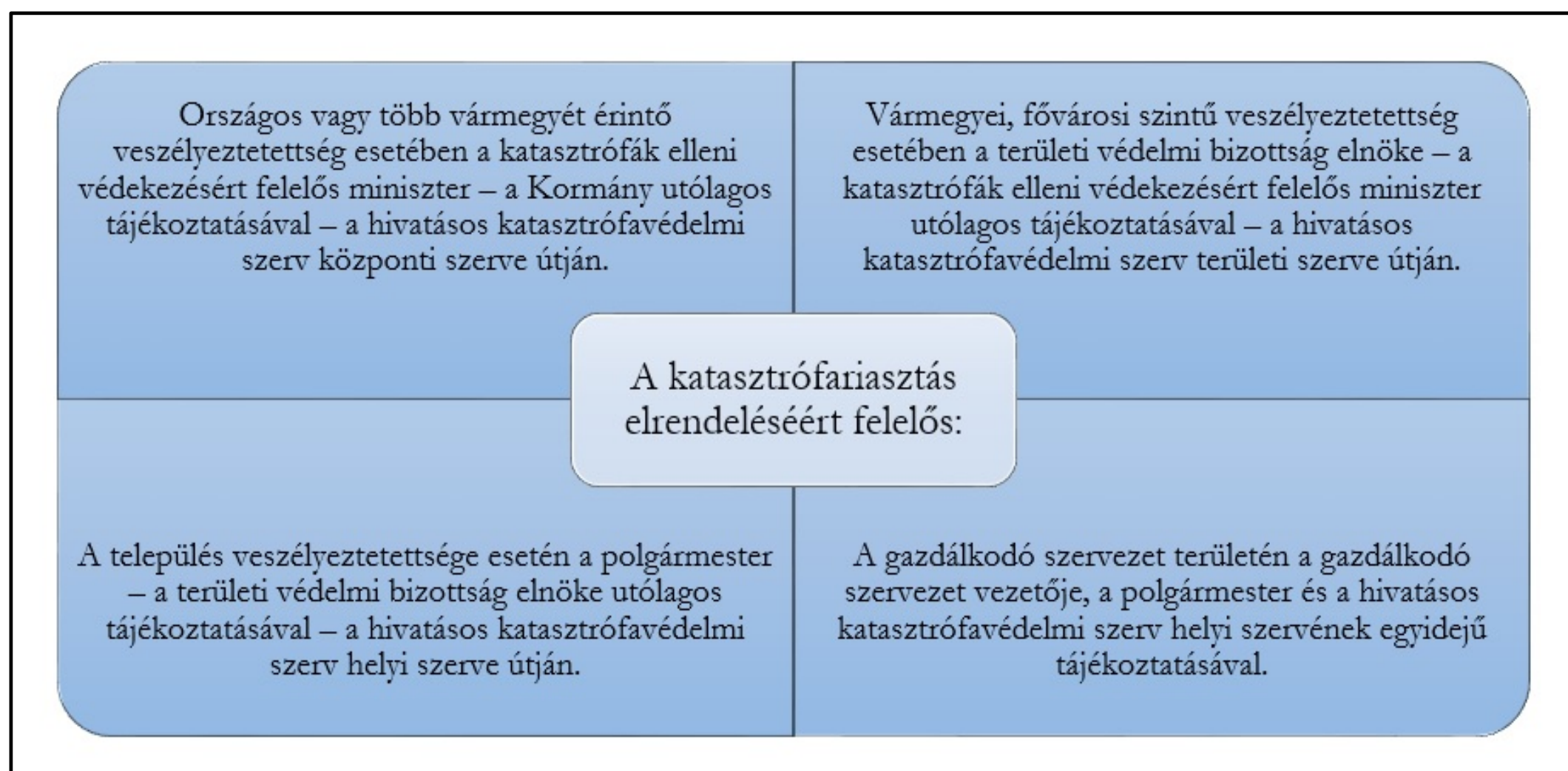
¹⁰⁸ Ódon-Fon Online: <https://odon-fon.hu/termek/legvedelmi-szirena/>, (2023.10.05.).

¹⁰⁹ Index.hu <https://index.hu/belfold/2022/05/08/szirena-orzagos-katasztrofavedelmi-foigazgatosag-molari-felhivas-lakossagi-riaszto-rendszer/>, (2023.10.05.).

¹¹⁰ Forrás: Fercom Systems <https://www.fercom.hu/szirena.html>, (2023.10.05.).

¹¹¹ Kat. Vhr. 34. § (3).

A katasztrófariasztás elrendelése a következő ábra szerint történik:

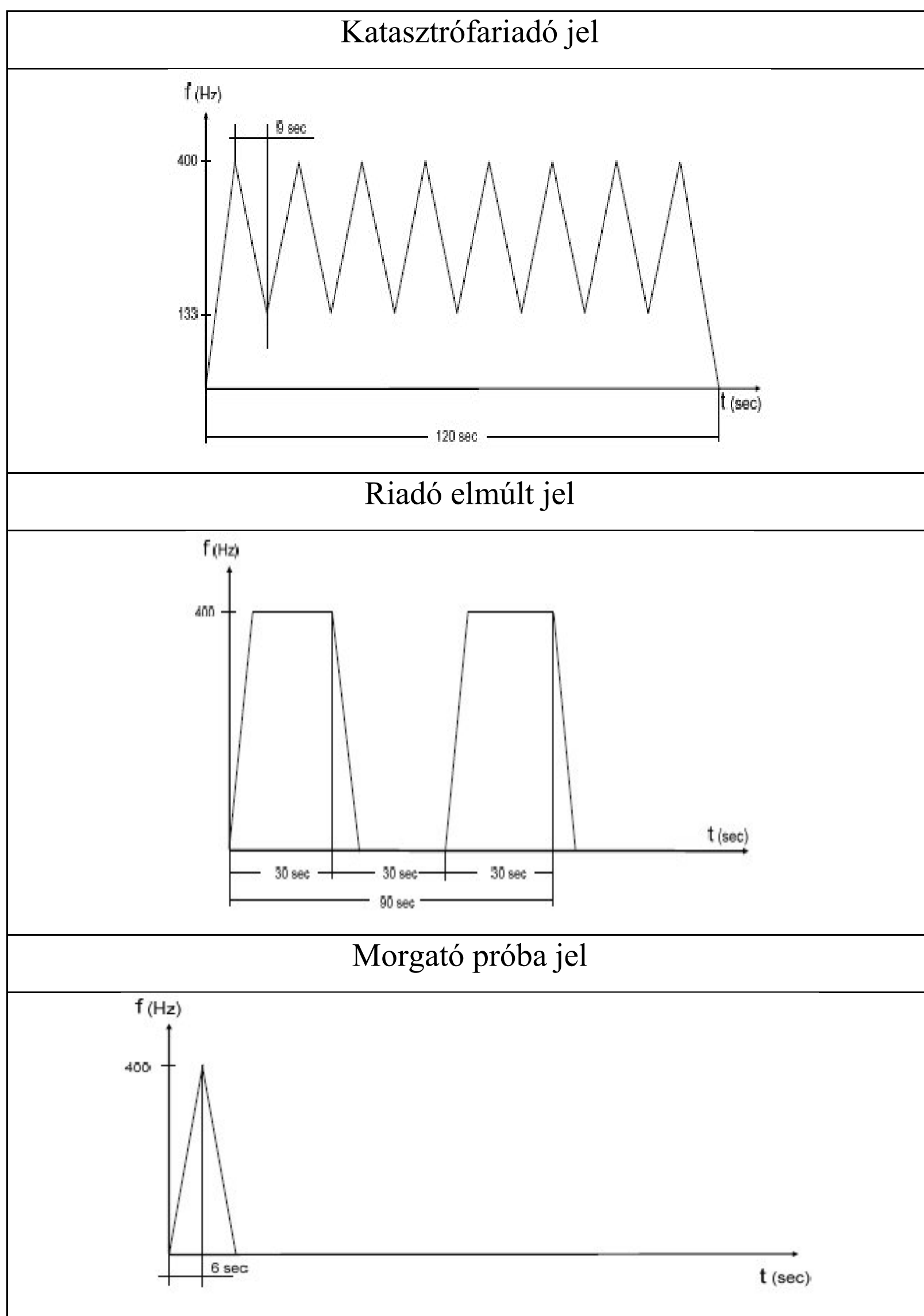
7. számú ábra: A katasztrófariasztás elrendelése Forrás:¹¹²

Az előre meghatározott szirénajelek lehetnek:

- katasztrófariadó jel,
- riadó elmúlt jel,
- morgató próba jel.

A katasztrófariadó jelzés esetén 120 másodpercig tartó, váltakozó hangmagasságú (133 Hz és 400 Hz közötti) folyamatos szirénahang hallatszik. A riadó elmúlt jelnél kétszer egymás után megismételt 30 másodpercig tartó egyenletes hangmagasságú (400Hz) szirénahang hallatszik, a jelzések között 30 másodperces szünettel. Ezen jelzés a légiriadó és a katasztrófariadó jelzés feloldására is vonatkozik. A morgató próba jelnél először 6 másodperces időtartamban 400 Hz-ig felfutó jelzés kerül leadásra, majd a jel lefutása következik be.

¹¹² Az ábrát a szerzők készítették.

8. számú ábra: Szirénajelek és jelzések Forrás:¹¹³

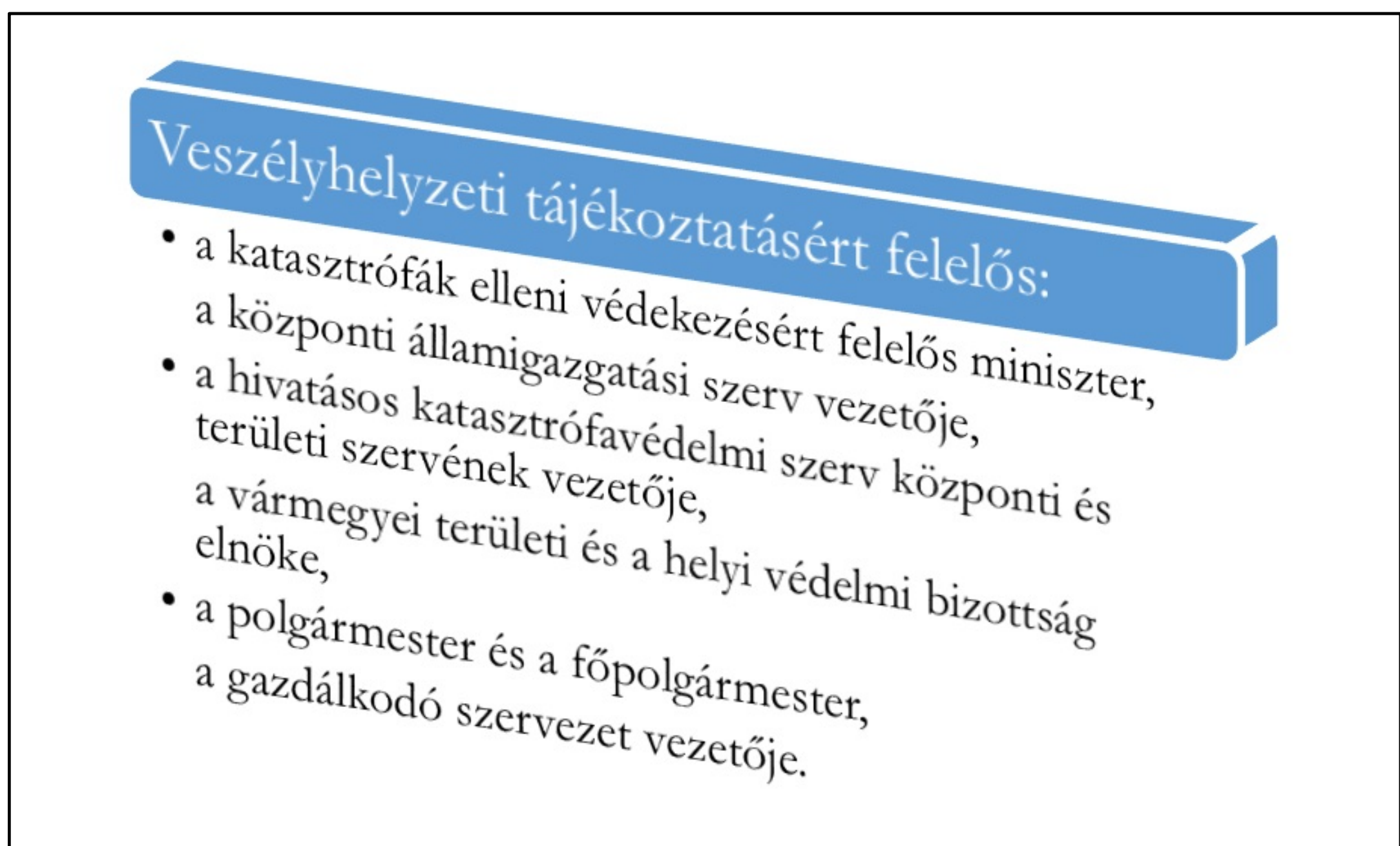
A lakosság veszélyhelyzeti tájékoztatása során a következőkről kell információt adni:

- katasztrófa veszélye,
- bekövetkezett esemény,
- a védekezés,
- az irányadó magatartási szabályok,
- lakosságvédelmi intézkedések,
- elrendelt korlátozások,

¹¹³ Kat. Vhr. 3. melléklet.

- tájékoztatói lehetőségek,
- helyreállítás időszakában az elemi lakhatási feltételek megteremtése,
- külön döntés szerinti kárenyhítés lehetőségei,
- helyreállítás szabályai.

A lakosság veszélyhelyzeti tájékoztatásáért felelős (ha jogszabály erről másként nem rendelkezik):

9. számú ábra A veszélyhelyzeti tájékoztatásért felelős személyek Forrás:¹¹⁴

A polgármesterek részére a Kat. Vhr. a riasztási és veszélyhelyzeti tájékoztatás kapcsán egyértelmű feladatokat is megfogalmaz. Ennek keretein belül a polgármester gondoskodik a települési polgári védelmi szervezeten belül az infokommunikációs polgári védelmi egységek megalakításáról és felkészítéséről, valamint a riasztási feladatba bevonásra kerülők riasztási adatainak folyamatosan naprakész állapotban tartásáról. A polgármester gondoskodik továbbá a település közigazgatási területén a rendelkezésre bocsájtott lakossági riasztó-tájékoztató végpontok működtetéséről, üzemképes állapotban tartásáról, a szükséges karbantartási feladatok elvégzéséről. Szükség szerint az eszközökhöz üzemeltetési készletet állítat össze és

¹¹⁴ Az ábrát a szerzők készítették.

helyileg szabályozza a hozzáférés lehetőségét. Ezen túl, gondoskodik a hangos próbákhoz szükséges felkészített személyek és az áramszolgáltató szakembereinek részvételéről.

A riasztó-tájékoztató végpont működőképességét érintő tevékenységet a munka megkezdése előtt 30 nappal az illetékes területi szintű katasztrófavédelmi szerv útján a polgármester számára engedélyezés céljából be kell jelenteni. A polgármester békeidőszakban is használhatja a lakosság közérdekű általános tájékoztatására ezeket az eszközöket ott, ahol közvetlen vezérlési lehetősége van és az eszközök a szöveges közlésre alkalmasak. Fontos jogszabályi előírás¹¹⁵, hogy ilyen esetekben a felhasználás nem terjedhet ki politikai célú közlemény megosztására.

A lakossági riasztó rendszer riasztó, riasztó-tájékoztató végpontjait a hivatásos katasztrófavédelem területi szerve évente egy alkalommal ellenőrzi. Ez kiterjed az eszközök meglétére, működőképességére, általános állapotára, karbantartottságára. A működés ellenőrzése az áramszolgáltató közreműködésével, hangos próbával történik. Annak érdekében, hogy ez ne okozzon pánikhelyzetet a lakosság számára, a hangos próba időpontját és a kiadásra tervezett szignálok és szövegek leírását az ellenőrző szerv 10 nappal a hangos próba végrehajtását megelőzően kiküldi a területileg illetékes helyi önkormányzatnak. Az önkormányzat tájékoztatja erről a lakosságot a helyben szokásos módon történő hirdetmény kibocsájtásával, a hangos próba előtt legalább 5 nappal. Az ellenőrzésről készült jegyzőkönyvet az ellenőrző szervezet képviselője és a polgármester írja alá. Ha az ellenőrzés feltárja, vagy megrongált, életveszélyessé vált végpontról érkezik jelzés, akkor azt a katasztrófavédelem területi szerve haladéktalanul jelenti a központi szerv számára, és megkezdí a káreljárás lefolytatását.

Ha egy településen új veszélyeztető hatás (pl. veszélyes üzem létesül) jelenik meg, akkor sor kerülhet új riasztó-tájékoztató eszköz létesítésére. Ilyenkor csak olyan eszközt lehet telepíteni, amely a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szerve által használt eszközökkel, specifikációkkal megegyezik és illeszkedik a már meglévő rendszerelemekhez. Hasonló a helyzet abban az esetben, ha valamely régi eszköz használhatatlanná válik és selejtezésre kerül sor. Ilyenkor a hatályos építési jogszabályoknak megfelelő műszaki feltételeket kell figyelembe venni és az azoknak történő megfelelést követően kerülhet sor az eszközök karbantartására,

¹¹⁵ Kat. Vhr. 44. § (4).

meghibásodott eszközök felújítására vagy újra telepítésére, az életveszélyes eszközök bontására.

A lakosság riasztását és veszélyhelyzeti tájékoztatását végzőknek együtt kell működniük ahhoz, hogy a hiteles, pontos és gyors tájékoztatás megtörténjen. Egyeztetniük kell az információáramlás módját, a tájékoztatás fő területeit, a közvetlenül és közvetve érintett lakosság körét, valamint az esetleges nemzetközi hatásokat. A polgármesternek pedig feladata, hogy az elégséges védelmi szinttel, a településének katasztrófavédelmi osztályba sorolásával, valamint a veszélyelhárítási tervben szereplő helyi riasztási és veszélyhelyzeti tájékoztatással kapcsolatban – a hivatásos katasztrófavédelmi szerv helyi szervének közreműködésével – gondoskodjon a lakosság felkészítéséről. Ebben viszont kulcsszerepe lehet azoknak a képzéseknek, amelyeket a katasztrófavédelmi szervek minden évben, rendszeresen megrendeznek. Ezen rendezvényekhez a települések kapcsolódhatnak, és legtöbbször az adott veszélyeztetettségi szezonnak megfelelő felkészítést kaphatnak (pl. téli időszak – kéménytűzek, fűtés veszélyei, karácsonyfatűz).

A katasztrófák elleni megelőzéshez jelentős mértékben hozzájárul az Országos és vármegyei Tűzmeelőzési Bizottságok tevékenysége. A Bizottságok számos témakörben tájékoztatnak¹¹⁶, jelennek meg rendszeresen tömegeket megmozgató rendezvényeken (pl. AGROmashEXPO, EDUCATIO Nemzetközi Oktatási Szakkiállítás, FEHOVA), készítenek veszélyhelyzetek elkerülésére tájékoztató videókat, tűzvédelmi teszteket.¹¹⁷ Területi és települési szinten a vármegyei bizottságok csatlakozhatnak a települések rendezvényeihez, lakosságtájékoztatási tevékenységet folytatva. Ilyenkor a fiatalabb korosztály számára játékos formában történő feladatvégzés (pl. menekülés fűstsátorból, puttonyfecsckendővel célbalövés, veszélyes anyag azonosítás, tűzoltó gokart és futóbicikli, gyermek tűzoltóruha sisakkal történő felvétele) történik, míg az idősebbek számára akár a háztartásokban bekövetkező leggyakoribb veszélyes helyzetek helyes kezelésének bemutatása (pl. konyhatűz bemutató, karácsonyfatűz bemutató, menekülés fűsttel telített térből, VR szemüveg használata) valósulhat meg.

Rendszeres, évente ismétlődő katasztrófavédelmi rendezvények:

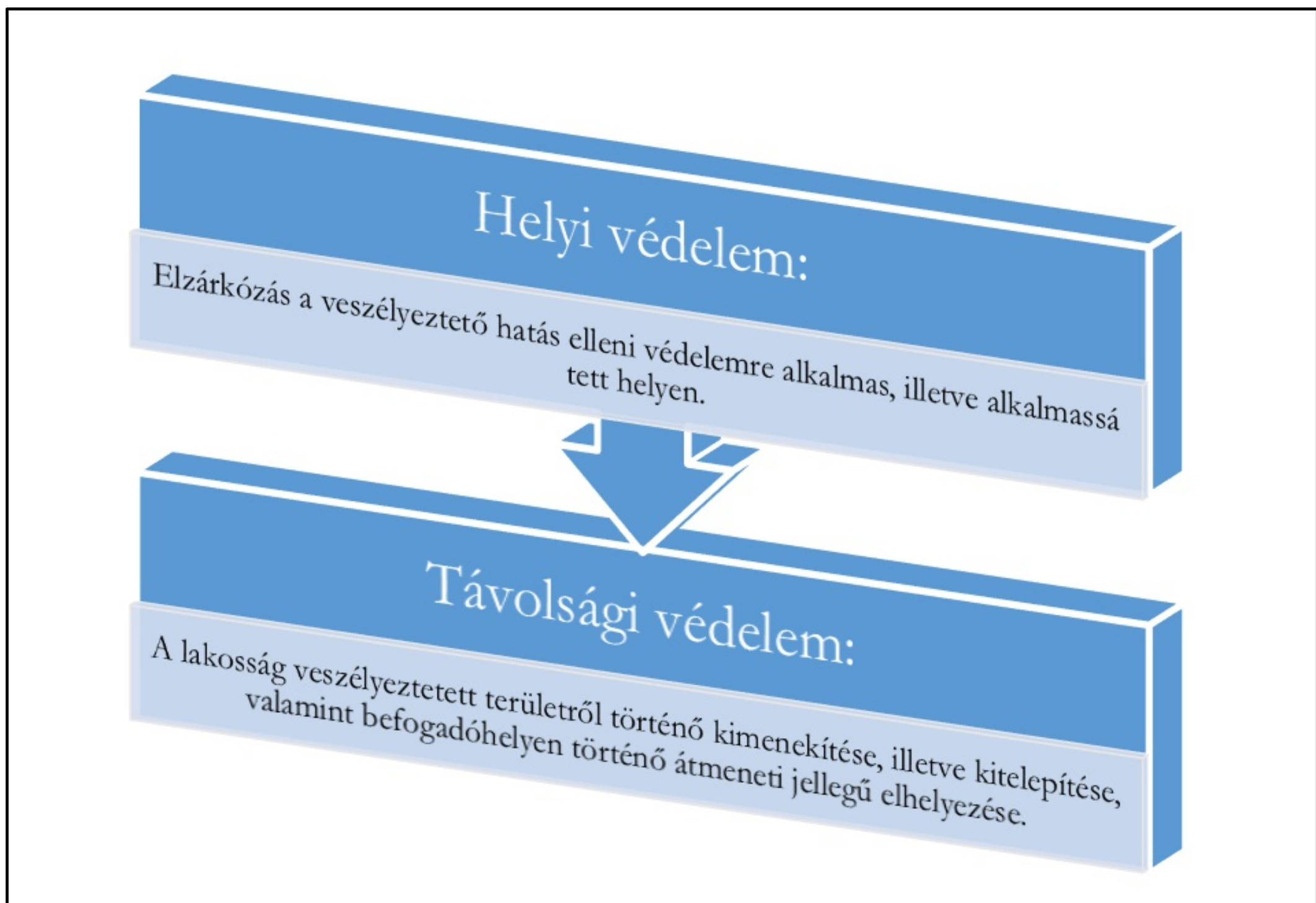
¹¹⁶ Forrás: BM OKF hivatalos weboldala Országos Tűzmeelőzési Bizottság Online: <https://www.katasztrofavedelem.hu/33994/tajekoztatok>, (2023.10.01.).

¹¹⁷ Országos Tűzmeelőzési Bizottság oktató videók Online: <https://www.katasztrofavedelem.hu/33998/videoek>, (2023.10.03.).

- Alkotói pályázat (Óvodás-iskolás korcsoportban katasztrófavédelemmel kapcsolatos rajzpályázat, kreatív alkotások beküldése az évente kiírásra kerülő pályázat szerint.),
- Biztonság hete (Fiatal korosztály megismertetése az őket körbevevő veszélyforrásokkal.),
- Nyitott szertárkapuk (A lakosság számára lehetőség nyílik a tűzoltó laktanyák és technikai eszközök testközelből történő megtekintésére.).
- Társasházak napja (Katasztrófavédelmi – tűzvédelmi tájékoztatás a társasházak képviselői számára.).
- Kéménytűz és lakástűz kiállítás (Igényelhető, tömegtartózkodásra alkalmas helyiségekben kihelyezhető fényképes kiállítási anyagok, amelyek a lakosság figyelmét felhívják a veszélyekre.).

5.5 A települési polgármester lakosságvédelmi feladatai

A védelemnek két fő kategóriáját lehet megkülönböztetni: az egyéni és csoportos védelem. Az egyéni védelem megvalósítása során az egyes személyek saját maguk alkalmaznak rájuk kiosztott eszközöket (pl. védőruha, gázálarc). A csoportos védelem egy adott közösségre együtt alkalmazható intézkedések körét jelenti, amely a helyi (elzárkózás) és távolsági (kimenekítés, kitelepítés) védelmet foglalja magában. A Kat. alapján a megelőzés, katasztrófa bekövetkezésének veszélye, kiterjedt káresemény vagy veszélyhelyzet esetén figyelembe kell venni a veszélyeztető hatást és annak lehetséges következményeit, és az emberi élet védelmének elsőbbségével elsősorban a helyi védelem módszerét szükséges alkalmazni. A távolsági védelemre akkor kerülhet leginkább sor, ha az adott körülmények között a helyi védelem nem alkalmas a veszélyeztető hatások ellen.

10. számú ábra: A helyi és távolsági védelem Forrás: ¹¹⁸

Elzárkózás: elrendelés esetén a lakosságnak a veszélyeztető hatások elől sürgősen épületekbe kell bevonulniuk és addig ott tartózkodniuk, amíg a veszély el nem hárul. A lehetőségek függvényében meg kell próbálni az adott épületet minden szellőzéstől mentesíteni, a rosszul záródó nyílászárókat nedves törölközővel, ruhával, ronggyal, pléddel tömíteni. A szellőztető rendszereket ki kell kapcsolni. Erre leginkább akkor van szükség, ha pl. veszélyes anyagok kerültek a környezetbe.

Az elzárkózás (helyi védelem) alapvető szabályai:

- ablakok és ajtók, rések esetében eltömítés,
- folyamatosan figyelni kell a lakosság tájékoztatásokra (helyi rádió, tv, hiteles közösségi média felületek),
- a telefonokat a lehető legrövidebb ideig, csak segélykérésre szabad használni,
- ha várható, hogy az esemény felszámolása elhúzódik, akkor ivóvizet, élelmiszert egy helyre össze kell gyűjteni és beosztani,
- az éjszakára gondolva a lehetséges világító eszközöket össze kell gyűjteni.

¹¹⁸ Az ábrát a szerzők készítették.

Amennyiben számítani kell kitelepítésre/kimenekítésre, akkor meg kell kezdeni az épületben található eszközökből, anyagokból a menekülőcsomag összeállítását. A menekülőcsomag lényege, hogy kitelepítés vagy kimenekítés esetén a szükséges személyes tárgyakat, iratokat és önellátásunkhoz elengedhetetlen eszközöket előre összekészítjük, ezzel értékes időt takarítunk meg akkor, mikor el kell hagynunk otthonunk.

A veszélyhelyzetekre felkészülendő, célszerű lehet egy menekülőcsomag összeállítása – szükség szerint a család minden tagja számára -, melynek tartalma személyre szabott.

A csomag legyen könnyen szállítható akár kézben is (pl. hátizsák). Célszerű tartalma:

- Mobiltelefon és töltő,
- Személyes iratok másolatai,
- Pótkulcs lakáshoz, járműhöz,
- Fontos információk és telefonszámok,
- Személyes gyógyszerek, és azok leírásai,
- Tartalék szemüveg,
- Ceruza, papír, zsebkész, sít,
- Váltóruházat,
- Takaró vagy hálózsák,
- 3 napra elegendő tartós élelmiszer,
- Evőeszközkészlet,
- Ivóvíz,
- Elemlámpa, tartalék elemmel,
- Elemes FM rádiókészülék,
- Könyv, kártyacsomag, játék,
- Személyes elsősegélykészlet,
- Higiéniai csomag (törölköző, szappan, fogkefe, fogkrém, fésű, borotva, stb.),
- Készpénz,
- Egyéb személyre szabott eszközök, tárgyak.

Helyi védelem megvalósításakor a különböző veszélyhelyzetekben a lakosság védelmét két alapvető módon segíthetjük:

Egyéni védőeszköz használatával: az eszköz típusától függően bizonyos mértékű védelmet biztosít az emberi szervezetet károsító veszélyes és radioaktív anyagok hatásai, valamint a fizikai veszélyforrások elleni védelemre.

Az egyéni védőeszközökkel történő ellátás: A védekezésben részt vevő szervezeteket – esetenként a lakosságot is – el kell látni a veszély jellegének megfelelő egyéni védőeszközökkel annak érdekében, hogy a veszély káros hatásaitól megóvjuk őket.

Szükség-védőeszköz: a kimenekítés, kitelepítés során alkalmazható, rövid idejű védelemre szolgáló egyéni védőeszköz. (pl. menekülő kámsza)

A szükség-védőeszköz ellátás: a lakosság kimenekítése, illetve kitelepítése során – amennyiben a veszélyeztető hatás indokolja – a veszélyes, illetve radioaktív anyagok, más fizikai erők káros élettani hatásainak megakadályozása érdekében szükség-védőeszközt, az atomerőmű által veszélyeztetett (0–30 km közötti) területeken szükség szerint jódpofilaxist is kell alkalmazni.

Védelmi célú építmények: A védelmi célú építmények a lakosság és a védekezés irányítását végző állomány rövidebb-hosszabb idejű tartózkodására szolgálnak. Ezen építmények meghatározott ideig képesek megóvni a benttartózkodókat egy vagy több káros hatástól. Ez a „helyben maradás” elve. Az ilyen létesítmények kollektív védőeszköznek minősülnek.

A kitelepítés, kimenekítés, befogadás, visszatelepítés

Kitelepítés: a lakosság és a létfenntartáshoz szükséges anyagi javak veszélyeztetett területről történő – a veszélyelhárítási tervben meghatározottak szerinti – kivonása és befogadóhelyen történő átmeneti jellegű elhelyezése.

Kimenekítés: Amennyiben a veszélyeztetett területen a közvetlen életveszély és váratlan kockázat miatt nincs mód (elegendő idő) a kitelepítési feladatok végrehajtására, a lakosság védelmét kimenekítéssel kell biztosítani.

Befogadás: a kimenekített, illetve kitelepített lakosság és létfenntartáshoz szükséges anyagi javak befogadóhelyen történő átmeneti jellegű elhelyezése.

Visszatelepítés: veszély elmúltával a kimenekített, kitelepített lakosság és a létfenntartáshoz szükséges anyagi javak lakóhelyre történő visszajuttatása.

A kitelepítés és a befogadás elrendelésére jogosult:

- veszélyhelyzetben, a Kormány felhatalmazása alapján, illetékességi területére vonatkozóan a polgármester,
- a hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szervének vezetője által kijelölt személy, aki veszélyhelyzetben a településen a helyi katasztrófavédelmi tevékenység irányítását a polgármestertől átvette,
- a megyei, fővárosi védelmi bizottság elnöke,
- halasztást nem tűrő esetben az illetékességi területére vonatkozóan a polgármester, a megyei, főváros védelmi bizottság elnöke.

A kitelepítés elrendeléséről szóló döntést az elrendelő írásba foglalja – akadályoztatása esetén az elrendelést követő legkésőbb 3 napon belül – és felhívás közzétételével gondoskodik a kihirdetéséről. A visszatelepítés elrendelésére a megyei, fővárosi védelmi bizottság elnöke jogosult.

A polgármester a kitelepítés - kimenekítés végrehajtása során:

- intézkedik a lakosság, az intézmények, a gazdálkodó szervezetek, a szállító eszközök tulajdonosainak riasztására és tájékoztatására,
- intézkedik a lakosság kitelepítésére, a létfenntartáshoz szükséges anyagi, kulturális javak, az állatállomány, az ellátásukhoz szükséges takarmány és egyéb anyagok elszállítására,
- meghatározza a településen a helyes, követendő lakossági magatartási szabályokat, készenlétbe helyezi a kitelepítési szakfeladat végrehajtásához szükséges polgári védelmi szervezeteket és irányítja tevékenységüket,
- megszervezi a kitelepítés biztosítását,
- intézkedik a gyülekezési, berakodási helyek működésének megkezdésére, fogadja az érkező külső erőket, eszközöket, koordinálja az együttműködést,

- gondoskodik a fekvőbetegek, önerőből kitelepülni képtelenek kijelölt intézményekbe történő elszállításáról,
- koordinálja az intézmények, gazdálkodó szervezetek kitelepülését,
- folyamatos kapcsolatot tart a befogadókkal és tájékoztatást ad különösen a következőkről: útba indítások ideje, az útba indított lakosság száma, az állatállomány, az anyagi és kulturális javak, a szállító eszközök száma,
- intézkedik az ingatlanok átvizsgálására, az ingatlanok biztonságos hátra hagyása szabályainak betartására,
- intézkedik a kötelezés ellenére lakóhelyén maradó személyekkel szembeni rendvédelmi intézkedés foganatosítására,
- intézkedik a hajléktalanok felkutatására,
- intézkedik, hogy a védekezés folytatására visszamaradó állomány a biztonsági rendszabályokat (riasztás, kimenekítés) megismerje és megszervezi az ellátásukat,
- intézkedik a közművek központilag történő szükség szerinti kikapcsolására,
- intézkedik a gyógyszertárak, a méreganyagraktárak és a műtrágya lerakatok fokozott őrzésére, szükség esetén az anyagok biztonságos helyre történő elhelyezésére,
- biztosítja az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv (a továbbiakban: rendőrség) útján a kitelepítéssel érintett településen hátrahagyott ingó és ingatlan vagyon védelmét,
- összehangolja a társadalmi és karitatív szervezetek tevékenységét.

A polgármester a befogadás végrehajtása során:

- tájékoztatja a lakosságot a várható befogadásról,
- értesíti az elhelyezésben érintett intézményeket, gazdálkodó szervezeteket, valamint intézkedik a befogadás előkészítésére,
- készenlétbe helyezi a befogadási szakfeladat végrehajtásához szükséges polgári védelmi szervezeteket és irányítja tevékenységüket,
- előkészítteti a befogadáshoz szükséges nyilvántartásokat,
- intézkedik a megnövekvő fogyasztási igények miatt a megfelelő kapacitás biztosítására,
- megszervezi a befogadás mindenoldalú biztosítását,
- a rendőrséggel együttműködve megszervezi a forgalomszabályozást, a rendfenntartást,
- pontosítja a befogadásra tervezett lakosság várható létszámát, az állatállomány és anyagi javak mennyiségét,

- biztosítja a befogadásra tervezett intézmények, közigazgatási szervek működési feltételeit, intézkedik az esetlegesen hiányzó infrastruktúra kialakítására,
- intézkedik a befogadásra kerülő lakosság étkeztetéséhez szükséges és higiéniai feltételek biztosítására,
- intézkedik a kirakodási hely működtetésére,
- folyamatos kapcsolatot tart a kitelepülőkkel,
- szükség esetén megszervezi a közoktatást,
- illetékességi területén összehangolja a társadalmi és karitatív szervezetek tevékenységét.

A kitelepítés ideiglenes jellegű védelmi intézkedés, a veszélyeztető esemény elmúltával, illetve a következmények felszámolása után haladéktalanul intézkedni kell a lakosság visszatelepítésére.

5.6 A települési polgármester feladatrendszere a katasztrófák elleni védekezés időszakában

A polgármester feladatai a felkészülés keretében:

- felelős a települési veszélyelhárítási tervek elkészítéséért, valamint a helyi lehetőségek figyelembevételével a védekezés feltételeinek a biztosításáért,
- irányítja a védekezésre való felkészítést,
- gyakorolja katasztrófavédelmi ügyekben az elsőfokú polgári védelmi hatósági jogkört, amit jogszabály nem utal más szerv hatáskörébe,
- a polgári védelmi kötelezettség alatt álló állampolgárt a területi, települési, kerületi és munkahelyi polgári védelmi szervezetbe kiképzésre és gyakorlatra osztja be,
- felelős a polgári védelmi kötelezettségen alapuló települési polgári védelmi szervezet megalakításáért,
- gondoskodik az illetékességi területen élő vagy tartózkodó személyek részére a katasztrófaveszélyekről szóló, a magatartási szabályokat is tartalmazó tájékoztatásról,
- a gazdálkodó szervezetek részére határozattal elrendeli a polgári védelmi kötelezettségen alapuló települési és munkahelyi polgári védelmi szervezetek megalakítását és az alkalmazás feltételeinek biztosítását,

- biztosítja a lakosság riasztására szolgáló és a közigazgatási területén lévő, rendelkezésre bocsátott technikai berendezések működtetését,
- részt vesz a feladatainak ellátása érdekében, a hivatásos katasztrófavédelmi szervek által szervezett felkészítéseken,
- kijelöli a katasztrófák elleni védekezéssel összefüggő feladataiban közreműködő közbiztonsági referenst,
- gondoskodik a település katasztrófavédelmi besorolásának elkészítéséről,
- a települési veszélyelhárítási tervet jóváhagyásra felterjeszti a helyi védelmi bizottság elnökének,
- a hivatásos katasztrófavédelmi szerv helyi szervének bevonásával legalább 3 évente ellenőrzi és értékeli a települési és munkahelyi polgári védelmi szervezetek felkészültségét, és erről tájékoztatja a helyi védelmi bizottság elnökét,
- hatósági határozattal dönt a katasztrófavédelmi célú gazdasági és anyagi szolgáltatások kijelöléséről, igénybevételéről,
- személyes adatnak nem minősülő adatokat szolgáltat a helyi védelmi bizottság, valamint a hivatásos katasztrófavédelmi szerv helyi szerve részére,
- köteles a tűzjelzés lehetőségét biztosítani a településen.

A polgármester a településen a védekezés során:

- a hivatásos katasztrófavédelmi szerv szakmai iránymutatása mellett irányítja a településen a helyi katasztrófavédelmi tevékenységet,
- halasztást nem tűrő esetben átmeneti jelleggel elrendeli az élet és az anyagi javak védelméhez szükséges intézkedéseket, és erről haladéktalanul értesíti a település szerint illetékes hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szerve vezetőjét és a megyei, fővárosi védelmi bizottság elnökét,
- a polgári védelmi kötelezettség alatt álló állampolgárt a katasztrófavédelem érdekében határozattal polgári védelmi szolgálatra kötelezi,
- szervezi és irányítja a lakosság védelmét, kitelepítését, kimenekítését, befogadását és visszatelepítését,
- szervezi és irányítja az anyagi javak védelmét, a lakosság létfenntartásához szükséges anyagi javakkal történő ellátását,
- a megyei, fővárosi védelmi bizottság elnökének rendelkezése alapján – vagy halasztást nem tűrő esetben annak utólagos tájékoztatásával – elrendeli a települési polgári védelmi szervezetek alkalmazását,

- együttműködik más települések polgármestereivel, a védekezésbe bevont más szervezetekkel a katasztrófavédelmi feladatok végrehajtásában,
- gondoskodik a védekezésben részt vevő erők váltásáról, pihentetéséről és ellátásáról.

A polgármester a helyreállítás időszakában:

- a hivatásos katasztrófavédelmi szerv közreműködésével és a védelmi bizottság irányításával illetékességi területén végzi a katasztrófa által okozott károk felmérését,
- irányítja a részére meghatározott helyreállítási feladatok végrehajtását,
- szervezi és irányítja a helyi erők által végzett helyreállítási tevékenységet,
- közreműködik a humanitárius segélyek elosztásában,
- a kárbejelentés megszervezéséért a polgármester felelős,
- a polgármester a kárbejelentés módját és határidejét a helyben szokásos módon hirdeti ki,
- a polgármester a katasztrófavédelmi feladatok ellátása során államigazgatási jogkörben jár el, amely alapján: gyakorolja katasztrófavédelmi ügyekben az elsőfokú polgári védelmi hatósági jogkört, amit jogszabály nem utal más szerv hatáskörébe,
- a polgári védelmi kötelezettség alatt álló állampolgárt a munkahelyi, települési és területi polgári védelmi szervezetbe kiképzésre és gyakorlatra osztja be,
- a gazdálkodó szervezetek részére határozattal elrendeli a polgári védelmi kötelezettségen alapuló polgári védelmi szervezetek megalakítását és az alkalmazás feltételeinek biztosítását.

5.7 A közbiztonsági referens feladatrendszer a katasztrófák elleni védekezés időszakaiban

A referens feladatai a felkészülés időszakában különösen:

- részt vesz a települési veszélyelhárítási tervek elkészítésében,
- a polgármester döntésének megfelelően részt vesz a katasztrófavédelmi felkészítéseken,
- közreműködik a lakosság felkészítésével és tájékoztatásával kapcsolatos feladatokban,

- figyelemmel kíséri a lakosság veszélyhelyzetekkel kapcsolatos, helyi sajátosságokról és a tanúsítandó magatartási szabályokról történő tájékoztatást,
- közreműködik a lakossági riasztó, riasztó-tájékoztató végpontok működőképességének és karbantartottságának ellenőrzésében,
- a polgári védelmi kötelezettségen alapuló települési polgári védelmi szervezet létrehozása és megalakítása során szakmai javaslatokkal segíti a polgármester döntéseit,
- részt vesz a polgári védelmi kötelezettség alatt álló állampolgárok polgári védelmi szervezetbe történő beosztásában, a szervezetek kiképzéseinek és gyakorlatainak előkészítésében és lebonyolításában,
- rendszeresen tájékoztatja a polgármestert a felkészülés időszakában végrehajtott feladatokról,
- kapcsolatot tart a hivatásos katasztrófavédelmi szervekkel, valamint a katasztrófák elleni védekezésben közreműködő más szervekkel és szervezetekkel.

A referens feladatai a védekezés időszakában különösen:

- előkészíti a polgármester védekezéssel kapcsolatos szakmai döntéseit a lakosság és a létfenntartáshoz szükséges anyagi javak védelme érdekében,
- kapcsolatot tart a védekezést irányító és a védekezésben közreműködő szervekkel és erről tájékoztatja a polgármestert,
- előkészíti a polgári védelmi kötelezettség alatt álló állampolgárok polgári védelmi szolgálatra kötelező határozatát és a települési polgári védelmi szervezetek alkalmazásának elrendelésével kapcsolatos feladatokat,
- részt vesz a kitelepítés, kimenekítés, befogadás és visszatelepítés feladataiban.

A referens feladatai a helyreállítás időszakában különösen:

- közreműködik a vis maior eljárásban,
- részt vesz a károk felmérésében és szakmailag előkészíti a polgármester helyreállítással kapcsolatos döntéseit,
- folyamatosan figyelemmel kíséri a helyreállítási és újjáépítési munkálatok helyzetét, melyről rendszeresen tájékoztatja a polgármestert,
- közreműködik a településre érkező segélyszállítmányokkal és adományokkal kapcsolatos feladatokban,
- közreműködik a helyreállítási és újjáépítési tevékenységek ellenőrzésében.

5.8 A katasztrófavédelmi közösségi szolgálat szervezése a településen

A katasztrófavédelmi közösségi szolgálat jogalapját a 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről adja (Nkt.). Ebben a jogszabályban került rögzítésre a közösségi szolgálat definíciója:

„közösségi szolgálat: szociális, környezetvédelmi, a tanuló helyi közösségének javát szolgáló, szervezett keretek között folytatott, anyagi érdektől független, egyéni vagy csoportos tevékenység és annak pedagógiai feldolgozása”.¹¹⁹

A közösségi szolgálat időtartama 50 óra, amelyet a középiskolás korosztálynak az érettségi vizsgák megkezdése előtt teljesítenie kell. Mentességet ez alól - jogszabály alapján csak a felnőttoktatásban részt vevő tanulók, vagy a sajátos nevelési igényű tanulók kaphatnak.

A katasztrófavédelmi szervezet szempontjából kiemelten fontos feladat a gyermekek és fiatalok katasztrófák elleni védekezésre történő felkészítése, amelyre az érdeklődőknek országos szinten is lehetőségük van. A diákok az 50 órát eltölthetik vármegyei katasztrófavédelmi igazgatóságon, katasztrófavédelmi kirendeltségeken, tűzoltó parancsnokságokon, önkéntes tűzoltó egyesületeknél vagy akár mentőszervezeteknél is. A közösségi szolgálat teljesítése során lehetőségük nyílik betekinteni az egyes szervek, szervezetek feladatrendszerébe, napi életébe, amelynek köszönhetően biztonság tudatosabbá válnak. Kialakul bennük a katasztrófák megelőzése iránti elkötelezettség és felelősségérzet és valószínűsíthető, hogy a későbbiekben jobban fognak ügyelni saját maguk, családjuk és a környezetükben élők biztonságára. A tanulók részt vehetnek többek között iskolai tűzriadók megszervezésében, katasztrófa- és tűzvédelmi felvilágosító tevékenységben, de akár kiterjedt káresemények során a beavatkozások háttértámogatásában is. A biztonságos környezet megteremtése érdekében megtanulhatják, hogy mit jelent egy helyszíni szemle, illetve akár a katasztrófa kockázatok elemzésébe is bekapcsolódhatnak.

A településeken ezen tevékenység megszervezését a katasztrófavédelem illetékes helyi szervei végzik, amelyek együttműködési megállapodást kötnek az érintett oktatási intézményekkel. Ez a feladat a katasztrófavédelem helyi szervétől a katasztrófavédelmi megbízott, míg a települési oldalról a közbiztonsági referens, az iskola oldaláról pedig a szervezésért felelős személy kooperációjában valósulhat meg leginkább tervezetten és hatékonyan.

¹¹⁹ Nkt. 4. § 15.

Részkövetkeztetések

A katasztrófavédelmi törvény kötelezettséggént számos szakmai feladatot határoz meg a települések vezetői számára, melyek közül kiemelten fontosak a veszélyelhárítási tervezéssel, a lakosság riasztásával és veszélyhelyzeti tájékoztatásával, lakosságvédelemmel kapcsolatos feladatok. Ebben segítséget a megfelelően felkészített közbiztonsági referensek nyújthatnak, akik a polgármester tevékenységét támogatják a katasztrófák elleni védekezések különböző időszakában.

6. A települési jegyző, körjegyző katasztrófák elleni védekezéssel kapcsolatos tevékenysége

Az önkormányzati feladatok alapvetően a képviselőtestületen és annak szervein keresztül valósulnak meg.

Képviselőtestületi szervnek tekintjük:

- főpolgármestert, polgármestert,
- vármegyei közgyűlés elnökét,
- a képviselő-testület bizottságait,
- a részönkormányzat testületét,
- a polgármesteri hivatalt,
- a vármegyei önkormányzati hivatalt,
- a közös önkormányzati hivatalt,
- a jegyzőt,
- és a társulást.

A képviselő-testület az Mötv.-ben meghatározott kivételektől eltekintve átruházhatja a hatásköreit a jegyzőre, felhatalmazással rendelkezik, hogy önkormányzati döntést hozzon. A település jegyzője számára törvény, vagy törvényi felhatalmazáson alapuló kormányrendelet államigazgatási feladat- és hatáskört állapíthat meg, vagy elrendelheti katasztrófa elhárítási, honvédelmi, polgári védelmi ügyekben az államigazgatási feladatok helyi irányításában és a végrehajtásban történő közreműködést. Ilyenkor az ellátáshoz szükséges költségvetési támogatást a központi költségvetés biztosítja és ezt ilyen esetekben a közgyűlés, képviselő-testület nem utasíthatja, nem bírálhatja felül.¹²⁰

Az államigazgatási feladatok megvalósításához a helyi önkormányzat képviselő-testülete rendeleteket hoz, amelyeket a polgármester és a jegyző ír alá. A jegyző gondoskodik továbbá a megjelent rendeletek helyben szokásos módon történő kihirdetéséről, a lakosság számára megfelelő tájékoztatás adásáról.

A fővárosban a főjegyző irányításával főpolgármesteri hivatal, a kerületekben és a településeken jegyző irányításával polgármesteri hivatal működik. Vármegyei önkormányzati

¹²⁰ Mötv. 18. § alapján.

hivatalt hoz létre a vármegyei közgyűlés, közös önkormányzati hivatalt pedig azok a járáson belüli községi önkormányzatok, ahol a községek lakosságszáma nem haladja meg a kétezer főt és a települések közigazgatási területét legfeljebb egy település választja el egymástól. A jegyzők mellett szükség szerint lehetőség van több aljegyző kinevezésére is. A vármegyei önkormányzatoknál a vármegyei közgyűlés elnöke pályázat útján határozatlan időre jegyzőt nevez ki, majd a jegyző javaslatára aljegyzőt.¹²¹ A jegyzők munkáltatója a településeken a polgármester, aki a jegyzőket szintén pályázat útján, határozatlan időre nevezi ki.

A jegyző:

- a polgármesteri hivatalt vagy a közös önkormányzati hivatalt vezeti, helyettesítése az aljegyző útján történik,
- munkáltatói jogokat gyakorol a hivatalok köztisztviselői és munkavállalói tekintetében, egyéb munkáltatói jogokat az aljegyző tekintetében,
- felelősen gondoskodik az önkormányzat működéssel kapcsolatos feladat ellátásáról,
- részt vesz tanácskozási joggal képviselő-testületi és bizottsági üléseken,
- a szabálysértő működést, döntést jelzi a polgármesternek, képviselő-testületnek, képviselő-testület szervének,
- a hivatal tevékenységéről évente beszámol a képviselőtestület előtt,
- a polgármester államigazgatási hatáskörébe tartozó ügyeket döntésre előkészíti,
- dönt azokban a hatósági ügyekben, amelyeket a polgármester részére átadott,
- dönt a hatáskörébe tartozó önkormányzati és önkormányzati hatósági ügyekben,
- hatáskörében szabályozza a kiadmányozást,
- rögzít a talált tárgyak nyilvántartásába.

Fontos, hogy az önkormányzati képviselő a jegyzőtől egyes önkormányzati ügyekben felvilágosítást kérhet, amelyre a képviselőtestületi üléseken, vagy 30 napon belül írásban érdemi választ kell adni. A képviselő kérheti továbbá, hogy az egyes önkormányzati ügyekben hozott jegyzői döntés kerüljön felülvizsgálatra.

¹²¹ Mötv. 27. § alapján.

6.1 A katasztrófasegély nyújtásának szabályai

Katasztrófák bekövetkezésekor a Kormány esetileg dönthet a károsodott területen életvitelszerűen élő lakosság támogatásáról, a túlélés feltételeinek megteremtéséről. Ekkor katasztrófasegélyt nyújthat, amelynek meghatározza:

- költségvetési forrását és fedezetét,
- a folyósításban közreműködő szervet,
- folyósítás határidejét és módját,
- katasztrófa-segélyezettek körét,
- az adómentesen folyósítható katasztrófasegély maximális összegét.

Amennyiben a segélyezési feladat befejeződik, akkor a folyósítással megbízott szervezet köteles hitelt érdemlően elszámolni a folyósított katasztrófasegélyekről, a maradvány összeget pedig köteles visszafizetni. A segélyezés rendjének kialakítását, a folyamatok sikeres végrehajtását a hivatásos katasztrófavédelmi szervezet központi szerve felügyeli.

A katasztrófa kapcsán az érintett önkormányzatok jegyzői a károsultak személyes adatait – a segélyek arányos elosztása miatt - átadják a katasztrófasegély folyósításában érintett szervnek a hivatásos katasztrófavédelmi szerv útján, ha ahhoz az érintettek írásban hozzájárultak. Ha a személyes adat nem ismert, akkor a katasztrófasegély nem folyósítható.¹²²

6.2 A települések fejlesztése és a kapcsolódó katasztrófavédelmi feladatok

A 2011. évi CXXXIX. törvény Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről szól, az országos szintre a norma Második része az Országos Területrendezési Terv (OTrT) vonatkozik. Meghatározza az ország kiemelt térségekre és térségekre vonatkozó terület felhasználás feltételeit és a műszaki infrastruktúra hálózatok összehangolt térbeli rendjét annak érdekében, hogy minél magasabb szintű fejlesztési feladatokat lehessen megvalósítani az erőforrások védelme, a honvédelmi érdek, a hagyományos tájhasználat megőrzése, a területi, táji, természeti, ökológiai és kulturális adottságok, értékek védelme mellett. Katasztrófavédelmi szempontból a jogszabály definiálja például az árvízvédelem kapcsán az elsőrendű árvízvédelmi fővédvonalat, erdőtüzek és a tűz megelőzés kapcsán az erdőgazdálkodási térséget és az erdők övezetét.

¹²² Kat. Vhr. 14. § alapján.

Nevesítésre kerül a normában:

- a földtani veszélyforrás terület övezete,
- honvédelmi és katonai célú terület övezete,
- jelentős közösségi közlekedési csomóponti megállóhely,
- műszaki infrastruktúra egyedi építménye,
- nagyvízi meder övezete,
- rendszeresen belvízjárta terület övezete,
- veszélyes hulladék-égetőmű,
- veszélyes hulladéklerakó,
- világörökségi és világörökségi várományos területek övezete,
- vízgazdálkodási térség,
- vízminőség-védelmi terület övezete,
- VTT tározók és övezetük (vízkár-elhárítási célú szükség tározók).

A katasztrófavédelmi szervek, szervezetek számos ponton kapcsolódnak a fenti felsoroláshoz, és esetükben külön kiemelendők a következő témakörök és kapcsolódási pontok:

- veszélyes anyagok tárolásával, feldolgozásával foglalkozó, a Kat. IV. fejezete alá tartozó üzemek és létesítmények jelenléte a településen,
- a vízügyi és vízvédelmi hatósági jogkör a katasztrófavédelem szerveihez került telepítésre,
- bizonyos létesítmények a létfontosságú rendszerelemek közé (Lrtv.) tartoznak,
- az ár- és belvíz elleni védekezés védművei, vízkárelhárítási tervezés,
- tűzgyújtási tilalom elrendelése, amely például a település környezetében, közelében lévő erdőt érintheti,
- fokozott védelem és speciális mentési feladatok végrehajtása a világörökségi területeken.¹²³

¹²³ Nem teljeskörű felsorolás.

A jegyzők, aljegyzők számára a településtervek kiemelt fontossággal bírnak, áttanulmányozásuk a hivatalba lépéskor soron kívül célszerű és szükséges, hogy a település / térség veszélyeztetettsége ismert, valamint a kapcsolódó övezetekről a szükséges információ rendelkezésre álljon egy lakosságot is érintő fontos döntés előkészítéséhez, meghozatalához.

Az egyes települések folyamatos fejlesztési feladatokat is terveznek, amelyeket rövidtávon (1-3 év), középtávon (4-10 év) és hosszútávon (10 évet meghaladó) valósítanak meg. Ennek érdekében településfejlesztési koncepciót állítanak össze és integrált településfejlesztési stratégiát dolgoznak ki. Az egyes fejlesztések megvalósítása milliós, milliárdos nagyságrendet is elérhet (pl. vízelvezető árokrendszer és védművek, szükségtározók létesítése) és időben is jelentős lehet. Annak érdekében, hogy ezek a beruházások (különösen a védelmi célú objektumok létesítése) a kellő hatékonyságot elérjék, szükséges az együttműködés a település és a katasztrófavédelem szervei között. Az évente megvalósított katasztrófakockázat-elemzés által feltárt és megbeszélte eredmények révén a településen és annak környezetében lévő veszélyeztető hatások felmérhetőek, lehetőség függvényében ellenük a szükséges és indokolt védekezési formák és védelmi létesítmények kialakíthatóak. A 314/2012. (XI.8.) Korm. rendelet a településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről áttanulmányozása pedig hozzásegít az alapok és a követelmények megértéséhez.

A következő ide vonatkozó norma a 419/2021. (VII.15.) Korm. rendelet a településtervek tartalmáról, elkészítésének és elfogadásának rendjéről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről szól, és egyre inkább szűkíti a katasztrófavédelmi feladatokat a konkrétumok irányába.

Megalapozó vizsgálat, majd alátámasztó javaslat alapján készül a településterv. A megalapozó vizsgálat tartalmi követelményeit a norma 1. melléklete, az alátámasztó javaslatét a 2. melléklet határozza meg. Ezek megvalósításához szükséges lesz a település vagy településrészre vonatkozó helyzetelemzés és helyzetértékelés elkészítése, amely szöveges változatban és rajzi, grafikai vagy grafikonos, képi formában tartalmazza a vizsgálati tényezőkhöz tartozó elemeket, az egymásra hatásukat, valamint a település adottságainak, fejlesztési lehetőségeinek és korlátjainak összefoglalását.

Meg kell határozni a tervezés szempontjából releváns területeket, területcsoportokat, és vizsgálati térképen kell ábrázolni a következőket:

- általános használat szerinti területek, településrészek, infrastruktúra-elemek,
- probléma és értéktérképet (fejlesztést befolyásoló értékek, problémák, védelmek, korlátozások),
- lehatárolását az intézkedést és beavatkozást igénylő területeknek.

A megalapozó vizsgálatnak többek között ki kell terjednie a katasztrófavédelemre, a területek és területrészek használatára, valamint az építési tevékenységet befolyásoló vagy korlátozó tényezőkre.

Az alátámasztó javaslatnak figyelembe kell vennie a megelőző vizsgálat eredményeit, valamint a tervezés szempontjából releváns elemek és területek tekintetében szöveges, rajzi, képi, táblázatos egyértelmű összefoglalást kell adnia az előírt jogszabályi követelményeknek való megfelelésről.

Az alapozó javaslat elkészítése során különösen nagy figyelmet kell fordítani katasztrófavédelmi szempontból a következőkre:

- épített környezet fejlesztése, építészeti örökség megőrzése (pl.: kulturális javak mentése),
- tájrendezési és zöldinfrastruktúra-fejlesztés, csapadékvíz gazdálkodás (pl.: villámárvíz, árvíz, belvíz, vízvédelem),
- közművesítés (pl.: kritikus infrastruktúra, rendkívüli téli időjárás - zsáktelepülés kérdése), elektronikus hírközlési javaslat (pl.: település riaszthatósági, különösen, ha veszélyes üzemek is vannak a településen), közlekedési javaslat (pl.: kimenekítés),
- védelmi és korlátozó elemek (veszélyeztetett, illetve veszélyeztető tényezőjű területek – pl. árvíz, veszélyes ipari üzem, védőterületek, védősávok – pl. erdőtűz ellen, természeti és az épített környezet, a környezeti elemek védelmével kapcsolatos korlátozások).

A településtervek tartalmát időszakosan felül kell vizsgálni, valamint a jövőre vonatkozó tervezést is végre kell természetesen hajtani. Az úgynevezett fejlesztési terv meghatározza a települések jövőképét és rögzíti azokat a rövid, közép- és hosszú távú célokat, feladatokat,

amelyek segítségével ez megvalósítható. A fejlesztési tervvel összhangban helyi építési szabályzat (HÉSZ) készül, amely településszerkezeti egységekre készül és a település teljes közigazgatási területét lefedi. A HÉSZ tartalmazza az épített környezet alakítására vonatkozó szabályzókat, a telekalakítás előírásait, az építési övezeti előírásokat, a beépítettségére vonatkozó korlátokat, az elhelyezhető és tiltott rendeltetéseket, közműellátás szabályzóit, járművek elhelyezését, veszélyeztetett területekre vonatkozó előírásokat, környezet- és tájvédelmi rendelkezéseket. Érintettség esetén rögzíti továbbá az örökségvédelem kérdésköreit (országos és helyi is), a régészettel, természetvédelemmel, települési vízgazdálkodással, csapadékvíz- gazdálkodással és a honvédelemmel kapcsolatos rendelkezéseket.

A településterv egyeztetésének speciális szabályai között nevesítésre kerül, hogy egyszerűsített eljárásra kell áttérni:

- a Kormány által rendeletben kihirdetett veszélyhelyzet esetén,
- ha az érintett településen a veszélyhelyzet követelményeinek a felszámolása,
- vagy további közvetlenül fenyegető veszélyhelyzet megelőzése miatt indokolt.

A fentieken felül környezeti vizsgálat válik kötelezően szükségessé a 2/2005. (I.11.) Korm. rendelet az egyes tervek, illetve programok környezeti vizsgálatáról jogszabály 1. számú melléklete alapján (1. Területi tervek. 2. A település egészére készülő településszerkezeti terv, helyi építési szabályzat és szabályozási terv.). Ezen norma alapján a környezet védelméért felelős szerv – országos hatáskörű szerv által kidolgozott terv, illetve program esetén – a vizek védelmére és a súlyos ipari balesetek megelőzésére kiterjedően a BM OKF.¹²⁴ Nem országos hatáskörű szerv által kidolgozott terv, illetve program esetén – meglévő érintettségénél – súlyos ipari balesetek megelőzésére kiterjedően: a vármegyei, fővárosi katasztrófavédelmi igazgatóság.

A környezeti vizsgálat lefolytatását követően szükséges lehet védőterületek kijelölése, amelyek a káros hatások elleni védelmet, vagy a biztonságot szolgálják. Ennek részletes kifejtése a 253/1997. (XII.20.) Korm. rendelet az országos településrendezési és építési követelményekről jogszabályban történik meg.

A védekezést szolgáló terület lehet:

¹²⁴ 2/2005. Korm. rendelet 3. számú melléklet I.1.d).

- védőterület (biztonsági terület),
- nyomvonal jellegű építmény esetén védősáv (biztonsági övezet),
- a településrendezési tervben jelölt egyéb védelmi vagy korlátozó terület.

Ezen helyszínek kiterjedését, a felhasználás és beépítés lehetőségét, módját és feltételeit a vonatkozó jogszabályok, vagy az illetékes hatóságok előírásai alapján kell teljesíteni. Itt külön ki kell emelni, hogy katasztrófa kockázatnak vagy katasztrófa veszélyének kitett területen csak a település katasztrófavédelmi besorolásának és a veszélyeztető hatásoknak a figyelembevételével lehet beépítésre szánt területet kijelölni, illetve épületet elhelyezni.

Ezen túl, jegyzői szinten célszerű figyelemmel lenni a következőkre:

- csapadékvíz elszivárogtatása telken belül megvalósítható, de csak akkor, ha a telek és a szomszédos telkek, továbbá az építmények állékonyságát és rendeltetésszerű használatát ez nem veszélyezteti,
- települési (kommunális) hulladékot tárolni csak a HÉSZ-ben meghatározott, erre a célra kijelölt területen szabad,
- külön jogszabály szerint kell a veszélyes és radioaktív hulladékot elhelyezni,
- települési hulladékot, veszélyes és radioaktív hulladékot, továbbá szennyvíziszap elhelyezésére és kezelésére szolgáló építményt nem szabad elhelyezni hullámtéren, töltésekkel nem védett (nyílt) ártéren, fakadó vagy szivárgó vizekkel veszélyeztetett, vízvédelmi, vízbázisvédelmi, sérülékeny földtani adottságú, valamint vízjárásos (mély fekvésű) területeken,
- az egyes építményt és részeit úgy kell felépíteni és működtetni, hogy az abban történő tevékenység ne veszélyeztessen: mérgező gázok keletkezésével és kibocsájtásával, légszennyező és más veszélyes anyagok termelésével, veszélyes sugárzással, szennyezett hulladék kibocsájtásával, vegyi és korróziós hatásokkal, biológiai kártevők megtelepedésével és elszaporodásával, káros mértékű zaj és rezgéssel, fényszennyezéssel,
- az égéstermékek elvezetőjét úgy kell megtervezni egy építménynél, hogy a használat során az az emberi életet ne veszélyeztesse (szikrával, pernyével), valamint a levegőt a megengedettnél nagyobb mértékben ne szennyezze, és ne okozzon gyújtásveszélyt, épületszerkezeti károsodást,
- levezetősávban, áramlási holtterben építési tevékenység és építmény elhelyezése a nagyvízi meder, a parti sáv, a vízjárta és fakadó vizek által veszélyeztetett területek

használatáról, hasznosításáról, folyók esetén pedig a nagyvízi mederkezelési terv készítésére és tartalmára vonatkozó kormányrendelet szerint történhet.

6.3 Katasztrófavédelemmel kapcsolatos közérdekű bejelentések, panaszok

Egy településen számtalan alkalommal történik lakossági panasz, vagy közérdekű bejelentés benyújtása, amely akár katasztrófavédelmi témaköröket is érinthet. A vonatkozó jogszabály a panaszokról, közérdekű bejelentésekről, valamint a visszaélések bejelentésével összefüggő szabályokról szóló 2023. évi XXV. törvény.

A jogszabály alapján a panasz tulajdonképpen egy kérelem, amely egyéni jog- vagy érdeksérelem megszüntetésére irányul és elintézése nem tartozik más – különösen közigazgatási, bírósági – eljárás hatálya alá, valamint akár javaslatot is tartalmazhat a helyzet kezelésére. Ezzel ellentétben a közérdekű bejelentés egy olyan helyzetre, körülményre hívja fel a figyelmet, amelynek a kezelése a közösség, vagy az egész társadalom érdekét szolgálja.

A katasztrófavédelmi vonatkozásban az a legjellemzőbb bejelentés, hogy valakinek az aktív/passzív tevékenysége veszélyeztet valakit vagy valamely jogszerűen folytatott tevékenységet, üzemszerű működést. Nagyon sok esetben a bejelentés valamely káresemény bekövetkezése után indul (pl. közérdekű bejelentés – vihar elvonulása után a villanyoszlopra és vezetékekre dőlt fa veszélyezteti a gyalogosokat, közlekedő járműveket), de a mindennapok során is történhet (pl. panasz: szomszéd kéménye túl alacsonyra lett építve, a füst a szomszédos ingatlanban lakók életét, egészségét veszélyezteti).

A katasztrófavédelmet érintő gyakori lakossági ügyféli megkeresések:

- kéményseprő-ipari tevékenység ellátása,
- CO érzékelők,
- tűzgyújtási tilalommal,
- darázsirtással,
- vízszivattyúzási kérdések,
- égetési szabályok,
- szúnyoggyérítési program.

A katasztrófavédelmet érintő gyakori lakossági bejelentések:

- szabálytalan, rossz állapotú kémények,

- épületek között nem megfelelő tűztávolság,
- tűzveszélyes vendéglátó-ipari egységek,
- társasházak alagsorában tűzveszélyes tárolás,
- életveszélyes, omladozó házak,
- tűzveszélyesen működő szórakozóhelyek,
- elöregedett, környezetére veszélyes fák, fasorok,
- veszélyes ipari üzem szennyező kibocsátása,
- mérgező hulladék lerakása,
- pince, partfal megcsúszás,
- ismeretlen veszélyes anyag beazonosítása.

A fenti témakörökben a jegyzőknek célszerű ismerniük a vonatkozó szabályokat és együttműködniük a lakosságtájékoztatási feladatok kapcsán a katasztrófavédelem helyi szervével. Célravezető lehet a polgármesteri hivatalban olyan tájékoztató anyagok, nyomtatványok elhelyezése, amelyek segíthetik a lakosságot az egyes bejelentések szabályos és hatékony megtételében.

6.4 Veszélyes fák, fasorok

A települések bel és külterületein számos helyszín fákkal, fasorokkal borított. Általánosságban kijelenthető, hogy a rendezett állapotban tartott növények jellemzően nem okoznak gondot, csak abban az esetben, ha a jelentős szélsébséggel és csapadékkal kísért rendkívüli viharos időjárás következik be. Sajnos az éghajlatváltozás miatt egyre gyakrabban erre is sor kerülhet. Sokszor viszont az okoz problémát, hogy azok a fák, fasorok, amelyeket csak egy enyhe vihar érint – szintén életveszélyes helyzetet teremtenek, és azonnali beavatkozást igényelnek.

Az esetek döntő hányada ilyenkor azt mutatja, hogy két igazi oka van a bekövetkezésnek. Az egyik ilyen a karbantartottság hiánya – amely során az, akinek a feladata, elmulasztja szükséges vágási és tisztítási tevékenységet és emiatt a fa túlnövekszik, veszélyeztet –, a másik az öregedés és egészséggel, fabetegséggel, korhadással kapcsolatos problémák. Ilyenkor sajnos a kívülről teljesen jó állapotú fával is előfordulhat, hogy belülről vagy a gyökereknél „láthatatlanul” elkorhad, vagy rövid idő alatt látványosan elszárad. A lakott környezetben egyértelmű érdeke a közösségnek, hogy az ilyen problémákból adódóan ne következzen be anyagi kárral, vagy személyi sérüléssel járó baleset, ezért rendszeresen előfordul, hogy a

települési önkormányzathoz, vagy a katasztrófavédelmi szervhez fordulnak állampolgárok, civil szervezetek.

A 346/2008. (XII.30.) Korm. rendelet szól a fás szárú növények védelméről. A norma részletesen kibontja a fás szárú növények telepítésére, fenntartására és kezelésére vonatkozó szabályokat. Ez alapján már a telepítésnél figyelni kell arra, hogy az adott faj, fajta a növekedési jellemzőivel együtt nem veszélyeztetheti az emberi életet és egészséget, a közlekedésre nem akadályozhatja, valamint meglévő létesítményekben, épületekben nem okozhat kárt, nem veszélyeztetheti azok működését. A növények megfelelő kezeléséről a használónak kell gondoskodnia. Ebbe beletartozik a szakszerű kezelés, a víz- és tápanyag utánpótlás, metszés, növény-egészségügyi beavatkozás, valamint az, hogy össze kell gyűjteni az emberi életet, egészséget veszélyeztető származékokat (ágak, virágzat, termés, levelek). A használó csak akkor mentesül, ha jogszabály erről másként rendelkezik, vagy a humuszképződés nem ellentétes a terület rendeltetésével.

Közterületet érintően fás szárú növény kivágását a növény helye szerint illetékes jegyző engedélyezi. Szükség esetén, a jegyző jogosult továbbá a fás szárú növényrel rendelkezni jogosultat kötelezni a kivágásra, ha a növény az élet- vagy vagyonbiztonságot veszélyezteti és a veszély más módon nem kezelhető.¹²⁵

Ha a problémás fák magánterületet érintenek, akkor ott alapvetően a telek tulajdonosát terheli a felelősség. Ilyen esetekben a legtöbbször szomszédvita alakul ki (az egyik ingatlanon lévő fa túl nagyra nőtt és a másik ingatlanra gyakorol káros hatást), amelynek megoldása nem katasztrófavédelmi feladat, hanem jegyzői hatáskörbe tartozó birtokvédelmi kérdés. Az ezzel kapcsolatos eljárási szabályokat a 17/2015. (II.16.) Korm. rendelet tartalmazza.

A katasztrófavédelem vonatkozásában a tűzoltó egységek bevetésére akkor kerülhet sor, amennyiben a kérdéses probléma káreseménnyel (pl. viharos időjárás, tűzeset, fölcsumamlás, partfalomlás) van összefüggésben. Ezekben az esetekben a tűzoltó egységek a beérkezett segélyhívások alapján kivonulnak a kárhelyszínekre és megszüntetik a közvetlen életveszélyt. Természetesen ebbe nem tartozik bele a fák tüzelő méretűvé történő összevágása szociális alapon, mialatt más viharkáros események is folyamatban vannak. Az eddigi tapasztalatok

¹²⁵ 346/2008. (XII.30.) Korm. rendelet 7. § (2) alapján.

alapján annál a települési önkormányzatnál lesz jóval kevesebb kár és káresemény, ahol kellő időben megfelelő figyelmet fordítottak a megelőzési és karbantartási feladatok ellátására. Ebben a tapasztalatok alapján a település közbiztonsági referense és a katasztrófavédelem helyi szervének képviselője (katasztrófavédelmi megbízott) hatékonyan képesek együttműködni.

6.5 Települési vízkárelhárítási tervek és az éves szemlék végrehajtása

Az 1995. évi LVII. törvény a vízgazdálkodásról (Vgt.) egyértelműen meghatározza, hogy a vizek kártételei elleni védelem érdekében a szükséges feladatok ellátása (védművek építése, működtetése, védekezés) az állam, a helyi önkormányzatok, illetve a károk megelőzésében és elhárításában érdekeltek kötelezettsége.¹²⁶ Ezen feladat végrehajtásához a kormány rendeletben kijelölte a vízügyi igazgatási szerveket, akik az érintett területekre veszély- és kockázati térképet, valamint kockázatkezelési tervet készítettek.

Az önkormányzatok tevékenységének segítésére ezen felül a következő feladatokat kapták:

- szakmai vízkár-elhárítási tevékenység irányítását a helyi önkormányzatok esetében,
- az önkormányzatok vízkár-elhárítási és fejlesztési terveinek elkészítéséhez, illetve felülvizsgálatához adatok szolgáltatása, tervek felülvizsgálata,
- folyók menti nyílt ártéri települések esetében a vízkárelhárítási tervek elkészítése,
- vizek kártételei elleni védelemmel kapcsolatos tájékoztatás végrehajtása.

A helyi önkormányzatok feladata lehet legfeljebb két település érdekében álló védőművek létesítése, fenntartása, azokon a védekezési feladatok megvalósítása. A települések belterületét érintően kül- és belterületi védőművek kiépítésével meg kell előzni a csapadék és egyéb vizek, valamint a patakok és csatornák áradását, kártételét. Az ár- és belvízi védekezés során a település polgármestere államigazgatási feladat- és hatáskört kap, és együttműködik a vármegyei, fővárosi védelmi bizottsággal, a védekezést irányító és abban résztvevő szervekkel.

A 10/1997. (VII.17.) KHVM rendelet az árvíz- és a belvízvédekezésről kimondja, hogy a védekezésre kötelezettek a 232/1996. (XII.26) Korm. rendelet 8. § (1) bekezdés b) pontja alapján árvízvédelmi, jeges árvíz elhárítási, lokalizációs, belvíz elleni védekezési, helyi vízkárelhárítási, a vízhiányos állapot megelőzésére és elhárítására vízhiány elleni védekezési,

¹²⁶ Vgt. 16. § alapján.

valamint a szomszédos államokkal kötött egyezmények alapján együttműködési és védelmi tervet kell készíteniük. A települési önkormányzatok részére ez tervkészítési előírást jelent, mivel ők is lehetnek védekezésre kötelezettek (kivéve a nyílt ártéri települések). Az alapvető adatokat ezen védelmi tervek elkészítéséhez az illetékes vízügyi igazgatóság szolgáltatja, valamint az elkészülést követően a dokumentumot szakmailag elemzi és a végén elfogadja, jóváhagyja. A jóváhagyott terv tartalmazza a településre vonatkozó legfontosabb vízügyi és vízvédelmi, kárelhárítási jellemzőket, a veszélyeztetettségnek megfelelően a védekezésekhez szükséges erők és eszközök összetételét, a védműveket, valamint az azok üzemeltetésére és karbantartására vonatkozó leírást.

6.6 A veszélyes üzemek közmeghallgatásának előkészítése

A Kat. egyértelműen definiálja a veszélyes anyagokkal foglalkozó létesítmény és a veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem fogalmakat a következők szerint:

„27. Veszélyes anyagokkal foglalkozó létesítmény: olyan, a veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem területén lévő – föld alatti vagy föld feletti – technológiai vagy termelés-szervezési okokból elkülönülő műszaki egység, ahol egy vagy több berendezésben (technológiai rendszerben) veszélyes anyagok előállítása, felhasználása, szállítása vagy tárolása történik, magában foglal minden olyan felszerelést, szerkezetet, csővezetékét, gépi berendezést, eszközt, iparvágányt, kikötőt, a létesítményt szolgáló rakpartot, kikötőgátat, raktárt vagy hasonló – úszó vagy egyéb – felépítményt, amely a létesítmény működéséhez szükséges.”

„28. Veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem: egy adott üzemeltető irányítása alatt álló azon terület egésze, ahol egy vagy több veszélyes anyagokkal foglalkozó létesítményben – ideértve a közös vagy kapcsolódó infrastruktúrát is – veszélyes anyagok vannak jelen a törvény végrehajtására kiadott jogszabályban meghatározott küszöbértéket elérő mennyiségben, és ennek alapján alsó vagy felső küszöbértékűnek minősül.”¹²⁷

Amennyiben a településen új veszélyes üzem létesül, akkor az a polgármesterre és a jegyzőre is feladatokat ró. A Kat. 33. § (1) alapján a veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem telephelye szerint illetékes polgármesternek együtt kell működnie az iparbiztonsági hatósággal és az üzemeltetővel is. A vonatkozó jogszabályok alapján ugyanis szükséges azt biztosítani, hogy az

¹²⁷ Kat. 3.§ 27,28.

üzem létesítésével kapcsolatban a lakosság véleményt nyilváníthasson az építésre, vagy a már működő veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem tevékenységének jelentős változtatására vonatkozó engedély kiadása előtt.

A részletszabályokat a 219/2011. (X.20.) Korm. rendelet a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről tartalmazza.

Általános eljárásrend szerint a veszélyes üzem létesülésének első lépése az üzemeltető által benyújtott kérelem a katasztrófavédelmi engedély iránt. A dokumentációt ilyenkor a katasztrófavédelmi hatóság elbírálja és az üzemeltető által benyújtott, védendő adatot nem tartalmazó biztonsági jelentést (kivonatot) azok kézhezvételét követő 10 napon belül megküldi az illetékes polgármesternek és a hatóság helyi szervének. A polgármester a biztonsági jelentés kézhezvételét követően haladéktalanul, de legkésőbb 15 napon belül hirdetményt tesz közzé.

A hirdetmény tartalma:

- a veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem telepítési vagy működési helye,
- a veszélyes tevékenység rövid leírása a veszélyes anyagokkal foglalkozó üzemben,
- az üzem környezetében történő fejlesztés, projekt tárgya,
- hol és milyen időpontokban tekinthető meg a fejlesztéshez kapcsolódó dokumentáció, biztonsági elemzés, biztonsági jelentés,
- észrevételek tételére felhívás, nevesítve a határidő (biztonsági jelentés, biztonsági elemzésre vonatkozóan),
- a veszélyes üzem kapcsán mikor és hol tart közmeghallgatást a polgármester,
- a hatóság elérhetősége, kapcsolattartási adatai.

A hirdetményi közzétételt követően 21 napig biztosítani kell a hozzáférés lehetőségét, viszont a nemzetgazdasági szempontból kiemelt beruházások esetén a határidő 15 napra rövidül. Az érintett nyilvánosság ezen idő alatt véleményt formálhat, észrevételeket tehet. A polgármester ezt követően a biztonsági jelentés közzétételét lezárja, és az ezt követő 15 napon belül köteles lesz közmeghallgatást tartani.

A közmeghallgatásra a polgármester meghívja:

- érintett települések polgármestereit,
- üzemeltetőt,
- katasztrófavédelmi hatóságot,

- egyéb érintett hatóságokat,
- a részvételi szándékot előre bejelentő társadalmi szervezeteket,
- a veszélyeztetett településen elhelyezkedő katonai létesítmény képviselőjét is.

A veszélyhelyzet ideje alatt egyes szervezetek működésére vonatkozó, továbbá egyes közigazgatási eljárási szabályok megállapításáról szóló 146/2023. (IV.27.) Korm. rendelet a veszélyhelyzet ideje alatti egyes szervezetek működésére vonatkozó, továbbá az egyes közigazgatási szabályok megállapításáról norma az általános közmeghallgatási eljárástól történő eltérést is lehetővé tesz. Ilyen például az, hogy a közigazgatási hatósági eljárásban az érintettek személyes megjelenése nélkül is lehet közmeghallgatást tartani. Az eljáró hatóság ilyenkor a honlapján közzéteszi azon információkat (iratokat, kép és hangfelvételeket, internetes hivatkozásokat), amelyek relevánsak az érintettek részvétele kapcsán. Ilyenkor, ha szükséges, akkor a tájékoztatás szempontjából lehetőség van más szervek honlapjának bevonására, de a helyi műsorszóró szolgáltatás, interaktív kommunikációt lehetővé tevő információtechnika, vagy közösségi felületek alkalmazására is.¹²⁸

A polgármester a saját és a nyilvánosságtól hozzá érkezett észrevételeket a hatóság területi szerve és az üzemeltető részére legalább 5 nappal a közmeghallgatás előtt megküldi. A közmeghallgatás megtörténte után a közmeghallgatáson elhangzottakról a polgármester jegyzőkönyvet készít, amelyet haladéktalanul, de legkésőbb 8 napon belül megküld a hatóság részére. A jegyzőkönyv tartalmában foglaltakat a hatóság a döntés meghozatalakor mérlegeli. A polgármester feladata ezt követően, hogy az üzemeltető által biztosított, védendő adatot nem tartalmazó biztonsági jelentés (kivonat) kérésre dokumentált formában álljon igény szerint az érdeklődő lakosság számára.¹²⁹

Ezt követően a polgármester a katasztrófavédelmi hatóság helyi szervével együttműködésben készít a lakosság részére tájékoztató kiadványt. Ennek részletszabályait a 219/2011. Korm. rendelet 10. melléklete tartalmazza.

Részkövetkeztetések

¹²⁸ 146/2023. (IV.27.) Korm. rendelet 3-4. §.

¹²⁹ Készült a 219/2011. (X.20.) Korm. rendelet 21. § alapján. További részletszabályok a 22-27. §, valamint a norma 10. mellékletében található.

A katasztrófavédelmi törvény számos szakmai feladatot határoz meg a települési jegyző számára, akinek nagyon nagy szerepe van a katasztrófavédelmi tevékenységek önkormányzat részéről történő előkészítésében, a jogszabályi előírások, törvényi kötelezettségek megtartásában. A jegyző hatáskörébe tartozik a település fejlesztése során a katasztrófavédelmi előírások megtartása, a veszélyes üzemek közmeghallgatásának előkészítése, a települési vízkárelhárítási tervek rendezése, de a közérdekű bejelentések és panaszok kezelése és a veszélyes fák, fasorok ügyeinek megoldása is.

7. A települések vis maior események miatti támogatása

A vis maior (melyet néha magyarosítva “vis major”-ként is használnak) kifejezés sokaknak lehet ismerős, és többféle szöveggörnyezetben is lehet róla hallani (pl.: jogi-, biztosítási-, pénzügyi-, és gazdasági ügyek kapcsán). Maga a fogalom az ellenörzési körön kívül eső tényállások egyik esete. A vis maior fogalom egységes jelentését, értelmezését alapvetően a magyar jog nem határozza meg. Latin eredetű szó, “felsőbb erőt” jelent, a hétköznapiokban pedig a következőképpen szokták használni: olyan váratlan előre nem látható kényszerítő körülmény, elháríthatatlan akadály, ami megghiúsítja valamely kötelezettség elvégzését. Ilyen esetek lehetnek például a katasztrófák bekövetkezése, gazdasági válság, háború, de ide sorolható a 2020-as koronavírus-járvány is.

Napjainkban az árvizek, helyi vízkárok, szélsőséges időjárási események kialakulásának gyakorisága és intenzitása növekvő számot mutat, amelyek mind a gazdaságra mind a lakosság élet és vagyonbiztonságára egyre nagyobb kockázatot jelentenek. Ezen károkat többnyire közvetlenül vagy közvetetten elemi csapások, természeti eredetű veszélyek vagy más eredetű erők által fenyegető veszély (így például a rendkívüli időjárás, mely magába foglalja a lokális nagycsapadékot vagy a hirtelen extrém mennyiségű csapadékot és a viharos szelet) okozzák. A fenti káreseményekkel összefüggésben a különböző önkormányzati tulajdonban lévő épületekben, építményekben, valamint kötelező önkormányzati feladatellátást támogató létesítményekben keletkezett kár esetén a helyi önkormányzatoknak Magyarország kormánya támogatást biztosít. A támogatás formája vissza nem térítendő támogatás¹³⁰.

A vis maior támogatás felhasználásának részletes szabályairól szóló 9/2011. (II.15) Kormányrendeletben (továbbiakban: Rendelet) szabályozza. A Rendelet alapján a vis maior támogatások célját, mely az egyes természeti károkból adódó, indokolt és szükséges védekezéssel összefüggő kiadások részbeni vagy teljes megtérítése, a helyi önkormányzat tulajdonában lévő építményben vagy a helyi önkormányzat vagyonkezelésében – a Magyar Állam tulajdonában – lévő, kötelező feladatellátást szolgáló épületben a vis maior események okozta károk helyreállításának és a katasztrófavédelmi szűnyoggyérítéssel összefüggő kiadások részbeni támogatása.

¹³⁰ 9/2011. (II.15) Korm. rendelet 1. § (5).

Döntéshozatal során a támogatási igényekről a minisztériumba való beérkezést követő 90 napon belül – amennyiben szükséges, a káreseményhez kapcsolódó közfeladatokért felelős fejezetet irányító szerv szakmai javaslatának kikérésével – a miniszter dönt. A támogatott tevékenységre vonatkozóan a miniszter az ebr42 rendszerben elektronikus támogatói okiratot ad ki. A támogatásról hozott miniszteri döntés ellen fellebbezés benyújtására nincs lehetőség¹³¹.

Fontos, hogy a vis maior támogatás szempontjából kötelező önkormányzati feladatnak minősül a településrendezés, a településfejlesztés, a településüzemeltetés (például: helyi közutak fenntartása, közvilágítás biztosítása), az egészségügyi alapellátás és az egészséges életmód segítését célzó szolgáltatások, a környezet-egészségügy, az óvodai ellátás, a gyermekjóléti szolgáltatások, a szociális szolgáltatások és ellátások, továbbá a kulturális szolgáltatások. Ebbe a körbe tartozik még a helyi környezet- és természetvédelem, vízgazdálkodás, vízkárelhárítás, valamint a katasztrófavédelem, a polgári védelem és a helyi közfoglalkoztatás. Szintén a kötelező feladatokhoz soroljuk a hulladékgazdálkodást, a távhőszolgáltatást, a sport és ifjúsági ügyeket, a vízi-közmű szolgáltatást, a helyi közösségi közlekedés biztosítását és a település közbiztonságában történő közreműködést.

7.1 A vis maior eljárásban közreműködő szervezetek

A vis maior igényekről a helyi önkormányzatokért felelős miniszter dönt. A döntést 90 napon belül hozza meg és a támogatásról hozott döntés ellen fellebbezésnek nincs helye. A támogatói okirat tartalmáról a Rendelet 7 §. (2) rendelkezik. Ha az eljárás során a bűncselekmény gyanúja merül fel (pl. jogosulatlan igénylés), akkor a miniszter hatáskörében eljárást indít. Az ebr42 hozzáférési jogosultságok kezelése a minisztérium feladatkörébe tartozik, az önkormányzatok és az eljárásban résztvevő szervezetek képviselői részére hozzáférési jogosultságot ad.

- Magyar Államkincstár központ és területileg illetékes igazgatóságainak Állampénztári Irodái

A Magyar Államkincstár a vis maior eljárások koordinációja folyamán a következő feladatokat látja el:

- A bejelentés alapján megvizsgálja, mely szervezetek bevonására lehet szükség az előzetes helyszíni vizsgálat lefolytatásához.

¹³¹ 9/2011. (II.15.) Korm. rendelet 7.§ (7).

- Összehívja és koordinálja a bizottság helyszíni vizsgálatát.
- Végzi az önkormányzatok által benyújtott pályázatok szabályszerűségi vizsgálatát.
- Szükség esetén hiánypótlásra hívja fel az önkormányzatokat.
- Véleményezi a pályázatokat és amennyiben megfelelőek, akkor továbbítja azokat a minisztérium részére.
- Ha nem megfelelőek, akkor tájékoztatja a minisztériumot és a helyi önkormányzatot,
- nyilvántartja a vis maior pályázatokat és a támogatásokat.
- Folyósítja a támogatásokat.
- Ellenőrzi az elszámolásokat, dönt a visszafizetési kötelezettségről, ellenőrzi ezek teljesítését és nyilvántartást vezet róluk.
- Végzi a biztosításhoz kapcsolódó ellenőrzéseket.

- területileg illetékes Katasztrófavédelmi Igazgatóság

A hivatásos katasztrófavédelmi szervezet a következő feladatokat látja el a vis maior eljárások során:

- Az ebr42 rendszerben benyújtott pályázatokat figyelemmel kíséri az illetékességi területén, és a saját szervezetén belül felel a feladatok koordinációjáért.
- Védekezés esetén, a bejelentő adatlap lezárását követően az igazgatóság 7 napon belül helyszíni vizsgálatot tart. A helyszíni ellenőrzés során az ebr42 rendszerben kitölti 2. melléklet szerinti adatlapot, ahol igazolja a bejelentés valódiságát és a védekezési munkálatok szükségességét, valamint az ellenőrzéssel kapcsolatos megállapításait.
- A Kincstár által összehívott és koordinált bizottság helyszíni vizsgálatán kijelölt katasztrófavédelmi szerv képviselője vizsgálja a bejelentés valódiságát, illetve az események és a bejelentett károk közötti összefüggéseket, szükség esetén kezdeményezi a települési veszélyelhárítási terv soron kívüli felülvizsgálatát.
- Az igazgatóság térítésmentesen tájékoztatást kérhet az Országos Meteorológiai Szolgálattól a rendkívüli időjárási események megtörténtéről.

- A helyi önkormányzat által benyújtott támogatási előleg igénylése¹³² esetén az igazgatóság legkésőbb a bejelentéstől számított 3 napon belül javaslatot tesz a támogatási előleg összegére adatlap¹³³ kitöltésével.
 - Utólagos helyszíni vizsgálaton a katasztrófavédelem képviselője a lakosságvédelmi szempontok érvényesülését vizsgálja.
 - Az igazgatóság nyilvántartást vezet az adott évben bekövetkezett eseményekről.
- területileg illetékes fővárosi és megyei kormányhivatal építésügyi és örökségvédelmi hatósága
- Épületben keletkezett kár esetén az építésügyi hatóságot, kulturális örökség védett elemeit érintő kár kapcsán az örökségvédelmi hatóságot be kell vonni az eljárásba.
- területileg illetékes kormányhivatal Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főosztály
- A környezet- és település egészségügyre, az egészségkárosító kockázatok és esetleges hatások felmérésére, a felszín alatti vizek minőségét, egészségkárosítás nélküli fogyaszthatóságát, felhasználhatóságát befolyásoló körülmények, tényezők vizsgálatára, lakott területtől (lakóépülettől) számított védőtávolságok véleményezésére, a talajjal, a szennyvizekkel, veszélyes hulladékokkal kapcsolatos közegészségügyi követelmények érvényesítésére, az emberi használatra szolgáló felszíni vizek védelmére kiterjedően vesz részt a bizottság szakmai munkájában.
- közlekedésért felelős miniszter képviseletében eljáró Magyar Közút Nonprofit Zrt.
- Az utakban és az utakhoz tartozó műtárgyakban keletkezett károk bekövetkezése esetén támogatja szakértelmével a bizottság döntését.

¹³² 1. melléklet B).

¹³³ 1. melléklet C).

- területileg illetékes vízügyi igazgatóság

Az ár- vagy belvíz elleni védekezés, ár- vagy belvízvédelmi létesítmény károsodása esetén segíti az ellenőrző bizottság döntésének szakmai megalapozottságát, szakszerűen megállapítani a károsodás mértékét.

- Pince- és Partfalveszély - Elhárítási Szakértői Bizottság

Pince-, partfalomlás vagy földcsuszamlás esetében a miniszter által kinevezett Pince- és Partfalveszély - Elhárítási Szakértői Bizottság a bejelentéstől számított 20 napon belül a káreseményt a helyszínen megvizsgálja, veszélyességi kategóriába sorolja és megállapításait a 3. melléklet B) része szerinti adatlapon az ebr42 rendszerben elektronikusan rögzíti.

7.2 A vis maior eljárás folyamata, a támogatás mértéke

A Rendelet alapján a miniszter támogatást nyújthat az önkormányzatoknak:

- a) az előre nem látható természeti vagy más eredetű erők által fenyegető veszély bekövetkezésének lehetősége miatt szükségessé váló, indokolt védekezés kiadásainak részbeni vagy teljes támogatására, valamint
- b) a biztosításból vagy egyéb módon megtérülő károk figyelembevételével – a helyi önkormányzat tulajdonában lévő kötelező önkormányzati feladatok ellátását szolgáló vagy helyi önkormányzat által törvény alapján kötelezően működtetett épületet, építményt, partfalat vagy a helyi önkormányzat vagyonkezelésében és az állam tulajdonában lévő kötelező önkormányzati feladatok ellátását szolgáló épületet sújtó, előre nem látható természeti vagy más eredetű erők által okozott károk helyreállításának részbeni támogatására,
- c) ha a szúnyogok által okozott ártalom óránkénti mértéke a Nemzeti Népegészségügyi Központ és Gyógyszerészeti Központ nyilatkozata szerint csípésszámban kifejezve személyenként meghaladja az 50 csípést - katasztrófavédelmi szúnyoggyérítés többletkiadásainak részbeni támogatására.

Támogatásra benyújtható kérelmek:

Az előre nem látható természeti vagy más eredetű erők által fenyegető veszély bekövetkezésének lehetősége miatt szükségessé váló, indokolt védekezés kiadásainak részbeni vagy teljes támogatására.

Önkormányzat tulajdonában lévő építmény:

- a) utak, hidak, komp- és révátkelőhelyek károsodása, mely a helyi közlekedés biztonságát veszélyezteti
- b) pince- vagy partfalomlás, földcsuszamlás,
- c) oktatási, kulturális, szociális vagy egészségügyi intézmények épület károsodása,
- d) igazgatási, valamint egyéb kötelező feladatok ellátását szolgáló intézmények épületeinek károsodása,
- e) ár- és belvízvédelmi vízilétesítmények,
- f) közmű és műtárgyai károsodása

vagy

Önkormányzat vagyonkezelésben – a Magyar Állam tulajdonában – lévő kötelező önkormányzati feladatok ellátását szolgáló épület esetében felmerülő helyreállítási költségek részbeni vagy teljes támogatására.

A támogatás a katasztrófavédelmi szűnyoggyérítés esetében csak akkor vehető igénybe, ha a helyi önkormányzat a Kormány által kihirdetett veszélyhelyzet időszakában és közigazgatási területén ár- és belvízi védekezéssel kapcsolatban az adott évben bejelentett és az ebr42 rendszerben rögzített 2. melléklettel igazolt vis maior pályázattal rendelkezik, valamint a katasztrófavédelmi szűnyoggyérítés legkésőbb a költségvetési év augusztus 31-éig lezárul.

A belvízi védekezés esetében akkor vehető igénybe támogatás, ha a legalább másodfokú védekezési fokozat elrendelése megtörtént. Fontos, hogy a rendkívüli téli időjárás esetén a védekezési költségek kizárólag akkor vehetők igénybe, ha az Országos Meteorológiai Szolgálat (a továbbiakban: OMSZ) hófúvás miatt az adott térségre kiadta a legmagasabb veszélyességi szintű figyelmeztetést, mely a 3-as veszélyességi szintű besorolást jelenti (24 óra alatt 30 cm-t meghaladó friss hó hullhat.). Támogatás – pince-, illetve partfalomlás, valamint földcsuszamlás kivételével – csak a káresemény bekövetkezését megelőző állapot visszaállítására igényelhető.

A vis maior eljárás során nem támogatható költségek:

- a) az elmaradt felújításból, karbantartásból eredő, korábban megelőzhető károk helyreállítására, új beruházásra, fejlesztésre és felújítási előirányzatok pótlására, a Rendelet 3. § (10) bekezdésben foglaltak kivételével,
- b) eszközök beszerzésére,
- c) megelőző munkálatokra,
- d) a rovar- és kártevőirtás költségeire kivétel a katasztrófavédelmi szúnyoggyérítés,
- e) a folyó jellegű működési kiadásokra irányuló igények.

Az önkormányzati tulajdonú árok vis maior eseménye esetében a rajta lévő kapubejáró (híd) már nem önkormányzati, hanem magántulajdon, tehát annak helyreállítása már nem lehet a vis maior költségvetés része, azt a tulajdonosnak kell helyreállítania, pedig néha a védekezés során az árok levezető képessége másképp nem biztosítható csak a rajtuk elhelyezkedő kapubejárók átvágásával! Az utak, hidak esetében a fagykárból és az olvadási kárból adódó károsodások, valamint az utak és hidak tekintetében a túlsúlyos mezőgazdasági gépek által okozott károsodások NEM minősülnek vis maior eseménynek. A vis maior eseménnyel érintett külterületi utak helyreállítása kizárólag olyan hosszúságban támogatható, ameddig a legutolsó lakott ingatlan megközelíthető, azon túlmenően a helyreállítás már nem szolgálja a helyi közlekedés biztonságát, így nem támogatható.

A lakosság szociális támogatására vonatkozó igény kizárólag abban az esetben fogadható el védekezési költségként, amennyiben a rendkívüli élethelyzetbe került személyek létfenntartását veszélyeztető helyzetének megszüntetését segíti (az életveszélyessé vagy helyre már nem állítható ingatlanokban élő lakosok átmeneti elhelyezése kapcsán felmerülő költségek kompenzálására).

Az előző évek gyakorlata alapján el nem számolható költség többek között az alábbi tárgyi eszközök vásárlása, javítása:

- a) szivattyú és tartozékok,
- b) áramfejlesztő,
- c) szivattyútömlő,
- d) mobiltelefon,
- e) háztartási gépek (pl.: kávéfőző),
- f) berendezések, bútorok,

- g) informatikai eszközök,
- h) üzemanyag kanna.

A védőfelszerelés (esőkabát, gumicsizma, munkavédelmi kesztyű, pormaszk, stb.), szerszámok (ásó, kapa, lapát, stb.) beszerzése alapvetően a Kormány által kihirdetett veszélyhelyzet időszakában támogatható, a védekezés jellege és a résztvevők számának függvényében. A pályázat felülvizsgálata során figyelembe kell vennie a vis maior támogatás felhasználásával korábban vásárolt eszközöket és szerszámokat is. A vagyonvédelem érdekében célszerű javaslat az önkormányzatok részére, hogy a védekezés során használt eszközöket jól látható módon jelöljék meg (pl. feltűnő színű festék).

El nem számolható folyó jellegű működési kiadás:

- a) a bérköltség (személyi kiadások alól kivételt képez a hivatásos katasztrófavédelmi szervek egyetértésével alkalmazott polgári védelmi szakalegységek egyéb központi forrásból meg nem térülő költsége),
- b) a kiküldetés díja,
- c) irodaszerek,
- d) nem alapvető élelmiszerek (szeszes italok, cigaretta, üdítő, édesség),
- e) mobiltelefon költség,
- f) rezsiköltség,
- g) karbantartási-javítási (gépkocsi javítás, elektromos berendezések javítása, alkatrészek),
- h) szerviz költségek,
- i) takarítószer,
- j) a károsodás helyreállításához közvetlenül nem kapcsolódó bontási költség,
- k) gázpalack,
- l) naptej,
- m) lakat,
- n) festék,
- o) orvosi költség,
- p) gyógyszerek,
- q) a menetlevél alapján nem közvetlenül a védekezéshez kapcsolódó szállítási díjak (bevásárlás, bank),
- r) falugondnoki szolgálattal járó költségek,
- s) parkosítás,

- t) gallyazás, fakivágás,
- u) takarítás,
- v) közterület karbantartása,
- w) őrzés,
- x) téli síkosságmentesítés.

A vis maior támogatás mértéke:

Az igényelhető és megítélhető támogatás mértéke a védekezési, katasztrófavédelmi szúnyoggyérítési és helyreállítási költségek támogatására vonatkozó vis maior pályázat esetén alapesetben:

az elismert költségek 70%-a.

A helyi önkormányzat az alapesettől eltérő igényelhető és megítélhető támogatás maximális mértéke legfeljebb az elismert helyreállítási, védekezési

költségek 90%-ának megfelelő mértékű támogatás, ha az önkormányzat:

- a) a kedvezményezett települések besorolásáról és a besorolás feltételrendszeréről szóló kormányrendelet mellékletében szerepel, vagy
- b) teljesítőképességét a felmerült károk helyreállítása jelentősen meghaladja, feltéve, hogy a vis maior esemény rövid időszakon belül ismétlődő természeti vagy időjárási csapások következményeként alakult ki.

Az igényelhető és megítélhető támogatás maximális mértéke

az elismerhető költségek 100%-a

- a) a Kormány által kihirdetett veszélyhelyzet időszakában keletkező védekezési költségek esetében,
- b) a megyei önkormányzat tulajdonában lévő, kötelező feladatot szolgáló épületet ért károk helyreállítása esetében,
- c) a helyi önkormányzatok adósságrendezési eljárásáról szóló 1996. évi XXV. törvény 1. melléklete szerinti alapvető lakossági szolgáltatások ellátását szolgáló, önkormányzati tulajdonú építmények helyreállításával és a védekezéssel összefüggő költségek

esetében, ha a helyi önkormányzat a vis maior esemény időpontjában adósságrendezési eljárás alatt áll.

Ha a helyi önkormányzatnál a támogatott védekezési, helyreállítási vagy katasztrófavédelmi szűnyoggyérítéssel összefüggő kiadások tekintetében előzetesen felszámított általános forgalmi adó (a továbbiakban: áfa) merül fel, akkor a támogatás összegének fedezetet kell biztosítania a támogatottra áthárított vagy az általa fizetendő áfa teljes összegére nézve, kivéve, ha a támogatott a rá áthárított vagy a termék beszerzése, a szolgáltatás igénybevétele után általa fizetendő adóként megállapított áfa levonására jogosult¹³⁴.

Amennyiben a vis maior pályázatban szereplő támogatandó védekezéssel/helyreállítással kapcsolatban (pl. víziközmű helyreállítás) az önkormányzat áfa levonásra jogosult, úgy az 5. melléklet szerinti pályázati adatlapon a költségeket – a szakértői költségbecslésben/számlákon szereplő – bruttó összegben kell szerepeltetni (5. melléklet 5. pont táblázata), a támogatás igénylésekor (5. melléklet 25-31. sorok) azonban csak a nettó összeget lehet figyelembe venni. Pl. bruttó helyreállítási költség 1 270 000 Ft, Nettó helyreállítási költség 1 000 000 Ft.

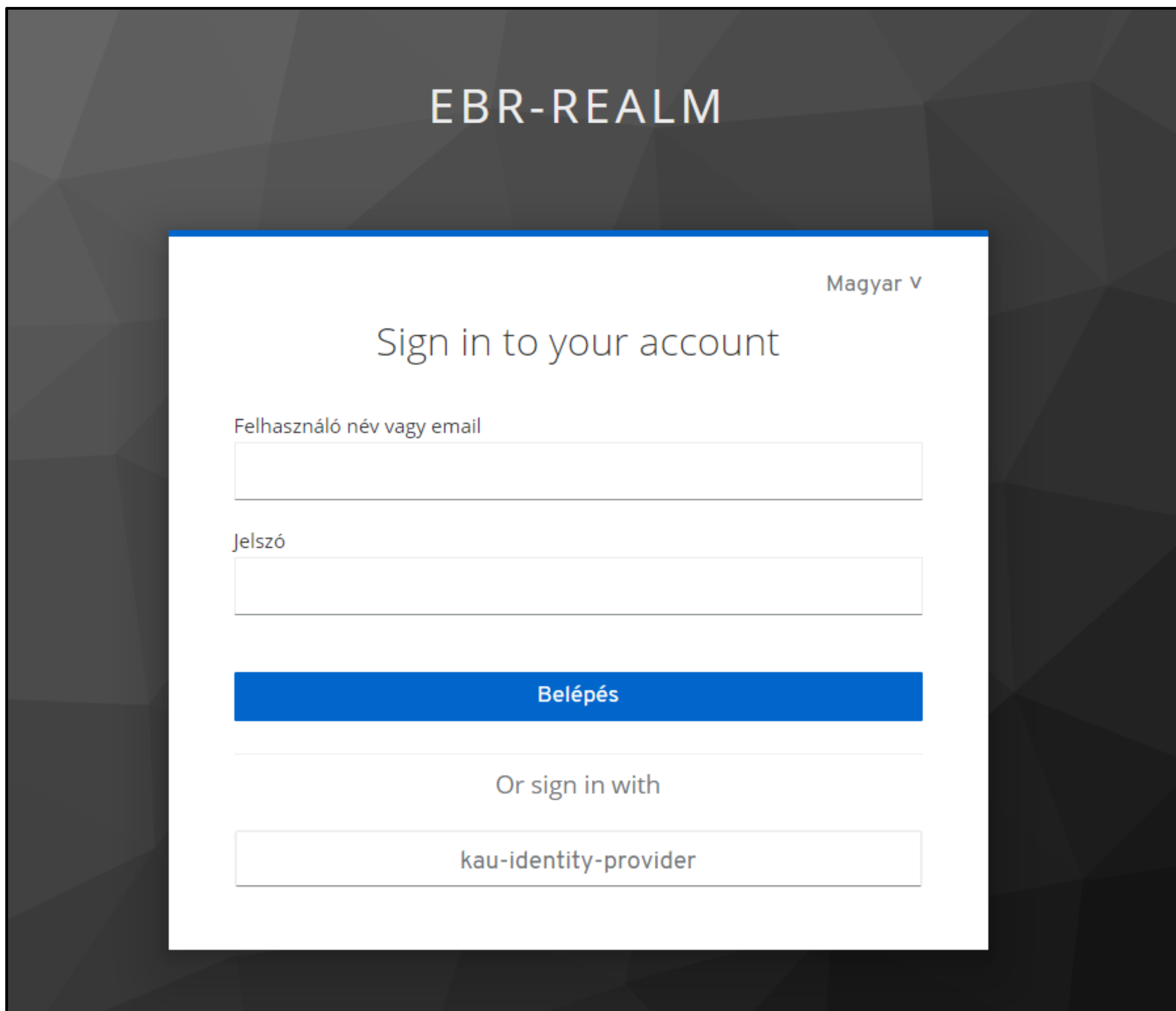
Igényelt támogatás: $1\,000\,000 * 70\% = 700\,000$ Ft

A döntéshozó az önkormányzat által igényelt támogatási intenzitásnál magasabb támogatási mértéket nem ítélt meg akkor sem, ha az nem éri el a 70 vagy az alapesettől eltérő 90 %-ot!

7.3 A támogatás igénylésének és elszámolásának folyamata

A támogatások igénylésének, elszámolásának és vizsgálatának első folyamata az ebr42 rendszerbe jogosultsággal rendelkező önkormányzatok és az ellenőrzésben résztvevő szakembereknek a bejelentkezése. A támogatás igénylését vagy az elszámolást és az ellenőrzést a <https://ebr42.gov.hu> internetes oldalra történő bejelentkezéssel kell kezdeni.

¹³⁴ 9/2011. (II.15) Korm. rendelet 5. § (14).

1. számú kép Bejelentkezés az ebr42 rendszerbe Forrás:¹³⁵

A támogatás igénylésének feltétele, hogy az önkormányzat a vis maior eseményről szóló kérelméről elektronikusan rögzítve a minisztérium által működtetett ebr42 rendszerben bejelentést tegyen, a védekezés megkezdésétől vagy a kár bekövetkezésétől számított 7 napon belül, a katasztrófavédelmi szűnyoggyérítés esetén pedig annak befejezésétől számított 7 napon belül az 1/a. melléklet része szerinti adatlapon.

Amennyiben a védekezés nem fejeződik be a Rendelet 4. § (1) bekezdésében meghatározott pályázat benyújtásának időpontjáig, az önkormányzat új bejelentést tehet a védekezést megszüntető határozat időpontjáig felmerülő újabb védekezési költségek részbeni vagy teljes támogatása érdekében. A bejelentés időpontja az ebr42 rendszerben (<http://ebr42.gov.hu>) elektronikusan kitöltött, 1/a. melléklet része szerinti adatlap lezárásának dátuma. A bejelentésre nyitva álló határidő elmulasztása jogvesztő.

¹³⁵ A képet a szerzők készítették az EBR42 Önkormányzati Információs Rendszer (EBR) felhasználásával.

1. melléklet a 9/2011. (II. 15.) Korm. rendelethez

A) BEJELENTŐ ADATLAP VIS MAIOR ESEMÉNYRŐL

Igénylésazonosító: 0

1.	Önkormányzat neve:	
2.	Önkormányzat címe:	
3.	Kapcsolattartó neve:	
4.	Telefon:	
5.	E-mail:	
6.	Fax:	
7.	Vis maior esemény megnevezése (több is választható):	
8.	Vis maior esemény pontos időpontja:	
9.	Vis maior esemény és rövid leírása a helyszín megjelölésével (ingatlan károsodása esetén a pontos cím és helyrajzi szám megjelölése is szükséges):	
10.	Védekezés előzetesen becsült költségigénye:	0Ft
11.	Helyreállítás előzetesen becsült költségigénye:	0Ft
12.	Becsült költségigény összesen:	0Ft
13.	Helyreállítás várható kezdési határideje:	
14.	Helyreállítás várható befejezési határideje:	
15.	Helyreállítás/védekezés várható pénzügyi forrásösszetétele:	
a) Saját forrás	0Ft	0%
b) Egyéb források:	0Ft	0%
c) Előzetesen becsült igény	0Ft	0%

A 15. c) szerinti előzetesen becsült igény megegyezik a 12.-15.a)-15.b) eredményével.

Kelt:

P.H.

.....

polgármester/elnök

.....

(kör)jegyző

verzió: 3.2.9

2. számú kép: Bejelentő adatlap Forrás: ¹³⁶

Fontos, hogy a „*vis maior esemény és rövid leírása a helyszín megjelölésével:*” szöveges leírás részben az önkormányzatnak törekednie kell a rövid lényegre törő esemény leírásra. A leírásnál szükséges az eseménnyel érintett terület megnevezése (közterület neve), a helyrajzi száma, az, hogy mi sérült és minek a hatására sérült, mekkora mértékben károsodott, milyen kötelező önkormányzati feladatellátás sérül, mit veszélyeztet. Nagy szerepe van a jól megfogalmazott bejelentésnek, mert segíti a kincstár koordinációs szerepkörét is a bizottság szakértőinek összeállításában. Sajnos előfordult már olyan eset is, amikor a bejelentő önkormányzat egyszerűen csak annyit írt az 1/a. melléklet vis maior esemény rövid indoklás részbe, hogy „ugyanaz történt a településen, mint a településen.” Ez nyilván nem könnyítette meg az eljárás ügymenetének intézését.

Az illetékes szervek helyszíni vizsgálata:

A bejelentést követően minden esetben haladéktalanul, de legkésőbb 30 napon belül a Magyar Államkincstár helyi önkormányzat székhelye szerint illetékes területi szerve (a továbbiakban: Kincstár) által koordinált bizottság helyszíni vizsgálatot végez. Az előzetes helyszíni

¹³⁶ A képet a szerzők készítették az EBR felhasználásával.

vizsgálatban részt vesz a Kincstár, a Katasztrófavédelmi Igazgatóság, továbbá szükség szerint a Kincstár felkérése alapján az:

- épületekben, építményekben keletkezett károk esetében az építésügyi hatóság,
- ár- vagy belvíz elleni védekezés, ár- és belvízvédelmi vízi létesítmény károsodása esetén a területileg illetékes vízügyi igazgatóság,
- utakban, komp- és révátkelőhelyekben, hidakban keletkezett károk esetében a Magyar Közút Nonprofit Zártkörűen Működő Részvénytársaság képviselője,
- kulturális örökség védett elemei esetén a területileg illetékes örökségvédelmi feladatkörben érintett illetékes hatóság képviselője,
- egyéb közigazgatási szerv képviselője (területileg illetékes fővárosi és megyei kormányhivatal építésügyi és örökségvédelmi hatósága, a területileg illetékes fővárosi és megyei kormányhivatal Természetvédelmi Főosztálya).

Az előzetes helyszíni vizsgálat lefolytatásáról a Kincstár által összehívott bizottság tagjai konszenzus alapján kitöltik az ebr42 rendszerben 3/A. mellékletet, amit a helyszíni vizsgálat lefolytatásánál jelenlévő személyeknek alá kell írnia. A jelenlévők az esetleges külön véleményt „A helyreállítás megvalósításával kapcsolatos egyéb megállapítások” rovatban rögzíthetik.

Vis maior esemény leírása:

Sorszám	Vis maior esemény megnevezése	Település	Utca	Házszám	Hrsz.	Érintett alapterület	Mérték-egység (m ² , m ³ , fm)	Megállapítások (károsodás mértéke, tulajdonjog-viszony)
1.								
2.								
3.								
4.								

Védekezési fokozat mértéke:	
Védekezési fokozat elrendelésének időpontja:	
Védekezési fokozat megszüntetésének időpontja:	
Védekezés kezdési ideje:	
Védekezés befejezési ideje:	

Megállapítások:

A kár önkormányzati tulajdonban keletkezett (igen/nem):	
A káreseményt az önkormányzat időben – 7 napon belül – bejelentette (igen/nem):	
A bejelentett esemény vis maiornak tekinthető-e (igen/nem):	
Indokolás:	
A helyreállítás megvalósításával kapcsolatos egyéb megállapítások:	

Záradék:	
----------	--

3. kép A 3/a melléklet vis maior esemény leírása Forrás:¹³⁷

- a) Védekezés esetében a bejelentést követő 7 napon belül a Katasztrófavédelmi Igazgatóság a 2. melléklet szerinti adatlapon – elektronikusan az ebr42 rendszerben – tájékoztatást nyújt a bejelentés valódiságáról, a vis maior esemény jellegéről, a védekezési munkálatok szükségességéről. A káresemény körülményeinek igazolására a Katasztrófavédelmi Igazgatóság helyszíni vizsgálatot is folytat.

Igénylésazonosító:

ADATLAP

A Katasztrófavédelmi Igazgatóság tájékoztatójához, helyszíni ellenőrzés jegyzőkönyvéhez

1. Önkormányzat neve:	
2. Bejelentett vis maior esemény megnevezése:	
3. Katasztrófavédelmi Igazgatóság tájékoztatása a 2/A. § (5) bekezdés alapján a bejelentés valódiságáról, a vis maior esemény jellegéről és a védekezési munkálatok szükségességéről:	
a) A bejelentés valódisága:	
b) A vis maior esemény jellege:	
c) A védekezési munkálatok szükségessége:	

Helyszíni ellenőrzés jegyzőkönyve

Helyszíni ellenőrzéssel [kizárólag a 2/A. § (1) bekezdés a) pontja szerinti védekezés esetében] kapcsolatos adatok:	
Helyszíni ellenőrzés időpontja:	
Helyszíni ellenőrzés megállapításai:	

Kelt:, 20 év hó nap

P. H.

Katasztrófavédelmi Igazgatóság részéről:

Név:

Beosztás:

Telefon:

Önkormányzat részéről:

Név:

Beosztás:

Telefon:

4. számú kép A 2. melléklet a katasztrófavédelmi igazgatóság tájékoztatójához, helyszíni ellenőrzés jegyzőkönyvéhez Forrás: ¹³⁸

- b) Pince-, partfalomlás vagy földcsuszamlás esetében a miniszter által kinevezett Pince- és Partfalveszély - Elhárítási Szakértői Bizottság a bejelentéstől számított 20 napon belül a káreseményt a helyszínen megvizsgálja, veszélyességi kategóriába sorolja és megállapításait a 3/B. melléklet része szerinti adatlapon az ebr42 rendszerben elektronikusan rögzíti.

¹³⁷ A képet a szerzők készítették.

¹³⁸ A képet a szerzők készítették.

Az önkormányzat az ebr42 rendszerben - az 5. melléklet szerinti Pályázati adatlapon - rögzíti támogatási kérelmét, valamint az ugyanezen a mellékleten kialakított dokumentumfeltöltési felületen feltölti a Rendelet 4. § (3) – (6) bekezdés szerinti kötelező dokumentumokat. A dokumentumok feltöltése minden esetben csak Portable Document Format (PDF) formátumban történhet. Minden egyes sorhoz csak egy darab *.pdf fájl tölthető fel. Az 5. melléklet kitöltését és a dokumentumok feltöltését befejezve azt le kell zárni.

A lezárás állapotváltással a rendszer generál egy kitöltött Nyilatkozatot, mely tartalmazza a feltöltött dokumentumok listáját is. Az önkormányzat az ebr42 rendszerből *.pdf formátumban letölti ezt a Nyilatkozatot, majd iktatja az iratkezelő rendszerben.

A vis maior esemény bejelentését (az 1. melléklet lezárása dátumát) követő 40 napon belül iratkezelő rendszerben iktatott Nyilatkozatot az önkormányzat polgármestere az ASP rendszerben vagy azonos biztonsági követelményeknek megfelelő egyéb, az E-ügyintézési törvény 25. § (3) bekezdése szerinti követelményeknek megfelelő, elektronikus ügyintézészt biztosító információs rendszerben (pl.: e-szigno, GOV-CA) elektronikusan aláírja. Ezen aláírás időbélyegzője szerinti napon az önkormányzat elektronikusan aláírt Nyilatkozatot köteles visszatölteni az ebr42 rendszerbe, valamint még ugyanezen a napon köteles benyújtani a Kincstár hivatali kapujára. (Ekkor változik a beadott vis maior pályázat státusza Benyújtott státuszra.) A pályázat benyújtási időpontja a hitelesített és elektronikusan aláírt Nyilatkozat ebr42 rendszerbe történő visszatöltésének, valamint a Kincstár MAKPER hivatali kapujára történő továbbításának a napja. A benyújtási határidő meghosszabbítására nincs lehetőség, annak elmulasztása jogvesztő.

A Kincstár a helyi önkormányzat pályázatát ellenőrzi, megvizsgálja és szükség esetén, határidő kitűzésével hiánypótlásra szólítja fel. Az önkormányzatnak a hiány pótlásáról a felszólítás kézhezvételétől számított 7 napon belül gondoskodnia kell elektronikus úton az ebr42 rendszerben való rögzítésével. A hiánypótlási felhívás megküldésével egyidejűleg a Kincstár a pályázatot hiánypótlásra visszanyitja, így az 5. melléklet és a dokumentumfeltöltő felület is módosíthatóvá válik. Hiánypótlás csak úgy történhet, hogy az adott érintett soron a feltöltött dokumentumot törölni kell, és az új *.pdf dokumentumot kell feltölteni, valamint az 5. mellékletet le kell zárni. A rendszer ezután egy új Nyilatkozatot generál, mellyel ugyanúgy kell eljárni, mint a pályázat benyújtásakor. A Kincstár a pályázatok szabályszerűségének vizsgálatáról, részletes véleményéről szóló értesítő levelet és felülvizsgálati lapot 14 napon

belül küldi meg a minisztérium részére Hivatali kapun keresztül. Ha a helyi önkormányzat a hiánypótlási felhívásnak nem tesz eleget, vagy azt nem megfelelően teljesíti, a kincstár a pályázatot az ebr42-ben „kincstári elutasítás”-ra állítja.

A pályázat Kincstár által történő vizsgálatának, a támogatás odaítélésének és folyósításának felülvizsgálata során az ellenőrzés kiter a dokumentumok vizsgálatán túl a teljesítés valódiságára, cél szerinti felhasználására is. Ennek során ellenőrzésre kerül, hogy:

- a) a különféle vásárolt szolgáltatások számláihoz (pl. szivattyúzás, földmunka, fuvar, stb.) csatolt dokumentumok tartalmazzák-e a gépüzemórát, az egyéb fajlagos mutatókat, valamint jelzik-e a kenés -, üzemanyag feltöltés -, karbantartás -, gépkezelő csere állás idejét, stb. Amennyiben jellemző, dokumentált-e a gép telepítésének helye, valamint szerepel-e az elszámolásban minden más, a teljesítés valódiságát igazoló információ,
- b) a beszerzett termék, az elszámolt szolgáltatás díjtételének nagyságrendje arányos-e az elvégzett munka jellegével és körülményeivel, a helyben szokásos piaci árral,
- c) a fuvarozás, szállítás igénybe vételénél az elszámolás alapja igazodik-e a munka jellegéhez (tonna/km, fordulónkénti díj, üzemóra díj),
- d) a védekezés során az étkeztetés biztosításánál és más szakmai feladatok végzésénél (szállás, fuvar, munkagép igénybevétel stb.) – ha arra lehetőség van – elsődlegesen saját intézményeik és gazdasági társaságaik kapacitását vették-e igénybe,
- e) a védelmi naplóban feltüntetett adatok (pl. létszám, stb.) összhangban van-e a számlákon, bizonylatokon feltüntetett adatokkal,
- f) a teljesítés utólagos felülvizsgálatához a védekezési napló vezetése megfelelő informáltságot biztosít-e,
- g) a védekezés során felmerülő üzemanyag költségek elszámolása a Nemzeti Adó- és Vámhivatal által meghatározott fogyasztási alapnorma-átalány mértéke (a beépített motor hengerűrtartalma) és az üzemanyag ár alapján történt-e, melyek igazolásaként az alapbizonylatok (pl. gépüzemnapló, menetlevél, stb.) szolgálnak, valamint az alapbizonylatok alapján készült önkormányzati kimutatás, mint belső bizonylat. (A szivattyúk, gépjárművek üzemanyag elszámolásának módja: az adott gép gyári fogyasztása (gépkönyv alapján) vagy alapnorma (gépjármű) * teljesített üzemóra vagy megtett km * NAV adott hónap aktuális üzemanyagára.) tartalmazza az üzemanyag költségek elszámolásához.
- h) a számla kibocsátása megtörtént-e termékértékesítés vagy a szolgáltatásnyújtás befejezésének időpontjáig, de legfeljebb 15 napon belül a számviteli törvény (Sztv.)

166. § (3) bekezdésében, és az általános forgalmi adóról Áfa szóló törvény (Áfa tv.)
163. § (1)-(2) bekezdéseiben rögzített előírások szerint.

A pályázatról a miniszter a pályázat beérkezésétől – tartalmi hiányosság esetén a 4. § (3) bekezdés m) pontja szerint feltöltött dokumentumtól – számított 90 napon belül dönt, indokolt esetben a káreseményhez kapcsolódó közfeladatokért felelős fejezetet irányító szerv vezetője szakmai javaslatának kikérésével. A támogatott tevékenységre vonatkozóan a miniszter támogatói okiratot ad ki.

A támogatás felhasználásáról legkésőbb a miniszteri döntést követő 12 hónapon belül, katasztrófavédelmi szűnyoggyérítés esetén legkésőbb a miniszteri döntést követő 6 hónapon belül, a Rendelet 3. § (10) bekezdés szerinti esetben a Kormány által meghatározott időpontig az önkormányzat köteles – elektronikus úton az ebr42 rendszerben kitöltött adatlap (8. melléklet) és az elszámolás mellékleteinek ebr42 rendszerbe történő rögzítésével, valamint az ebr42 rendszer által generált Nyilatkozat Kincstár részére történő megküldésével elszámolni. A meghatározott határidők elmulasztása esetén igazolási kérelemnek nincs helye.

Az elszámolás – ebr42 rendszerben történő rögzítéssel való – benyújtására meghatározott határidő módosítására egy alkalommal, legfeljebb az elszámolás benyújtására meghatározott határidő 24 hónapra történő meghosszabbításával van lehetőség, ha a határidő betartását időjárási körülmény, a helyi önkormányzaton kívül álló szervezet tevékenysége, egyéb pályázati forrásból megvalósuló kapcsolódó beruházás vagy közbeszerzési eljárás elhúzódása akadályozza. A kérelmet az elszámolás benyújtására meghatározott határidő lejártáig lehet benyújtani a Kincstárnak.

Helyreállítás esetében az elszámolás elfogadását megelőzően a Kincstár, valamint – a káresemény jellegétől függően szükség szerint – a Katasztrófavédelmi Igazgatóság, építésügyi hatóság, a területileg illetékes vízügyi igazgatóság, a Magyar Közút Nonprofit Zártkörűen Működő Részvénytársaság, a Pince- és Partfalveszély Elhárítási Szakértői Bizottság képviselőiből álló bizottság – az elszámolás benyújtását követő 30 napon belül – a helyszínen ellenőrzést folytat, amelyről – intézkedési javaslatok megtételével – 7 napon belül értesíti a Kincstárt.

Az elszámolás részbeni vagy teljes elfogadásáról, az esetleges visszafizetési kötelezettség előírásáról a Kincstár dönt és tájékoztatja az önkormányzatot. Jogosulatlanul igénybe vett támogatás megállapítása esetén a Kincstár tájékoztatja a támogatottat a visszafizetendő támogatás és kamatai összegéről, továbbá erről értesíti a minisztériumot.

Ha a támogatás felhasználása jogszabálysértő vagy nem rendeltetésszerű, a támogatott a jogosulatlanul igénybe vett támogatás összegét az Ávr. 98. §-a szerinti kamatokkal növelt mértékben fizeti vissza. Jogosulatlanul igénybe vett támogatás visszafizetésének elmulasztása esetén a visszafizetési határidőt követő tizenöt napon belül a Kincstár a támogatott fizetési számlája ellen beszédési megbízást nyújt be.”

7.4 Vis maior előleg igénylésének lehetősége

A települést ért különösen súlyos természeti károk mérséklésére – a katasztrófavédelmi szűnyoggyérítés kivételével – a védekezési, helyreállítási támogatás részben, előleg formájában azonnali segítségnyújtásként is folyósítható a miniszter előzetes döntésével, a Kincstár felé történő utalványozással, a kedvezményezettet terhelő elszámolási kötelezettséggel.

A helyreállításhoz kapcsolódó előleg az 1/b. melléklet része szerinti adatlapon jelzett, előzetesen becsült helyreállítási költségek legfeljebb 15%-ának megfelelő összeg lehet, amellyel az első teljesítésarányos lehívással egyidejűleg kell elszámolni.

A védekezési költségekhez kapcsolódó előleg az 1/b. melléklet szerinti adatlapon jelzett, előzetesen becsült védekezési költségek legfeljebb 50%-ának megfelelő összeg lehet, amellyel a pályázat benyújtásával kell elszámolni.

Vis maior pályázat (2023) 1/b. melléklet

1. melléklet a 9/2011. (II. 15.) Korm. rendelethez

B) ELŐLEG IRÁNTI KÉRELEM ADATLAPJA

Igénylésazonosító: 0

1. Önkormányzat neve:	
2. Önkormányzat címe:	
3. Kapcsolattartó neve:	
4. Telefon:	
5. E-mail:	
6. Fax:	
7. Előzetesen becsült védekezési költségek összesen:	0
8. Előzetesen becsült helyreállítási költségek összesen:	0
9. Amennyiben a 7. és 8. pontban jelzett költségek eltérnek az 1/a melléklet 10. és 11. pontjától, úgy ennek indoklása szükséges:	
10. Azonnali segítségnyújtásra igényel előleget (igen/nem):	
a.) Védekezési költségekre igényelt előleg összesen:	0
b.) Helyreállítási költségekre igényelt előleg összesen:	0
c.) Igényelt előleg összesen:	0

Tudomásul veszem, hogy a jogtalanul igénybe vett előleg összeg után az önkormányzat a jegybanki alapkamat kétszeresének megfelelő mértékű kamatot fizet a jogtalan igénybevétel napjától a visszafizetés napjáig.

Kelt:

P.H.

.....

polgármester/elnök

.....

(kör)jegyző

verzió: 3.2.9

5. számú kép Az 1/b. melléklet előleg iránti kérelem adatlapja Forrás: ¹³⁹

Az önkormányzat az előleg iránti kérelmét – legfeljebb a Rendelet 4. § (1) bekezdés szerinti pályázat (és 5. melléklet szerinti „Vis maior pályázati adatlap”) lezárásáig – az ebr42 rendszerben az 1/b. melléklet része szerinti adatlapon rögzítheti.

Fontos, ha a helyi önkormányzat a támogatási előlegről lemondott, a már folyósításra került támogatási előleget a Rendelet 4. § (1) bekezdése szerinti határidő lejártát követő 7 napon belül köteles visszafizetni.

A jogtalanul igénybe vett előleg összeg után az önkormányzat a jegybanki alapkamat kétszeresének megfelelő mértékű kamatot fizet a jogtalan igénybevétel napjától a visszafizetés napjáig!

7.5 Védekezési költségeket tartalmazó pályázat kötelező mellékletei

A védekezési költségek elszámolásához szükséges a következő anyagok benyújtása¹⁴⁰:

- az ebr42 rendszerben elektronikusan rögzített, kitöltött pályázati adatlap, továbbá ha a helyi önkormányzat már elvégzett védekezési munkálatokhoz, katasztrófavédelmi szűnyoggyérítéshez vagy helyreállítási munkálatokhoz igényel támogatást,
- a vis maior eseményhez kapcsolódó költségeket alátámasztó, a számvitelről szóló törvénynek alakilag és tartalmilag megfelelő, a helyi önkormányzat nevére és címére

¹³⁹ A képet a szerzők készítették az EBR felhasználásával.

¹⁴⁰ 9/2011. (II.15) Korm. rendelet 4. § (3)

395

kiállított számlák, számviteli bizonylatok, – katasztrófavédelmi szúnyoggyérítés esetén a gyérített terület nagyságának, a gyérítés egységköltségének és időpontjának megjelölésével ellátott— vállalkozói szerződések, megrendelések,

- a helyi önkormányzat belső szabályzatában meghatározott módon igazolt teljesítésigazolások,
- a vis maior eseményhez kapcsolódóan elvégzett munkálatok esetén a számlához, számviteli bizonylathoz kapcsolódó, a munkálatok elvégzéstől számított 24 órán belül kiállított gépjármű menetlevél, fuvarlevél, mázsajegy, gépüzemnapló, szállítólevél vagy más alapbizonylat,
- gazdasági társaság vagy más jogi személy által szolgáltatás nyújtásról kiállított számla, számviteli bizonylat esetében, ha az személyi jellegű kiadásra vonatkozó költséget is tartalmaz, a bér és járulékok számfejtését vagy a kifizetést igazoló bizonylatok, továbbá ezek alapbizonylataként szolgáló munkanapló, jelenléti ív, óranyilvántartó lap,
- a vizek kártételei elleni védekezés szabályairól szóló kormányrendelet alapján előírt védekezési napló hiteles másolata és a védekezési költségek elszámolására - így különösen a védekezésnél dolgozók munkájának, a védekezéshez igénybe vett gépek, felszerelések és anyagok felhasználásának folyamatos nyilvántartására – vonatkozó adatok, ezek hiányában a helyi önkormányzat által vezetett védekezési napló. Fontos, hogy csak a védekezési naplóban feltüntetett létszámhoz, géphez, anyagokhoz kapcsolódó költségek fogadhatók csak el védekezési költségként,
- védelmi készütség elrendeléséről és megszüntetéséről szóló határozat,
- az elvégzett munkatégeket tartalmazó számlaösszesítő (a számlákat és a számlákat alátámasztó dokumentumokat a számlaösszesítő sorrendjében kérjük mellékelni),
- a település, településrész térképe helyrajzi számmal és a vis maior eseménnyel érintett helyszín feltüntetésével – színessel, beazonosítható módon szükséges jelölni a károsodással érintett helyszínt,
- katasztrófavédelmi szúnyoggyérítés esetében a Nemzeti Népegészségügyi és Gyógyszerészeti Központ kiállított jóváhagyó dokumentum a szúnyoggyérítés engedélyezéséről,

b) a képviselő-testület határozata arról, hogy

- saját erejéből – részben vagy egészben – a vis maior esemény okozta helyzetet nem tudja megoldani,

- c) a bejelentett védekezési eseményekről, károkról készített színes fotódokumentáció elektronikus vagy nyomtatott formában, képaláírásokkal az ábrázolt helyszínek beazonosíthatósága érdekében,
- d) ha a helyi önkormányzat adósságrendezési eljárás alatt áll, úgy a bíróság által az adósságrendezés megindításáról szóló jogerős végzés,
- e) a Rendelet 5. § (2) bekezdésének c) pontja szerinti magasabb mértékű támogatás igénylése esetén a helyi önkormányzat költségvetési rendelete – az ebr42 rendszer 5. mellékletének adott sorához nem kell feltölteni a helyi önkormányzat költségvetési rendeletét. Elég nyilatkozni arról, hogy a Nemzeti jogszabálytárba fel lett töltve az önkormányzat adott évi költségvetéséről szóló szám/év (hó. nap) számú önkormányzati rendelete,
- f) a helyi önkormányzat nyilatkozata arról, hogy az adott tárgyban korábban vagy egyidejűleg benyújtott-e pályázatot,
- g) miniszter által a kérelmek elbírálása során egyedileg meghatározott, a káresemények, illetve a bekövetkezett károsodások megfelelő vizsgálatához szükséges egyéb dokumentumok,

A helyreállítási költségeket tartalmazó pályázat kötelező mellékletei a védekezési pályázathoz csatolandó dokumentumokon felül:

- a) a károsodás tárgyához igazodó, a Magyar Mérnöki Kamara, a Magyar Építész Kamara szakértői névjegyzékében szereplő műszaki szakértő, vagy az igazságügyért felelős miniszter által vezetett igazságügyi szakértői névjegyzékben aktív tagként szerepelő műszaki szakértő által készített nyilatkozat, amely tartalmazza a helyi önkormányzat nyilatkozatát, amelyben igazolja, hogy a műszaki szakértő egyaránt független a kérelmet benyújtó helyi önkormányzattól és a helyreállítás későbbi kivitelezőjétől,
 - a keletkezett károk tételes felsorolását, a károk kialakulásának okait,
 - a károsodott építmény általános jellemzését - építés éve, legutóbbi felújítás dátuma, karbantartás gyakorisága (tételesen felsorolva a felújítás, karbantartás munkálatait és időpontját), építés technológiája stb. -,
 - utakban, hidakban, komp- és révátkelőhelyekben keletkezett károk esetén a közlekedés biztonságára vonatkozó nyilatkozatot indokolással (az adott kár mennyire és miben veszélyezteti a közlekedés biztonságát, továbbá milyen helyreállítási munkálatok szükségesek a biztonságos közlekedés megteremtéséhez),

- az építmény károsodás előtti állapotnak megfelelő helyreállítására vonatkozó, a költséghatékonyság szempontjait figyelembe vevő javaslatot, alternatívákat, a helyreállítás költségeinek tételes bemutatását. A költségek (műszaki szakértő, tervező, műszaki ellenőr díja, közbeszerzés költsége) maximális költsége nem haladhatja meg az összköltség 10 %-át,

Helyreállítás méret- és mennyiségyszámítás

(mintatáblázat – helyreállítás tárgya pl. Bocskai utcában 0,25 m széles zúzottkő padka 150 m hosszon történő kimosódásának megszüntetése)

7. számú táblázat: Helyreállítás méret- és mennyiségyszámítás Forrás: ¹⁴¹

Sorszám	Tétel/munkanem megnevezése	Számítás
1.	Pl. padka készítése zúzottkőből	150m x 0,25m x 0,15 m
2.	Pl. tömörítés kis felületen bármely tömörítési osztályban 85 % tömörégi fokra	150 m x 0,25m x 0,15m

8. számú táblázat: Helyreállítási költségvetés Forrás: ¹⁴²

Sorszám	Tétel/munkanem megnevezése	Mennyiség	Mértékegység	Egységár (anyag)	Egységár (munkadíj)	Nettó költség (anyag)	Nettó költség (munkadíj)
1.	Pl. padka készítése zúzottkőből	5,62	m3	9 540	5 860	53 614	32 933
2.	Pl. tömörítés kis felületen bármely tömörítési osztályban 85 % tömörégi fokra	5,62	m3	825	3 420	4 636,5	19 220

b) a képviselő-testület határozata arról, hogy

- a káreseményhez kapcsolódóan milyen biztosítással rendelkezik,

¹⁴¹ A táblázatot a szerzők készítették.

¹⁴² A táblázatot a szerzők készítették.

- más, a tulajdonában lévő épületben ezt a feladatát nem tudja ellátni,
- a károsodott épület milyen kötelező önkormányzati feladat ellátását szolgálja,
- vállalja a károsodott, kötelező feladatot ellátó épületre az 5. § (11) bekezdése szerinti értékkövető biztosítás megkötését,

c) a biztosítással kapcsolatos iratok:

- biztosítási kötvény,
- ha a helyi önkormányzat tulajdonában vagy vagyonkezelésében lévő - oktatási, kulturális, szociális, egészségügyi, igazgatási, valamint egyéb kötelező feladatok ellátását szolgáló - épületre nem köthető biztosítás, úgy erről a tényről szóló, legalább három országos biztosítótársaság káreseményt követően kiadott nyilatkozata,
- biztosító által a káreseményhez kapcsolódóan felvett helyszíni kár jegyzőkönyve,
- biztosító által megállapított kár összegére vonatkozó dokumentum; ha a biztosító még nem állapította meg a kár összegét, akkor legalább a biztosítónak benyújtott kárigény, egyéb dokumentumok,

d) a helyi önkormányzat

- tulajdonában lévő építmény esetén elektronikus tulajdoni lap, illetve
- vagyonkezelésben lévő épület esetén a vagyonkezelői szerződés

A pályázat benyújtásánál és vizsgálatánál nagyon fontos kritérium, hogy külterületi és zártkerti utak esetében minden esetben az önkormányzatnak lakcímnnyilvántartással kell igazolni, hogy lakott külterület megközelítését szolgálja a külterületi, ill. zártkerti út és más módon nem megközelíthetőek az ingatlanok. Amennyiben több külterületi útról van szó, ott elkülönítve kell feltüntetni, melyik külterületi út melyik lakott külterületi ingatlan megközelítésére szolgál. A térképen jelölni kell a külterületi utakat, valamint a lakott külterületi ingatlanokat, illetve az utolsó lakott külterületi ingatlant, mely az eseménnyel érintett külterületi úton közelíthető meg. Amennyiben az önkormányzat a hiánypótlást követően sem tudja hitelt érdemlő módon igazolni az életvitel szerűen lakott ingatlanokat, akkor, úgy azok a külterületi/zártkerti utak nem lesznek figyelembe véve a pályázat elbírálása során.

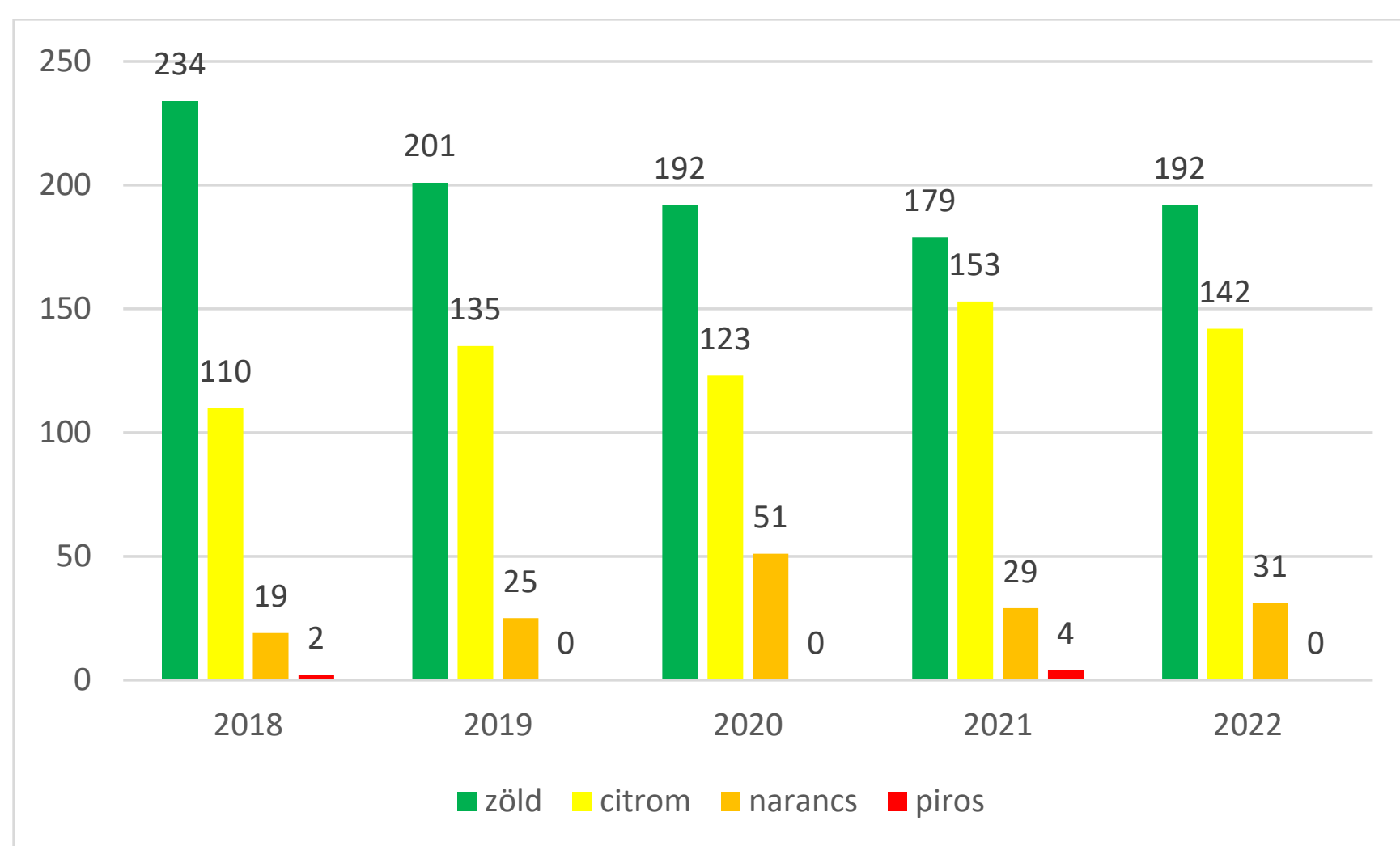
A katasztrófavédelmi szűnyoggyérítéssel kapcsolatos pályázat kötelező mellékletei:

- a) az ebr42 rendszerben elektronikusan rögzített, lezárt pályázati adatlap, továbbá ha a helyi önkormányzat már elvégzett védekezési munkálatokhoz, katasztrófavédelmi szűnyoggyérítéshez vagy helyreállítási munkálatokhoz igényel támogatást,
- a vis maior eseményhez kapcsolódó költségeket alátámasztó, a számvitelről szóló törvénynek alakilag és tartalmilag megfelelő, a helyi önkormányzat nevére és címére kiállított számlák, számviteli bizonylatok, - katasztrófavédelmi szűnyoggyérítés esetén a gyérített terület nagyságának, a gyérítés egységköltségének és időpontjának megjelölésével ellátott - vállalkozói szerződések, megrendelések,
 - a helyi önkormányzat belső szabályzatában meghatározott módon igazolt teljesítésigazolások,
 - a vis maior eseményhez kapcsolódóan elvégzett munkálatok esetén a számlához, számviteli bizonylathoz kapcsolódó, a munkálatok elvégzéstől számított 24 órán belül kiállított gépjármű menetlevél, fuvarlevél, mázsajegy, gépüzemnapló, szállítólevél vagy más alapbizonylat,
 - gazdasági társaság vagy más jogi személy által szolgáltatás nyújtásról kiállított számla, számviteli bizonylat esetében, ha az személyi jellegű kiadásra vonatkozó költséget is tartalmaz, a bér és járulékok számfejtését vagy kifizetést igazoló bizonylatok, továbbá ezek alapbizonylataként szolgáló munkanapló, jelenléti ív, óranyilvántartó lap,
 - az elvégzett munkatételeket tartalmazó számlaösszesítő,
 - a település, településrész térképe helyrajzi számmal és a vis maior eseménnyel érintett helyszín feltüntetésével,
 - katasztrófavédelmi szűnyoggyérítés esetében a Nemzeti Népegészségügyi és Gyógyszerészeti Központ által kiállított jóváhagyó dokumentum a szűnyoggyérítés engedélyezéséről,
 - a képviselő-testület határozata arról, hogy saját erejéből - részben vagy egészben - a vis maior esemény okozta helyzetet nem tudja megoldani,
- b) a helyi önkormányzat nyilatkozata arról, hogy az adott tárgyban korábban vagy egyidejűleg benyújtott-e pályázatot,
- c) a miniszter által a kérelmek elbírálása során egyedileg meghatározott, a káresemények, illetve a bekövetkezett károsodások megfelelő vizsgálatához szükséges egyéb dokumentumok,

- d) a Nemzeti Népegészségügyi és Gyógyszerészeti Központ által kiállított 9. melléklet B) része szerinti nyilatkozat és
- e) a helyi önkormányzat nyilatkozata arról, hogy a szúnyoggyérítés megkezdését megelőzően bejelentett és 2. melléklettel igazolt ár- és belvízi védekezésre irányuló pályázattal rendelkezik.

8.1 Vis maior események elemzése 2018-2022

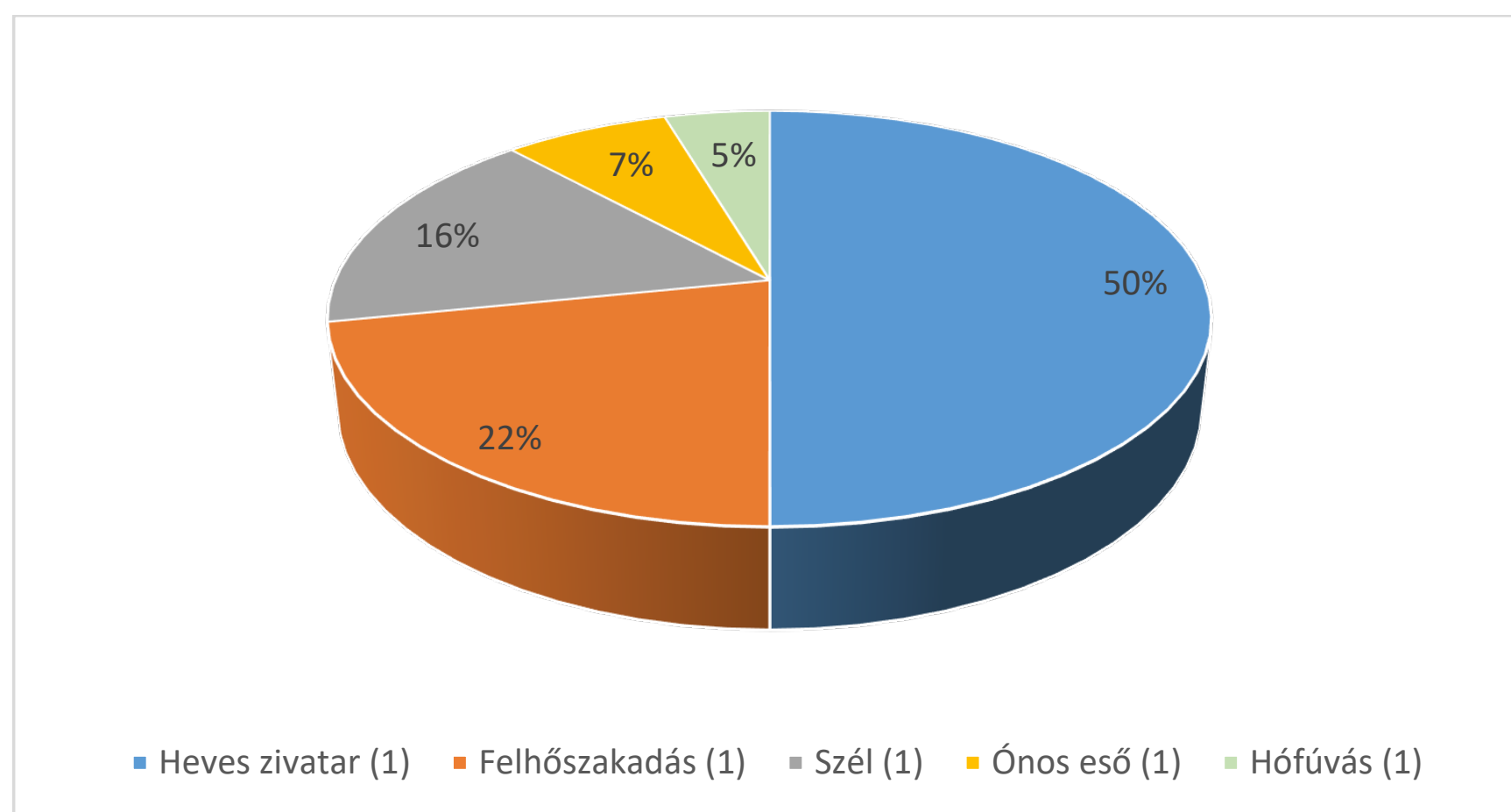
A vis maior bejelentések leginkább a szélsőséges időjárási események bekövetkezése miatt emelkednek meg, ezért vizsgálatra kerültek az Országos Meteorológiai Szolgálat (OMSZ) 2018-tól 2022-ig kiadott veszélyjelzéseinek mennyiségi mutatói, melyek alapján 2018-tól 2022-ig összesen 828 napon volt érvényben riasztás. A diagram bemutatja a vizsgált időszakban azt, hogy hogyan alakult az OMSZ által üzemeltetett veszélyjelzési rendszerben az összesen kiadott 824 darab citrom, narancs és piros fokozatú riasztás.

11. számú ábra: Különböző riasztási fokozatú napok száma 2018 – 2022 között OMSZ adatai alapján

Forrás:¹⁴³

¹⁴³ Az ábrát a szerzők készítették.

12. számú ábra: Citrom fokozatú riasztások elemeinek aránya 2018 – 2022 között országos viszonylatban OMSZ adatai alapján Forrás: ¹⁴⁴

Külön megvizsgálva a citrom riasztások összetételét látható, hogy az esetek csaknem háromnegyedét (72%) a nyári félévre jellemző jelenségek – felhőszakadás és zivatar – teszik ki. A citromsárga jelzést érdemlő heves zivatarok száma közel ugyanannyi (50%) mint a citromsárga riasztással jellemzett összes többi eset száma egyben. Ez egyáltalán nem meglepő annak fényében, hogy 2019 májusától már zivatar egzisztencia, tehát villámlás előfordulása esetén kerül kiadásra citromsárga riasztás zivatarra, az azt megelőző időszakkal ellentétben. A téli időjárási jelenségekre – hófúvásra és ónos esőre – kiadott elsőfokú riasztások aránya a vizsgált időszakhoz képest folyamatosan, évről évre csökkenő mennyiséget mutat, előbbi 7%-ot tesz ki, utóbbi pedig 5 %-ot jelent. Bár minden évben több alkalommal találkoztunk viharos széllel járó időjárási helyzetekkel, ezek száma a nyugodt - jobbra anticiklonális hatások uralta - ősz miatt az év első hónapjaira korlátozódott. A citrom fokozatú riasztások közel 16% lett szélre kiadva.

Összefoglaló a 2018. év időjárási eseményeiről¹⁴⁵

Magyarországon az országos középhőmérséklet 2018-ban mintegy 1,8 °C-kal múlta felül az 1981-2010-es sokévi átlagot, és 12,07 °C-os értékkel a legmelegebbnek bizonyult a meteorológiai mérések 1901-től kezdődő éghajlati idősorában. A havi középhőmérsékletek – február és március kivételével – meghaladták a sokévi átlagot. A csapadék éves összege (607,7

¹⁴⁴ Az ábrát a szerzők készítették.

¹⁴⁵ Forrás: Országos Meteorológiai szolgálat: Időjárási beszámoló – 2018 <https://www.met.hu/downloads.php?fn=/metadmin/doc/2019/04/fbc6d9cf4d6c582cc76acc8340a3f784-omsz-idojarasi-beszamolo-2018.pdf> (2023.10.04.).

mm) ugyan megfelelt az átlagos értéknek, de térbeli és időbeli eloszlása nem volt egyenletes. A veszélyjelzés szempontjától a rekord meleg 2018-as esztendő viszonylag nyugodtan telt. A január kora tavasziasan enyhe idővel kezdődött, február második felétől ugyanakkor szibériai eredetű, sarkvidéki levegő zúdult hazánkba, aminek hatására fagypont alatti maximumok alakultak ki, éjszakánként pedig nemritkán $-15\text{ }^{\circ}\text{C}$ fokig hűlt le a levegő. A hideg periódus mélypontja a tavasz első napjára esett. Március 1-jére virradóra a Baranya megyei Sátorhelyen $-24,6\text{ }^{\circ}\text{C}$ -t mértek. Így március 1-je lett az év leghidegebb napja, de piros figyelmeztetést extrém hidegre nem kellett kiadni.

Ezt követően enyhülés indult meg hazánkban, amely azonban csak átmenetileg bizonyult, mivel március közepén ismét fagyos levegő tört be térségünkbe, melynek köszönhetően a legmagasabb fokú, piros riasztást adták ki hófúvásra, ami két napon át (március 17-én és 18-án) volt érvényben. Március legvégén melegedés kezdődött. A napi középhőmérséklet az év végéig csak rövid időszakokra esett vissza az átlagos érték alá, esetenként pedig – különösen áprilisban és október legvégén – $8\text{--}12\text{ }^{\circ}\text{C}$ fokkal is meghaladta azt.

Bár az év rekord melegnek bizonyult, extrém magas hőmérséklettel járó hőhullám nyáron nem fordult elő, piros figyelmeztetést hőségre éppen ezért nem kellett kiadni. Ugyanakkor a nyári napok száma (amikor a hőmérséklet maximuma eléri vagy meghaladja $25,0\text{ }^{\circ}\text{C}$ -t) országos átlagban elérte a 120-at, amely a sokévi átlagnak (79) több mint másfélszerese. Piros figyelmeztetés nagy csapadéokra sem fordult elő.

Összefoglaló a 2019. év veszélyes időjárási eseményeiről¹⁴⁶

A 2019-es esztendő a veszélyjelzések szempontjából kihívásokkal teli év volt. Az időjárás ismét változékony volt, nehezítve az előrejelző szakemberek munkáját. Bár piros riasztást az Országos Meteorológiai Szolgálat (a továbbiakban: OMSZ) nem adott ki, az úgynevezett konvektív szezonban előfordult egy olyan zivataros helyzet (2019. június 27.), amely az utólagos elemzés során lett a piros kategóriába sorolva. Januárban többször hullott vegyes halmazállapotú csapadék (eső, hó, havas eső), majd a kissé nyugodtabb februárt követően márciusban a szél volt a főszereplő. Az átlagosnál jóval hűvösebb és csapadékosabb májusban a zivatarok száma elmaradt a sokévi átlagtól, veszélyjelzés főként nagy csapadéokra és szélre került kiadásra. A nyári hónapok és a szeptember eseménydús időjárást hozott. A zivatarokhoz több alkalommal jégeső, viharos szél és felhőszakadás (többször napi csapadékrekorddal)

¹⁴⁶ Forrás: Országos Meteorológiai szolgálat: Időjárási beszámoló 2019
<https://www.met.hu/downloads.php?fn=/metadmin/doc/2020/04/e4bb68ce7fd50338774988519b5ff5ef-omsz-idojarasi-beszamolo-2019.pdf> (2023.10.04.).

társult, mely jelenségekre adta ki az OMSZ a narancs riasztások jelentős hányadát. A konvektív szezon gyakorlatilag október elejéig tartott. 2019 januárja után téli időjárást csupán a december első hete hozott havazással, vegyes csapadékkal. A téli hónapokban nem fordult elő szélsőségesen erős lehűlés, melyet az is mutat, hogy az extrém hidegre vonatkozó citrom fokozatú jelzés csupán egyszer (januárban) került kiadásra. 2019-ben a hűvös májust követően júniustól szeptember elejéig többször visszatértek a hőhullámok. A legerősebb kánikula augusztus 7–13. között alakult ki, ekkor született az év legmagasabb hőmérséklete is (38°C, Derekegyház Kéktó, Csongrád megye, 2019. augusztus. 12.).

Összefoglaló a 2020. év veszélyes időjárási eseményeiről¹⁴⁷

A 2020-as esztendő a veszélyjelző szakemberek számára hullámszó volt: hiszen a csendesebb időszakokat többször is hirtelen váltották igencsak mozgalmas, dinamikus periódusok. Az év során az időjárás a változékony formáját mutatta, bár piros riasztás nem került kiadásra.

A január nagyobb része nyugodtabb időt hozott, majd a hónap végén nyugatiasra forduló áramlással egy dinamikus időszak vette kezdetét. A februári időjárást már a viharciklonok és frontjaik határozták meg, kifejezetten szeles, emellett igen enyhe volt az év második hónapja. A tavasz szokatlanul száraz volt, bár májusban leginkább a frontokhoz kötődő zivatarok miatt lett kiadva 21 napon riasztás.

Az ún. konvektív szezonhoz kapcsolódó jelenségek adták a kiadott másodfokú, narancs riasztások jelentősebb hányadát 2020-ban is: az egész nyári szezonban, a veszélyjelző szakembereknek köszönhetően gyakran volt narancs riasztás kiadva felhőszakadásra, valamint jégesőre, viharos kifutószélre. A konvektív szezon október első napjaiban ért véget. Bár a szeptember nagyobb része már jóval csendesebb volt a nyári hónapokhoz képest a jobbára anticiklonális hatások következtében. Az ősztelítő hónapot egy igen csapadékos október, majd egy az átlagosnál jóval szárazabb november és december követte. Az átlagos hőmérsékletű júniust és júliust követően az év többi hónapjának országos középhőmérséklete (a november kivételével) több mint 1 °C-kal volt magasabb, mint a sokéves átlag.

¹⁴⁷ Forrás: Országos Meteorológiai szolgálat: Időjárási beszámoló 2020
<https://www.met.hu/downloads.php?fn=/metadmin/doc/2021/03/e75f0396500eea6d34d7337a6fc9d896-omsz-idojarasi-beszamolo-2020.pdf> (2023.10.03.).

Összefoglaló a 2021. év veszélyes időjárási eseményeiről¹⁴⁸

A 2021-es esztendő igen komoly kihívások elé állította a veszélyjelző szakembereket, ugyanis gyakran léptek fel veszélyes időjárási jelenségek a nyári és a téli időszakban is. Ezek több alkalommal is komoly kockázatokat jelentettek. Az évben 4 napon volt érvényben a 3. fokozatú, piros riasztás: június 25-én és augusztus 1-jén heves zivatarokra, míg december 26-án és 27-én nagy mennyiségű ónos esőre. A nyári hónapokban tizennégy alkalommal került kiadásra a legmagasabb fokozatú (piros) figyelmeztető előrejelzés hőségre. Emellett volt még egy olyan nap (augusztus 5.), amikor érvényben volt heves zivatarra a harmadfokú figyelmeztetés, bár a riasztás végül nem került kiadásra.

A január első napjai enyhe, párás, időnként esős időt hoztak, ezt követően tavaszias periódusok és a hidegbetörések váltották egymást. Utóbbiak közül kiemelkedik a február 11-én lezajló markáns hidegbetörés, amely bekövetkezésekor ónos esőre, viharos szélre, hófúvásra is egyaránt érvénybe lépett a másodfokú (narancs) riasztás. Az ezt követő tavasz szokatlanul hideg volt, még áprilisban is több alkalommal fordult elő havazás. Zivatarra (villámlásra) is gyakran került ki riasztás az évszakban, különösen májusban, ekkor két napon, 17-én és 23-án másodfokú (narancs) riasztás is.

A kifejezetten hűvös tavaszt követően szinte átmenet nélkül csapott át az időjárás a másik szélsőségbe: több intenzív hőhullám is fellépett nálunk, a június 18. és augusztus 16. közötti 60 napból csupán 18 olyan nap volt, amikor egy megyében sem volt érvényben valamilyen fokozatú (citrom, narancs, piros) figyelmeztetés hőségre. A többször is melegrekorddal tetőző hőhullámokat rendszerint heves, károkozó zivatarokkal, szupercellákkal érkező hidegfrontok zárták le: a másodfokú, narancs fokozatú riasztások (heves zivatarra, felhőszakadásra) mellett - ahogy már fentebb is említve lett - két napon a legmagasabb (piros) fokozat is érvényben volt. Az augusztus 17-én átvonult markáns hidegfrontot követően már nem fordult elő hőség az év folyamán. A 2021-es konvektív szezon október elején ért véget. Az őszi hónapokat – egy-két néhány napos periódustól eltekintve – nyugodt, anticiklonális hatások jellemezték, a szeptember és az október igen száraz, a november az átlagosnál kissé csapadékosabb volt. Decemberben jóval mozgalmasabb volt a légkör: esőre, és hóra is volt érvényben másodfokú (narancs) figyelmeztetés, a hónap végén pedig két egymást követő nap is a legmagasabb fokú (piros) riasztást kellett kiadni a szakembereknek ónos esőre.

¹⁴⁸ Forrás: Országos Meteorológiai szolgálat: Időjárási beszámoló 2021
<https://www.met.hu/downloads.php?fn=/metadmin/doc/2023/01/01d6992179cb7b84f7b978d5aacc2554f-omsz-idojarasi-beszamolo-2021.pdf> (2023.10.04.).

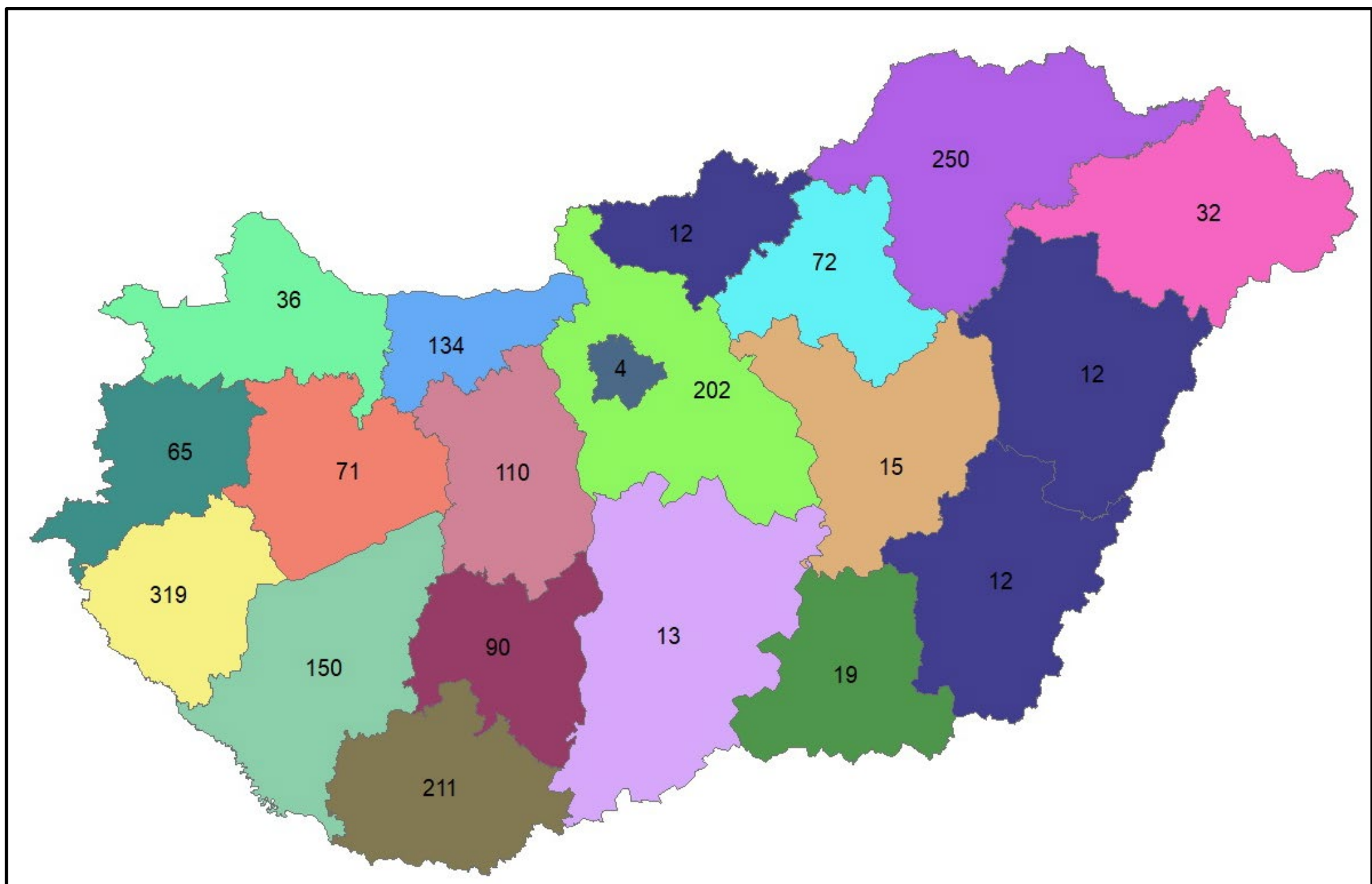
Összefoglaló a 2022. év veszélyes időjárási eseményeiről¹⁴⁹

A 2022-es évet veszélyjelzés szempontjából hullámszerűként lehet értékelni: a hosszan tartó nyugodtabb időszakok közé általában rövidebb, de annál mozgalmasabb periódusok ékelődtek be. Ugyan az évben (a 2021-es évvel ellentétben) piros riasztás nem került kiadásra, így is akadtak veszélyt hordozó helyzetek. A klasszikus téli veszélyes jelenségek száma (havazás, hófúvás, ónos eső – leginkább előbbi kettő) még az előző évektől is jócskán elmaradt. Az év első kettő hónapjában száraz, az átlagosnál enyhébb volt az idő, ugyanakkor mozgalmas, dinamikus légköri helyzeteket hozott az időszak. A nagyon erős északnyugati, majd nyugati áramlással egymást érték a frontok, amelyek azonban az esetek többségében csak kis mennyiségű csapadékot okoztak. Január 30-án a Malik névre keresztelt viharciklonhoz kapcsolódóan nagy területen narancs fokozatú riasztás került kiadásra szélre. Február végén nyugodtabb, de szinte teljesen csapadékmentes időszak vette kezdetét. Ez egészen március 31-ig tartott, amikor egy mediterrán ciklon hatására az ország egy jelentős részén egy nap alatt több csapadék hullott, mint az évben addig összesen. Áprilisban megérkezett az „életmentő” csapadékos időszak: több hullámban és nagy területen hullott jelentős mennyiség. Ezzel kezdetét vette a konvektív szezon is, amely ebben az évben egészen későn, október elején ért véget. Ezalatt ugyan viszonylag gyakran kellett zivatarra (villámlásra) riasztást kiadni, ám a nagyrészt helyi jelleg miatt rendkívül egyenlőtlenül alakult a csapadék eloszlása. Frontokhoz kötődő, többnyire összefüggő csapadék csak kevés alkalommal fordult elő, ezért június végére az ország keleti felén már súlyossá, majd a csapadékszegény időjárás miatt augusztus közepére kritikussá vált az aszály. A június 20. és augusztus 28. közötti időszak a hőhullámoké volt. Szeptemberre megszűnt a hőség, emellett kifejezetten sok eső esett a hónapban, így jelentősen mérséklődött az országos aszályhelyzet. A megszokotthoz képest jóval több volt a zivatar, sőt, a heves, károkozó zivatar is. A konvektív szezon végét követően a riasztások szempontjából jóval nyugodtabban telt az év hátralévő része, december közepén volt csupán egy kissé mozgalmasabb időszak. Novembertől leginkább a ködre, több alkalommal nagy mennyiségű csapadéokra vonatkozóan is kellett figyelmeztető előrejelzéseket kiadni.

¹⁴⁹ Forrás: Országos Meteorológiai szolgálat: Időjárási beszámoló 2022
<https://www.met.hu/downloads.php?fn=/metadmin/doc/2023/03/a52992dbd3a5e2f7fd8a9d528388afd4-omsz-idojarasi-beszamolo-2022.pdf> (2023.10.04.).

8.2 A Vis maior pályázatok alakulása 2018 és 2022 közötti időszakban

Az önkormányzatok 1829 darab vis maior pályázatot nyújtottak be összesen a 2018-tól 2022-es évig. A megyék szerint összesített adatokat az alábbi ábra szemlélteti.

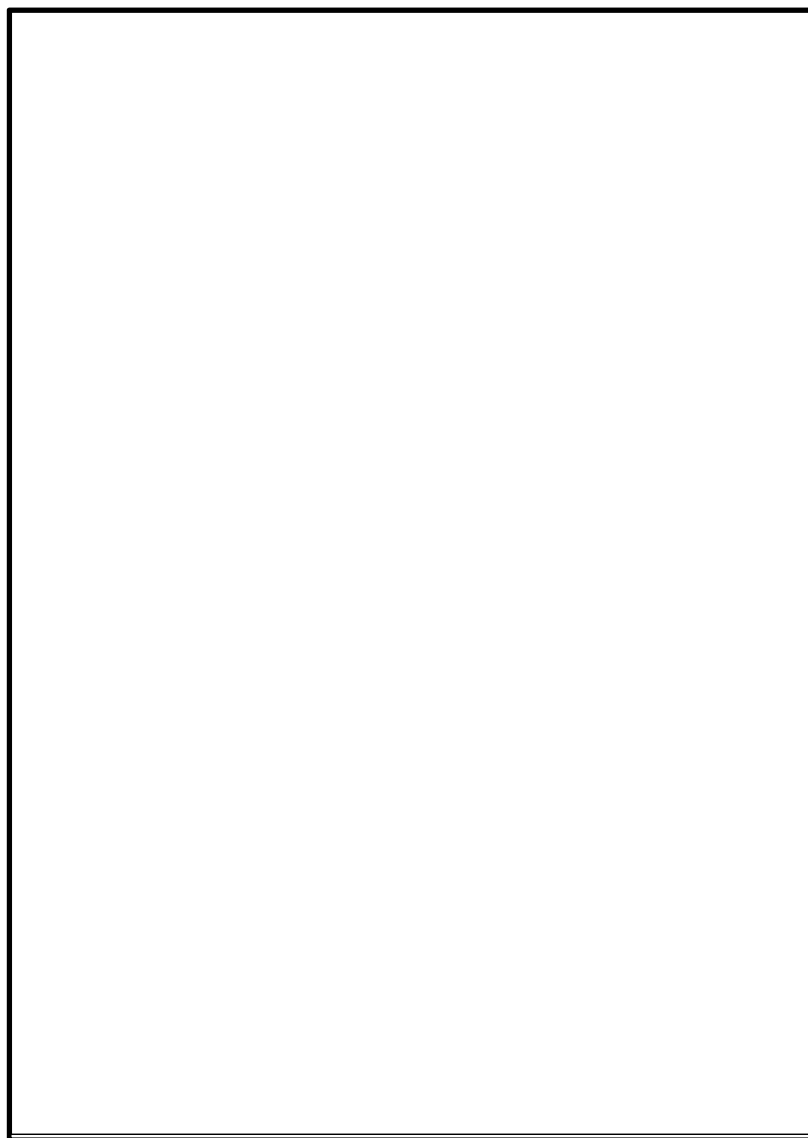
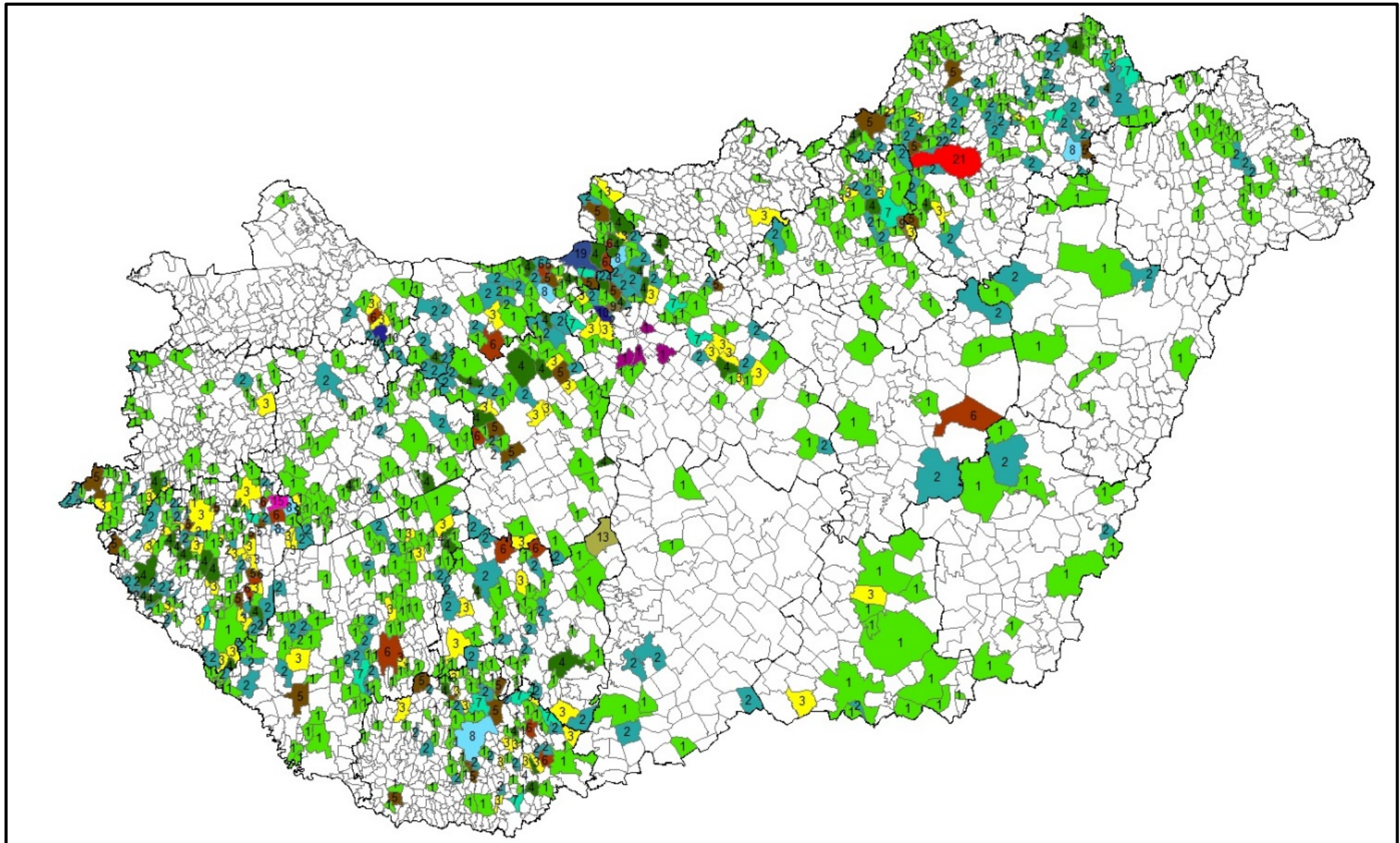

13. számú ábra: 2018-2022-ig benyújtott vis maior pályázatok vármegyék szerinti csoportosításban

Forrás: ¹⁵⁰

Az országos megjelenítésen a vármegyék szerinti összesítés már sejteti, hogy a dombságot, hegységet magukba foglaló vármegyék jóval több vis maior pályázatot nyújtottak be a vizsgált időszakban, mint az Kisalföldi vagy Alföldi tájegység vármegyei. A vármegyei összesítést tovább bontva a települések által benyújtott pályázatok darabszámának vizsgálatánál, már jól látható a vármegyék kapcsán feltételezett megállapítás, hogy azok a települések, melyek kapcsolódnak elhelyezkedésük okán a Dunántúli-dombság, Zalai-dombság Dunántúli-középhegység vagy az Északi-középhegység területéhez, nagyobb számban nyújtanak be vis maior pályázatot. A térképi ábrázolásban a különböző színek a települések által beadott összes vis maior pályázatot tartalmazzák, nem vizsgálva a támogatás/ elutasítás állapotát. A színekben szereplő számok mutatják a benyújtott pályázatok darabszámát az ebr42 rendszerből.

¹⁵⁰ Az ábrát a szerzők készítették.

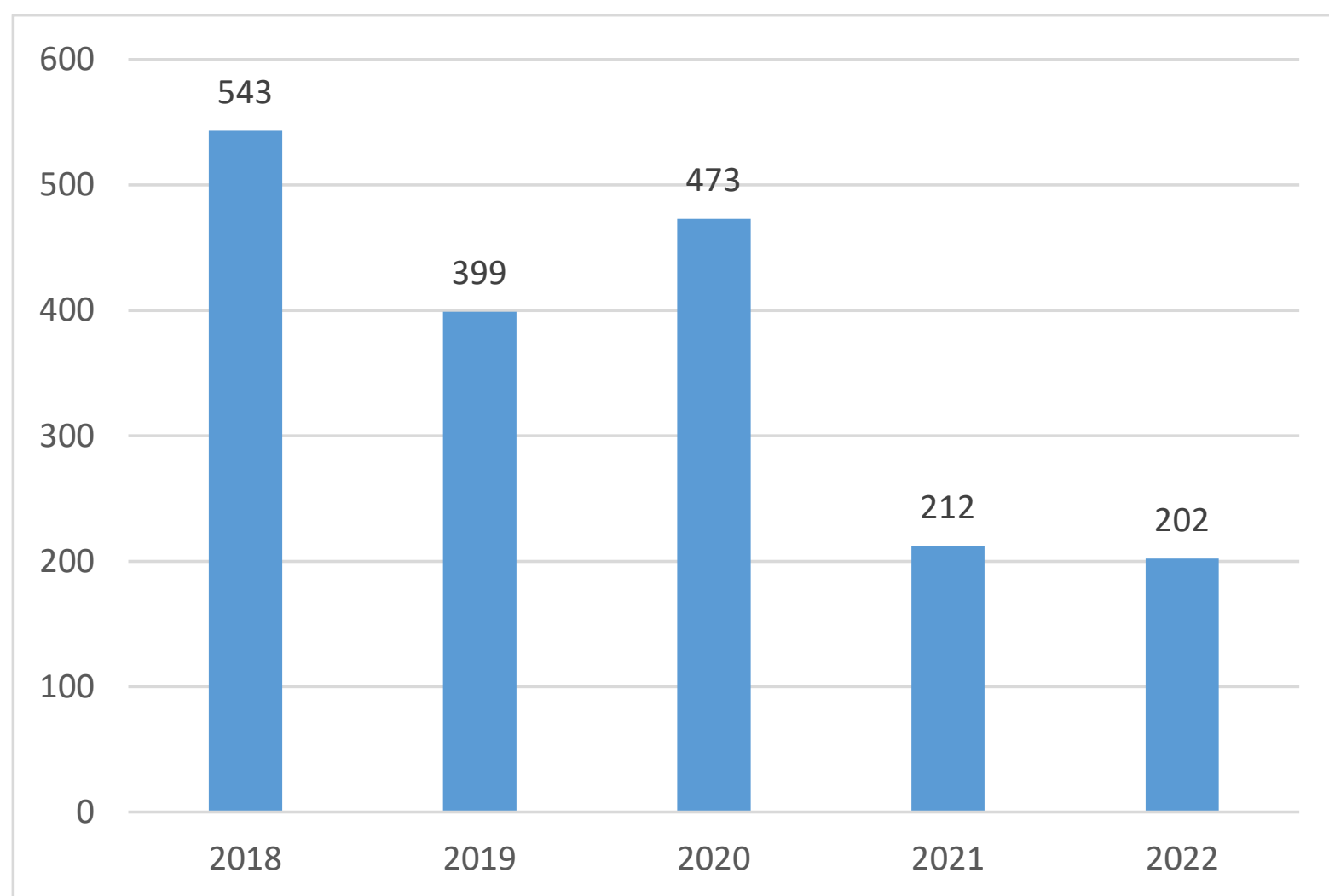

14. számú ábra: 2018-2022-ig benyújtott vis maior pályázatok települések szerinti csoportosításban

Forrás: ¹⁵¹

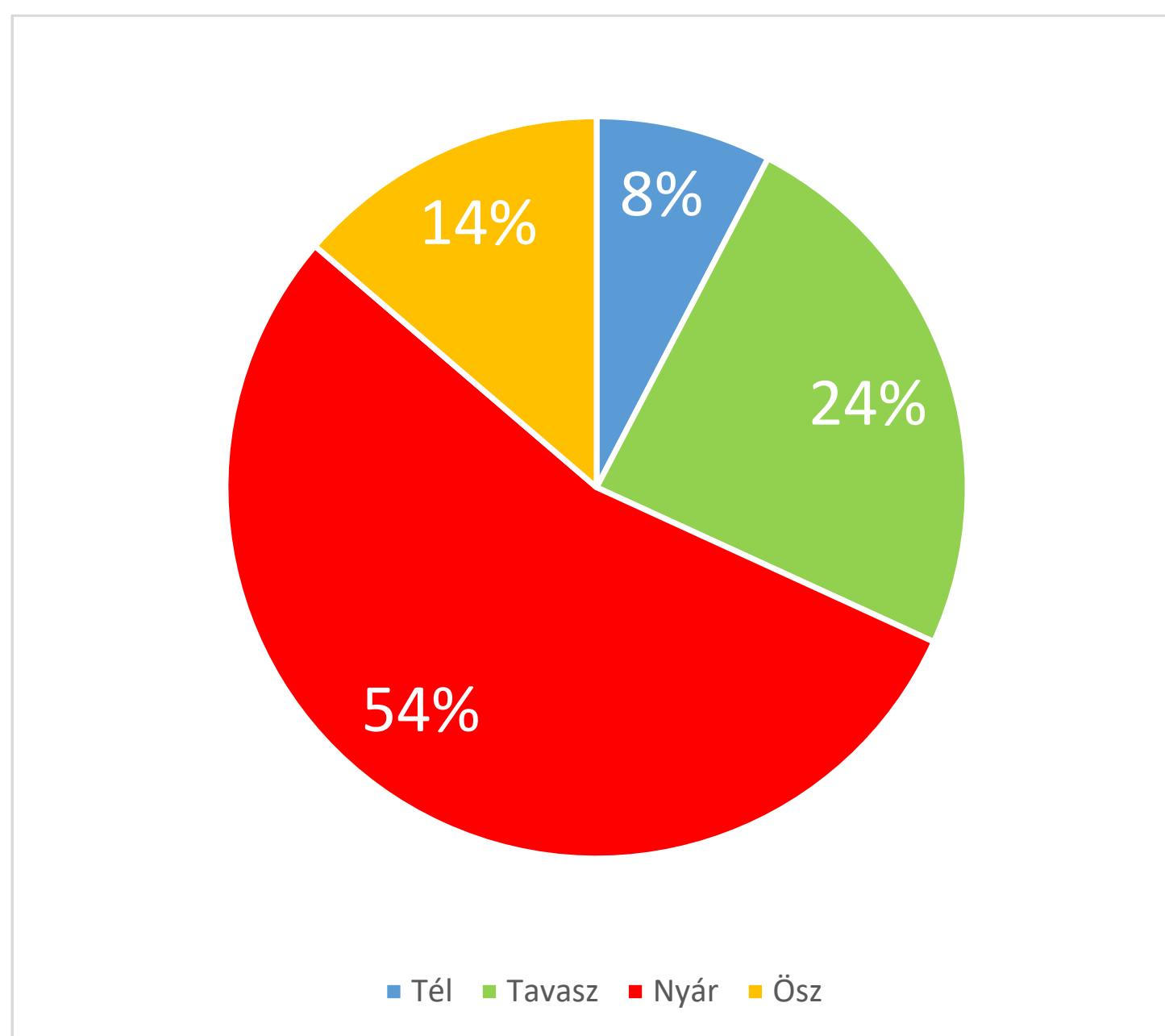
Az 543 darab benyújtott pályázat kiemelkedő volt a 2018-as évben, melyet a 2020-as év követ a 473 darab bejelentett pályázattal, amely jóval az átlag feletti bejelentés számot jelent. A 2019 (399 db), 2021 (212 db) és a 2022-es (202 db) években a benyújtott pályázatok átlag közeli értéket mutatnak.

¹⁵¹ Az ábrát a szerzők készítették.

15. számú ábra: Magyarországon 2018-2022-ig benyújtott vis maior pályázatok Forrás: ¹⁵²

A vis maior események időszakra bontott elemzése (2018-2022)

16. számú ábra: Benyújtott vis maior pályázatok évszakonként vizsgálva Forrás: ¹⁵³

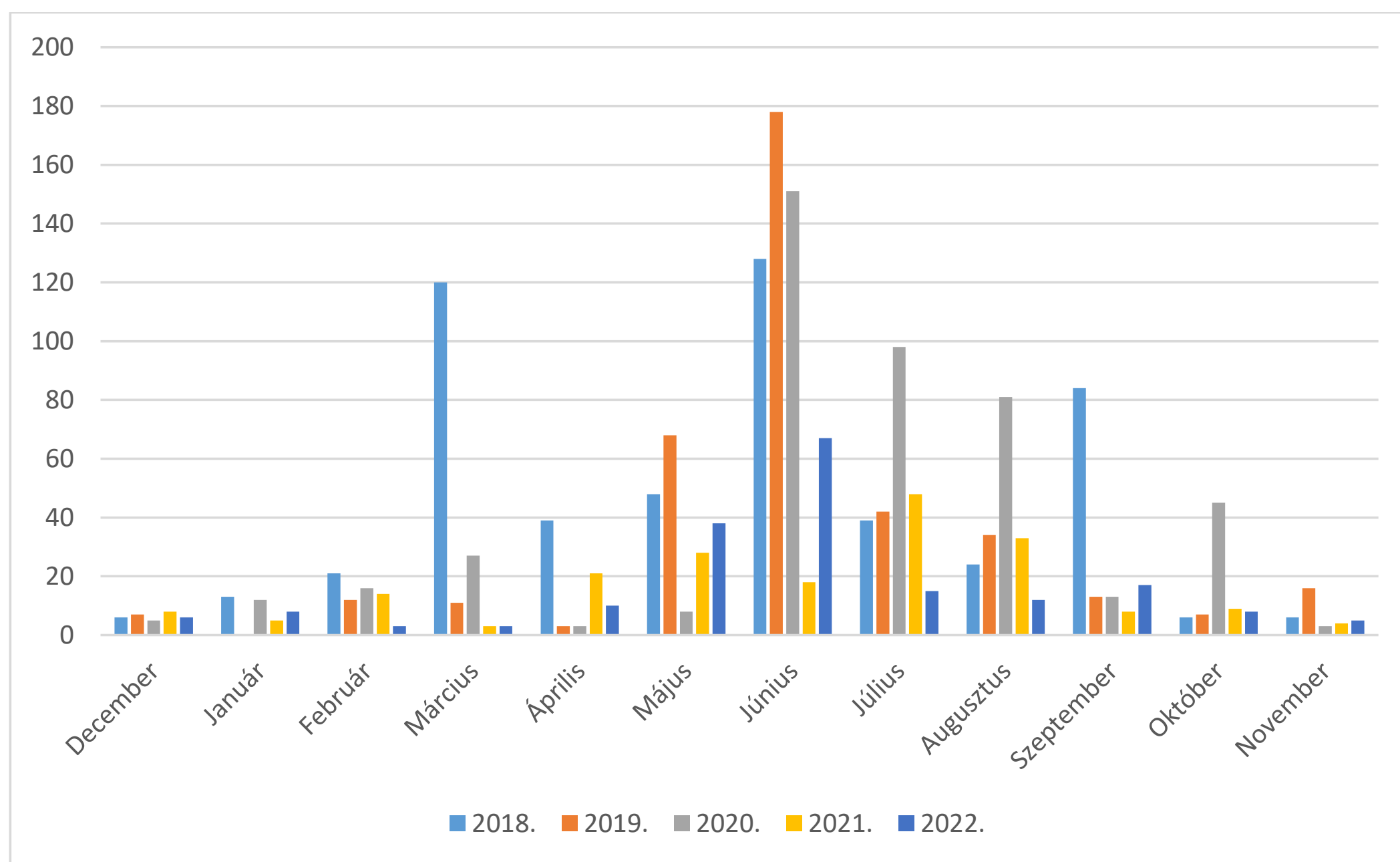
A vis maior pályázatokat az évszakok függvényében vizsgálva látható, hogy a benyújtások zömét, 54%-át a nyári hónapokban megnövekvő – a felhőszakadás és a zivatar – miatti

¹⁵² Az ábrát a szerzők készítették.

¹⁵³ Az ábrát a szerzők készítették.

pályázatok teszik ki. A nyári hónapokat a tavaszi hónapok követik, mivel a pályázatok 24%-át ezen időszakban nyújtják be az önkormányzatok, majd az őszi (14%) és a téli hónapok 8%-al következnek.

A havi bontást is vizsgálva a benyújtott pályázatok számát látható, hogy a tavaszi és nyári hónapokban a csapadék egyenlőtlen eloszlásának köszönhetően megemelkednek az utakban bekövetkező káresemények, valamint a pince- partfal eseményekkel kapcsolatos bejelentések.

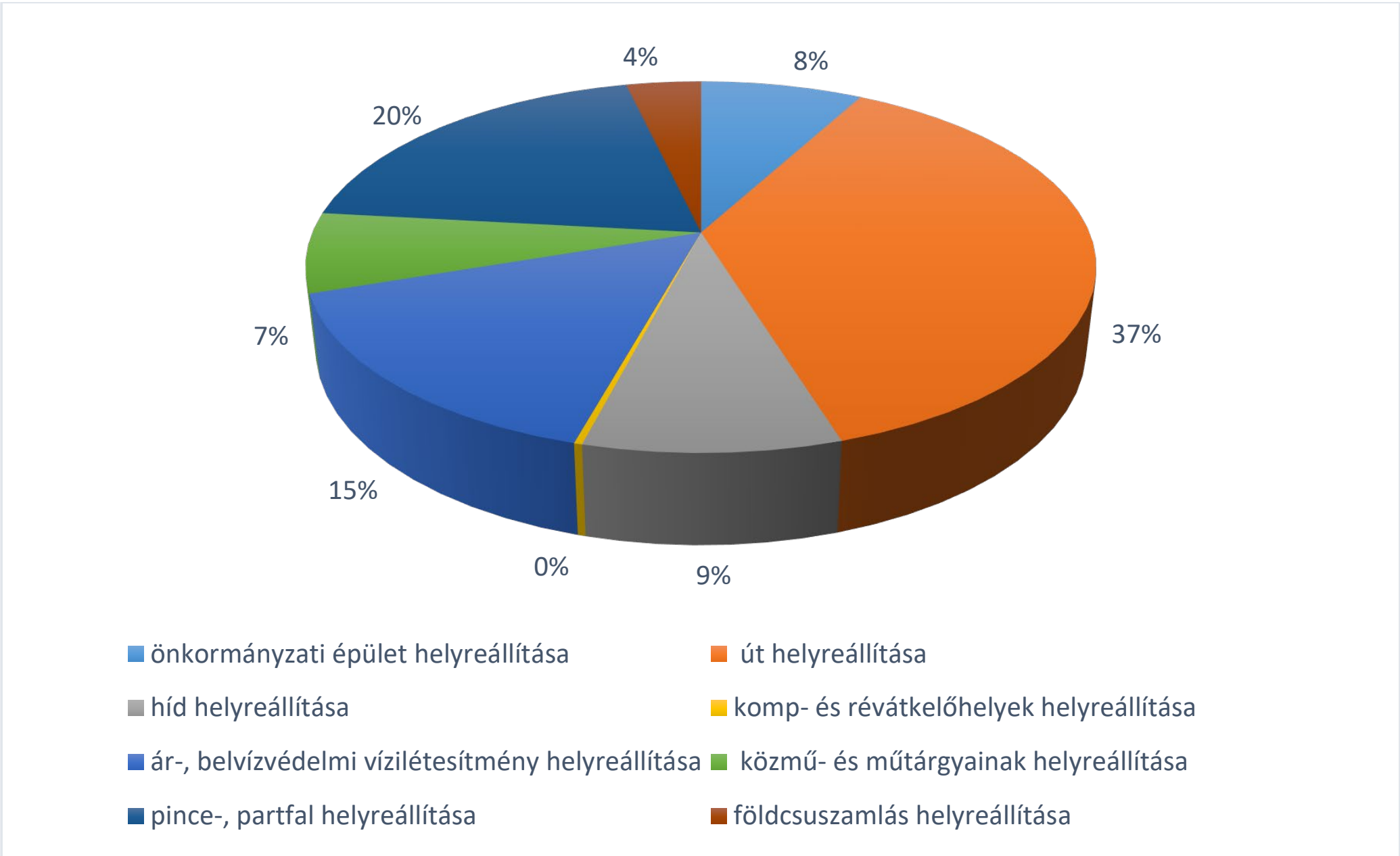
17. számú ábra: Benyújtott vis maior pályázatok havonkénti vizsgálata Forrás: ¹⁵⁴

A vis maior események megnevezése szerinti elemzése (2018-2022)

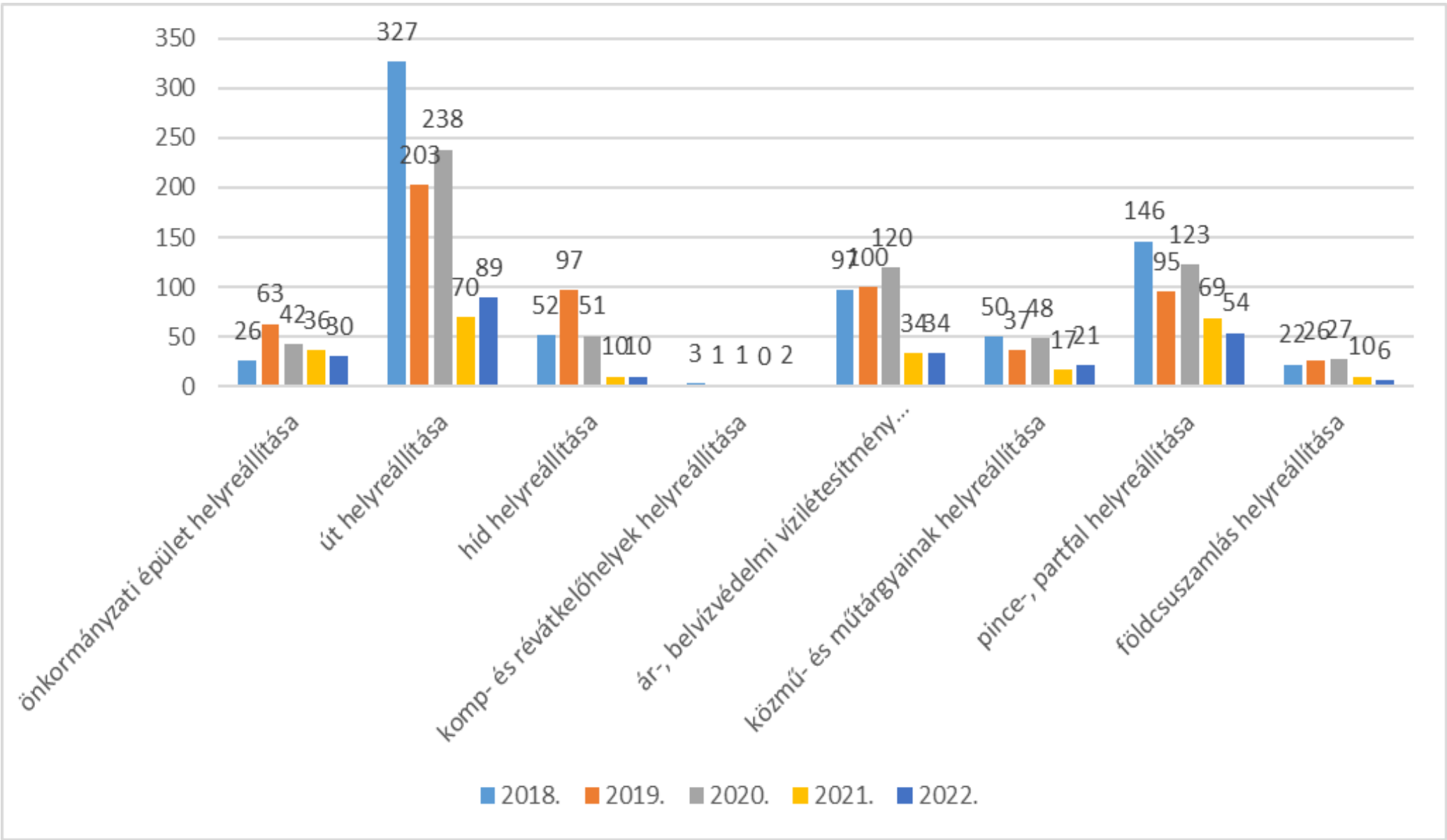
Megvizsgálva a benyújtott vis maior pályázatokat a bekövetkezett esemény függvényében a következő állapítható meg: a benyújtások legnagyobb számát az út helyreállítás adja 37%-ban, ami 927 bejelentést érint. Második helyen áll a listában pince- és partfal helyreállítás 20%-kal, ami 487 darabszámot jelent. Ez az esemény közel a fele az út helyreállításával kapcsolatban bejelentett pályázatnak. Ezután sorrendben az ár- és belvízvédelmi vízi létesítmény helyreállításával kapcsolatos esetek következnek 15 %-kal, amit a híd 9%-kal és a közmű és műtárgyainak helyreállítása 7%-kal követ. A sor vége felé maradt az önkormányzati épületek helyreállítása 8%-kal, ami 197 darab bejelentést reprezentál. A földcsuszamlás helyreállítása

¹⁵⁴ Az ábrát a szerzők készítették.

4%-kal szerepel a statisztikában, ami 91 darab bejelentést jelent. A komp- és révátkelőhelyek helyreállítása (7) már nem éri el az 1%-ot.

18. számú ábra: A vis maior káresemények típusa szerinti 2018-tól 2022-ig összesítés Forrás: ¹⁵⁵

19. számú ábra: A vis maior események évenkénti bontásban 2018-tól 2022-ig Forrás: ¹⁵⁶

¹⁵⁵ Az ábrát a szerzők készítették.

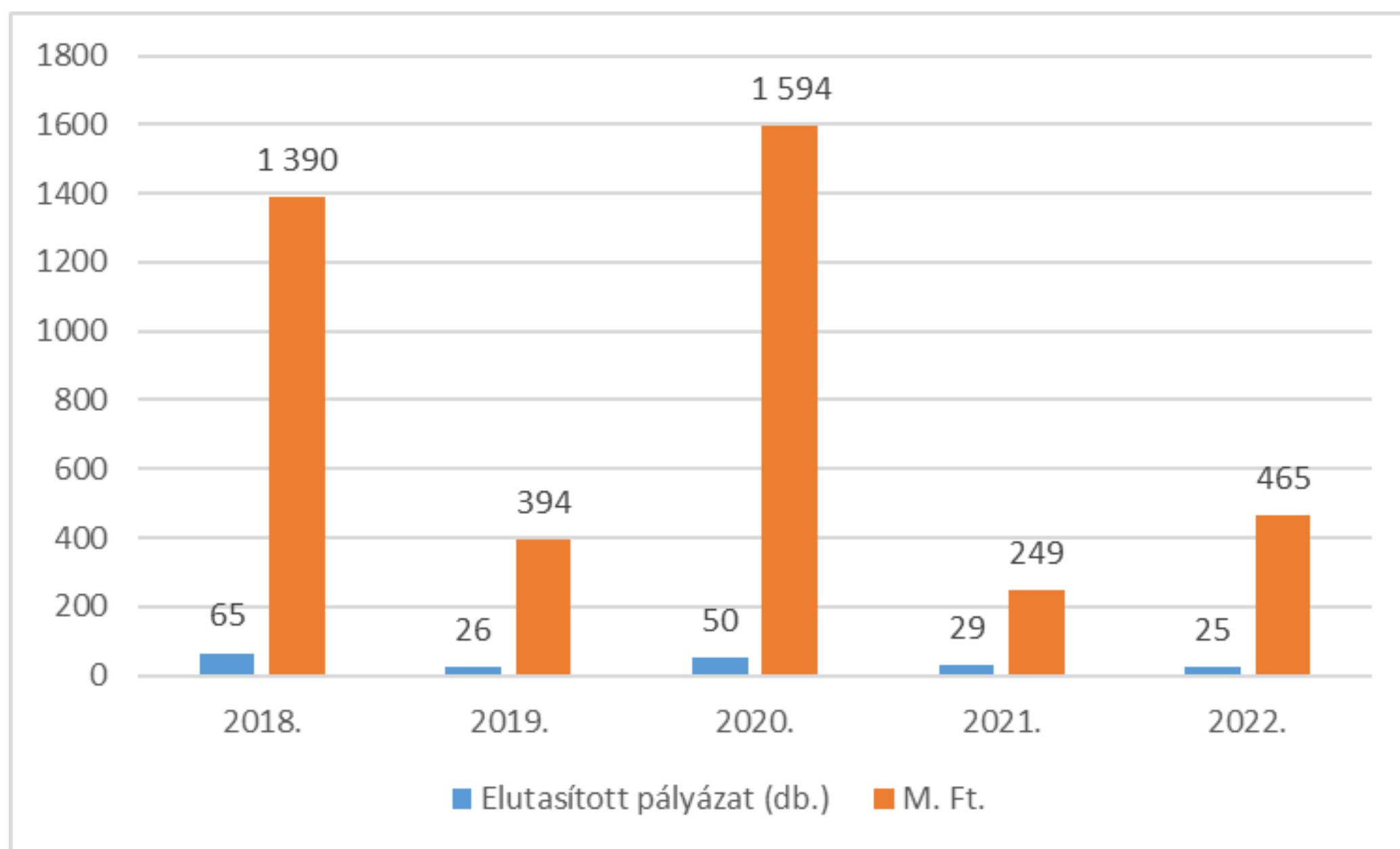
¹⁵⁶ Az ábrát a szerzők készítették.

Az oszlopdiagramon jól leolvasható, hogy a 2018, 2019 és a 2020-as években kiemelkedőnek kell tekintenünk a benyújtott vis maior pályázatok esetében a következőket:

- út helyreállítása,
- híd helyreállítása,
- ár-, belvízvédelmi vízi létesítmény helyreállítása,
- közmű-, és műtárgyainak helyreállítása,
- pince-, partfal helyreállítása.

A vis maior események helyszíni szemle során történő elutasításának okai (2018-2022)

A vizsgált időszakban az ebr42 rendszerben rögzített bejelentések közel 10%-át (195 pályázatot) kellett az illetékes hatóságoknak elutasítani. Az elutasítások egyik fő oka az, hogy a bejelentés nem volt a vonatkozó jogszabály alapján vis maior esemény, hiányos adatkitöltés miatt a Kincstár elutasította, vagy pedig a jogszabályban meghatározott jogvesztő határidő nem tartották be.

20. számú ábra: Elutasított vis maior pályázatok és előzetesen becsült költségigény összesen Forrás:

157

¹⁵⁷ Az ábrát a szerzők készítették.

Részkövetkeztetések

A vis maior eljárások megindítása az emberi erővel el nem hárítható káresemények által okozott következmények felszámolását teszi lehetővé a települések önkormányzatai számára. Alkalmazásuk szakértelmet és megfelelő felkészültséget igényel, mivel bizonyos hibák elkövetése, vagy a határidő átlépése jogvesztő következményeket okozhat. A fejezet tartalma alapján áttekinthetővé válik az eljárásrend, és a települések polgármesterei, jegyzői képet kaphatnak a környezetük leggyakoribb veszélyforrásairól és azokról az eljárási hibákról, amelyek megakadályozhatják a sikeres vis maior pályázatok megvalósítását.

Összegzés, a kutatás eredményeinek bemutatása

A katasztrófák elleni védekezés feladataira történő felkészülés összetett feladat, amely megköveteli a vonatkozó jogszabályok ismeretét, alkalmazni tudását és a védekezésben részt vevő személyek tevékenységének összehangolását, koordinációját. A polgármestereknek és jegyzőknek a településük napi életének vitele mellett a megelőzési feladatokhoz számos bonyolult és komplex ügyet kell megoldaniuk. Katasztrófakockázatokat kell elemezni, veszélyelhárítási terveket kell készíteni, majd a polgári védelmi hatósággént kell fellépni. A településeken meglévő veszélyeztető hatások ismeretében fel kell készíteniük a lakosságot a veszélyhelyzetben követendő magatartási formákra, valamint a katasztrófariasztások éles megvalósítására a valós pánikhelyzetek elkerülése érdekében. Ezen túl az egyes sikeres védekezések befejezésével még nem fejeződik be a feladatrendszer, hiszen a települések számára kiemelten fontos kérdés a vissza nem térítendő vis maior támogatások sikeres lebonyolítása. A felkészítő anyag tartalmazza azon legfontosabb ismeretanyagokat, amelynek birtokában a települési vezetők hatékonyan lesznek képesek a katasztrófák elleni megelőzési-védekezési - helyreállítási feladataikat elvégezni.

Felhasznált irodalom

- A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: Az Európai Unió katasztrófavédelmi rezilienciacéljai: közös fellépés a jövőbeli vészhelyzetek kezelése érdekében Online: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6259-2023-INIT/hu/pdf>
- A/RES/69/283: Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015–2030 Online: https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_RES_69_283.pdf
- Bizottság ajánlása az Európai Unió katasztrófavédelmi rezilienciacéljairól, C(2023)400 Online: <https://op.europa.eu/hu/publication-detail/-/publication/3d4580b0-ad05-11ed-8912-01aa75ed71a1/language-hu>
- Climate Change 2023 Synthesis Report Summary for Policymakers Online: https://www.ipcc.ch/report/ar6/syr/downloads/report/IPCC_AR6_SYR_SPM.pdf
- EBR42 Önkormányzati Információs Rendszer: <https://ebr42.gov.hu/> (2023.10.24.)
- Fercom Systems Online: <https://www.fercom.hu/>
- BM OKF hivatalos weboldala MoLaRi rendszer Online: <https://www.katasztrofavedelem.hu/49/molari-rendszer>
- HÁBERMAYER T., HORNYACSEK J. & MUHORAY Á. (2018). Katasztrófavédelmi önkéntesek motiváció kutatása a védekezések hatékonyságának növeléséhez. *Hadmérnök*, 13(2), 159-171. Online: http://www.hadmernok.hu/182_12_habermayer.pdf
- HÁBERMAYER T. (2021). Az ár- és belvíz elleni katasztrófavédelmi feladatok korszerű megoldásának lehetőségei. PhD disszertáció. Nemzeti közszolgálati Egyetem Katonai Műszaki Doktori Iskola.
- HÁBERMAYER T. (2017). A magyar önkéntesek kategóriái és lehetséges fejlesztésük iránya az ár- és belvizek elleni védekezések tükrében *Védelem Tudomány*, 2(2), 88-124. Online: <https://www.vedelemtudomany.hu/articles/07-habermayer.pdf>
- Index.hu <https://index.hu/belfold/2022/05/08/szirena-oroszagos-katasztrofavedelmi-foigazgatosag-molari-felhivas-lakossagi-riaszto-rendszer/>
- JACKOVICS P. (2023). Nemzetközi segítségnyújtás, nemzetközi követelmények, hazai képességek – Törökországi földrengés, *Védelem Tudomány*, 2(4), 87-121.
- Magyarország nemzeti katasztrófakockázat értékeléséről szóló jelentése Online: <https://cdn.kormany.hu/uploads/document/2/2b/2be/2becdcd25cbd0c5fd50024a9fff8be35f4df568b.pdf>
- MUHORAY Á., HÁBERMAYER T. & CZINCZÁR K. (2019). Önkéntesség és kötelesség a katasztrófavédelmi beavatkozások során *Hadtudomány*, 29(4), 65-79. Online:

https://www.mhtt.eu/hadtudomany/2019/2019_4/HADTUDOMANY_2019-4_egyben.pdf#page=67

Országos Meteorológiai szolgálat: Időjárási beszámoló – 2018

<https://www.met.hu/downloads.php?fn=/metadmin/doc/2019/04/fbc6d9cf4d6c582cc76acc8340a3f784-omsz-idojarasi-beszamolo-2018.pdf> (2023.10.04)

Országos Meteorológiai szolgálat: Időjárási beszámoló 2019

<https://www.met.hu/downloads.php?fn=/metadmin/doc/2020/04/e4bb68ce7fd50338774988519b5ff5ef-omsz-idojarasi-beszamolo-2019.pdf> (2023.10.04)

Országos Meteorológiai szolgálat: Időjárási beszámoló 2020

<https://www.met.hu/downloads.php?fn=/metadmin/doc/2021/03/e75f0396500eea6d34d7337a6fc9d896-omsz-idojarasi-beszamolo-2020.pdf> (2023.10.03)

Országos Meteorológiai szolgálat: Időjárási beszámoló 2021

<https://www.met.hu/downloads.php?fn=/metadmin/doc/2023/01/01d6992179cb7b84f7b978d5aec2554f-omsz-idojarasi-beszamolo-2021.pdf> (2023.10.04)

Országos Meteorológiai szolgálat: Időjárási beszámoló 2022

<https://www.met.hu/downloads.php?fn=/metadmin/doc/2023/03/a52992dbd3a5e2f7fd8a9d528388afd4-omsz-idojarasi-beszamolo-2022.pdf> (2023.10.04.)

Országos Tűzmelőzési Bizottság oktató videók Online:

<https://www.katasztrofavedelem.hu/33998/videok>

Ódon-Fon Online: <https://odon-fon.hu/termek/legvedelmi-szirena/>

Tananyag az ÁROP-2.2.16-2012-2012-0005 "A bírósági szervezetrendszer

jogalkalmazásának javítása az ítélkezési tevékenység hatékonyságának fokozása

érdekében" projekt Online: http://projektjeink.birosag.hu/sites/default/files/allomanyok/e-learning/alaptorveny_birok/at_szabadsag/lecke2_lap1.html

The International Disaster Database – EM-DAT Online: <https://emdat.be/>

United Nations „A/CONF.206/6 Report of the World Conference on Disaster Reduction”,
Hyogo, 2005. Online:

<https://www.coe.int/t/dg4/majorhazards/ressources/Apcat2005/APCAT-2005-26-e-rapport-kobe.pdf>

United Nations General Assembly 69/283. Sendai Framework for Disaster Risk Reduction
2015–2030 Online:

https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_RES_69_283.pdf

VIRÁG B. (2020). Második András Aranybullája. Online: <https://aranybulla.hu/aranybulla-eredeti-szovege/>

Letöltve: 2023.06.27.

Jogforrások

Magyarország Alaptörvénye

1868. évi XL törvénycikk

1912. évi XXX. törvénycikk a véderőről

1988. évi I. törvény a közúti közlekedésről

1991. évi XI. törvény az egészségügyi hatósági és igazgatási tevékenységről

1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról

1995. évi XCVII. törvény a légiközlekedésről

1995. évi LIII. törvényt a környezet védelmének általános szabályairól

1995. évi LVII. törvény a vízgazdálkodásról

1996. évi XXXI. törvény, amely a tűz elleni védekezésről, a műszaki mentésről és a tűzoltóságról

1996. évi CXVI. törvény az atomenergiáról

1997. évi CLIV. törvény az egészségügyről

2000. évi XLII. törvény a víziközlekedésről

2000. évi C. törvény a számvitelről

2005. évi CLXXXIII. törvény a vasúti közlekedésről

2007. évi CXXVII. törvény az általános forgalmi adóról

2007. évi XLVI. törvény a nemzetközi polgári repülésről Chicagóban, az 1944. évi december hó 7. napján aláírt Egyezmény Függelékeinek kihirdetéséről (ICAO)

2009. évi XXXVII. törvény az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról

2010. évi CLXXXV. törvény a médiaszolgáltatásokról és tömegkommunikációról tartalmazza

2011. évi LXXX. törvény a Nemzetközi Vasúti Fuvarozási Egyezmény (COTIF) módosításáról Vilniusban elfogadott, 1999. június 3-án kelt Jegyzőkönyv C Függeléke 2011. évi módosításokkal és kiegészítésekkel egységes szerkezetbe foglalt szövegének kihirdetéséről

2011. évi CXXVIII. törvény a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról

2011. évi CXXXIX. törvény Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről

2011. évi CLXXXIX. törvény Magyarország helyi önkormányzatairól

2012. évi CLXVI. törvény szól a létfontosságú rendszerek és létesítmények azonosításáról, kijelöléséről és védelméről

2015. évi LXXXIV. törvény a Genfben, 2000. május 26. napján kelt, a Veszélyes Áruk Nemzetközi Belvízi Szállításáról szóló Európai Megállapodáshoz (ADN) csatolt Szabályzat kihirdetéséről és belföldi alkalmazásáról

2015. évi LXXXIX. törvény a Veszélyes Áruk Nemzetközi Közúti Szállításáról szóló Európai Megállapodás „A” és „B” Melléklete kihirdetéséről, valamint a belföldi alkalmazásának egyes kérdéseiről

2018. évi CXXV. törvény a kormányzati igazgatásról

2021. évi XCIII. törvény a védelmi és biztonsági tevékenységek összehangolásáról

2021. évi CXL. törvény a honvédelemről és a Magyar Honvédségről

2023. évi XXV. törvény a panaszokról, közérdekű bejelentésekről, valamint a visszaélések bejelentésével összefüggő szabályokról

253/1997. (XII.20.) Korm. rendelet az országos településrendezési és építési követelményekről

1/2002. (I.11.) Korm. rendelet a veszélyes áruk közúti szállításának ellenőrzésére vonatkozó szabályok

2/2005. (I.11.) Korm. rendelet az egyes tervek, illetve programok környezeti vizsgálatáról

9/2011. (II.15.) Korm. rendelet a vis maior támogatás felhasználásának részletes szabályairól

234/2011. (XI.10.) Korm. rendeletet a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény végrehajtásáról 312/2011. (XII.23.) Korm. rendelet a hivatásos katasztrófavédelmi szervek veszélyes áruk szállításának vasúti és belvízi feladatrendszeréről

314/2012. (XI.8.) Korm. rendelet a településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről

313/2014. (XII.12.) Korm. rendelet a veszélyes áruk légi szállításával kapcsolatos katasztrófavédelmi hatósági ellenőrzések feladatai

17/2015. (II.16.) Korm. rendelet a jegyző hatáskörébe tartozó birtokvédelmi eljárásról

419/2021. (VII.15.) Korm. rendelet a településtervek tartalmáról, elkészítésének és elfogadásának rendjéről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről

337/2022. (IX. 7.) Korm. rendelet a Védelmi Igazgatási Hivatalról

399/2022. (X. 21.) Korm. rendelet a NATO Válságreagálási Rendszerével összefüggő döntéshozatal és feladatellátás, valamint a Nemzeti Intézkedési Rendszer alkalmazásával összefüggő szabályokról

182/2022. (V.24.) Korm. rendelet a Kormány tagjainak feladat és hatásköréről

400/2022. (X. 21.) Korm. rendelet a védelmi és biztonsági célú tervezés szabályairól

402/2022. (X. 24.) Korm. rendelet a polgári védelmi kötelezettségről

403/2022. (X. 24.) Korm. rendelet a védelmi és biztonsági célú ellenőrzésekről

404/2022. (X. 24.) Korm. rendelet a védelmi és biztonsági célú képzések szabályairól

405/2022. (X. 24.) Korm. rendelet a védelmi és biztonsági célú gyakorlatokról

406/2022. (X. 24.) Korm. rendelet a védelmi és biztonsági bírság szabályairól

407/2022. (X. 24.) Korm. rendelet egyes gazdasági társaságoknak a védelmi és biztonsági tevékenységek összehangolásáról szóló törvény szerinti ellátási kötelezettségéről

427/2022. (X. 28.) Korm. rendelet a védelmi és biztonsági igazgatás területi és helyi szabályairól

428/2022. (X. 28.) Korm. rendelet a gazdasági és anyagi szolgáltatási kötelezettség szabályairól

Érintett szervezetek szolgálati szabályzatai

146/2023. Korm. rendelet a veszélyhelyzet ideje alatti egyes szervezetek működésére vonatkozó, továbbá az egyes közigazgatási szabályok megállapításáról

43/2011. (XI.30.) BM Rendelet a helyi szinten működő katasztrófavédelmi kirendeltségek illetékességi területe

49/2011. (XII.20.) BM rendelet a hivatásos katasztrófavédelmi szervek és a polgári védelmi

62/2011. (XII.29.) BM Rendelet a katasztrófák elleni védekezés szabályairól

44/2021. (XII.16) BM Rendelet a települések katasztrófavédelmi besorolásáról

10/1997. (VII.17.) KHVM rendelet az árvíz- és a belvízvédekezésről

3/2013. (I.11) NMHH rendelet a honvédelmi és katasztrófavédelmi feladatok ellátásában közreműködésre kötelezett elektronikus hírközlési szolgáltatók kijelöléséről és felkészülési feladataik meghatározásáról

1150/2012. (V.15.) Korm. határozat a Katasztrófavédelmi Koordinációs Tárcaközi Bizottság létrehozásáról, valamint szervezeti és működési rendjének meghatározásáról

Ábrajegyzék

1. ábra: A teljes biztonság megteremtésének elméleti konfliktusa
2. ábra: A hivatásos katasztrófavédelmi szervek szervezetei és irányítási szintjei
3. ábra: A területi katasztrófavédelmi szervek általános szervezeti felépítése
4. ábra: A katasztrófavédelmi kirendeltség felépítése
5. ábra: A védelmi és biztonsági tevékenység irányításáról
6. ábra: A védelmi és biztonsági tevékenység szintjei
7. ábra: A katasztrófariasztás elrendelése
8. ábra: Szirénajelek és jelzések
9. ábra: A veszélyhelyzeti tájékoztatásért felelős személyek
10. ábra: A helyi és távolsági védelem
11. ábra: Különböző riasztási fokozatú napok száma 2022-ben
12. ábra: Citrom fokozatú riasztások elemeinek aránya 2018 – 2022 között országos viszonylatban
13. ábra: 2018-2022-ig benyújtott vis maior pályázatok vármegyék szerinti csoportosításban
14. ábra: 2018-2022-ig benyújtott vis maior pályázatok települések szerinti csoportosításban
15. ábra: Magyarországon 2018-2022-ig benyújtott vis maior pályázatok
16. ábra: Benyújtott vis maior pályázatok évszakonként vizsgálva
17. ábra: Benyújtott vis maior pályázatok havonkénti vizsgálata
18. ábra: A vis maior káresemények típusa szerinti 2018-tól 2022-ig
19. ábra: A vis maior események évenkénti bontásban 2018-tól 2022-ig
20. ábra: Elutasított vis maior pályázatok és előzetesen becsült költségigény összesen

Táblázatok jegyzéke

1. táblázat: A tradicionális tervezésen alapuló összesített veszélyeztető hatások
2. táblázat: A Kormány katasztrófavédelmi feladatai
3. táblázat: A katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter feladatai
4. táblázat: Az egyes katasztrófavédelmi osztályok meghatározása a kockázati mátrix útján

5. táblázat: A települési besorolások előre meghatározott sorolási feltételei
6. táblázat: Motoros kézi sziréna, légvédelmi sziréna és sziréna rendszer
7. táblázat: Helyreállítás méret- és mennyiségyszámítás
8. táblázat: Helyreállítási költségvetés

Képek jegyzéke

1. kép Bejelentkezés az ebr42 rendszerbe
2. kép Bejelentő adatlap
3. kép A 3/a melléklet vis maior esemény leírása
4. kép A 2. melléklet a katasztrófavédelmi igazgatóság tájékoztatójához, helyszíni ellenőrzés jegyzőkönyvéhez
5. kép Az 1/b. melléklet előleg iránti kérelem adatlapja

Mellékletek

1. számú melléklet

A veszélyelhárítási terv készítésére vonatkozó tartalmi követelmények¹⁵⁸

1. a védekezésben résztvevőkre vonatkozóan

- a) az irányítás, vezetés, együttműködés rendjét,
- b) a kapcsolattartás és jelentések rendjét,
- c) a hivatásos katasztrófavédelmi szervek készenlétbe helyezését,
- d) a riasztás, kapcsolattartás rendjét,
- e) az egyéni védőeszközökkel, szükség-védőeszközökkel való ellátás rendjét,
- f) a köteles polgári védelmi szervezetek alkalmazási készenlétbe helyezés és a működéséhez szükséges anyagi készletek biztosításának rendjét,
- g) a védekezésben részt vevő egyéb szervezetek készenlétbe helyezésének és alkalmazásának rendjét,
- h) a logisztikai feladatok, így a szállításhoz, mentéshez szükséges anyagi készletek, továbbá az élelmiszer, ivóvíz, egészségügyi ellátás, a pihentetés és váltás feltételeinek, a gazdasági-anyagi szolgáltatások biztosításának rendjét,
- i) a kárterületre való belépés rendjét,

2. a lakosság védelmére vonatkozóan

- a) a riasztás, figyelmeztetés, veszélyhelyzeti tájékoztatás rendjét,
- b) a kitelepítés, kimenekítés, befogadás, visszatelepítés rendjét,
- c) az elzárkóztatás rendjét,
- d) az egyéni védőeszközökkel, szükség-védőeszközökkel való ellátás rendjét,
- e) a mentesítés (sugár, illetve vegyi), fertőtlenítés rendjét,
- f) az elsősegélynyújtás, sérültszállítás rendjét,
- g) a halálos áldozatokkal kapcsolatos halaszthatatlan intézkedéseket,

3. a kritikus infrastruktúra elemek és létfenntartáshoz szükséges anyagi javak katasztrófák elleni védelmét,

¹⁵⁸ Kat. Vhr. 2. melléklet d)

4. a kárterületen hátrahagyott anyagi javak védelméről való gondoskodás rendjét,
5. a vizek kártételei elleni védekezésben való, jogszabályban meghatározott közreműködési feladatokat,
6. a migráció esetében a menekültek ideiglenes elhelyezésében, ellátásában való közreműködés rendjét,
7. a nemzetközi szerződésekből adódó tájékoztatás és kölcsönös segítségnyújtás ellátásában való közreműködés rendjét,
8. az ideiglenes helyreállítás, valamint az ingatlanok és ingóságok mentesítésének és fertőtlenítésének rendjét.
9. a kockázatkezelésre vonatkozóan
 - a) a fő katasztrófakockázatok azonosítását, értékelését és prioritási sorrendjük meghatározását,
 - b) a megelőzési és felkészültségi intézkedések meghatározását a kockázatok megelőzése, csökkentése és az azokhoz való alkalmazkodás érdekében az országhatáron átnyúló hatások figyelembevételével,
 - c) a katasztrófakockázat-kezelési válaszok feltételeinek, végrehajtási rendjének és ellenőrzése módjának meghatározását.
 - d) azon intézkedések meghatározását, amelyek elősegítik a nemzeti ellenállóképesség különböző kockázatok közvetlen, közvetett hatásaival szembeni fokozását, összhangban a megelőzési és felkészültségi intézkedésekkel.

Az elégséges védelmi szint¹⁵⁹

	I. osztály	II. osztály	III. osztály
Riasztás	a lakosság központi riasztása és veszélyhelyzeti tájékoztatása feltételeinek biztosítása	a lakosság riasztása és veszélyhelyzeti tájékoztatása feltételeinek biztosítása	a lakosság riasztása és veszélyhelyzeti tájékoztatásának tervezése (különösen a más szervezetnél rendszeresített, de erre a célra alkalmas eszközök)
Lakosságvédelmi módszer	a kockázatbecslésben megállapítottaknak megfelelően, elsősorban elzárkózás, indokolt esetben kitelepítés	a kockázatbecslésben megállapítottaknak megfelelően, elsősorban elzárkózás	a kockázatbecslésben megállapítottaknak megfelelően
Felkészítés	a) a lakosság évente történő aktív tájékoztatása, b) a lakosság passzív tájékoztatása nyomtatott és elektronikusan elérhető információs anyagok biztosításával, c) a lakosság felkészítése a riasztás módszerének és jelének felismerésére, valamint az annak megfelelő magatartási szabályokra	a) a lakosság 3 évente történő aktív tájékoztatása, b) a lakosság passzív tájékoztatása nyomtatott és elektronikusan elérhető információs anyagok biztosításával, c) a lakosság felkészítése a riasztás módszerének és jelének felismerésére, valamint az annak megfelelő magatartási szabályokra	a lakosság passzív tájékoztatása nyomtatott és elektronikusan elérhető információs anyagok biztosításával
Védekezés	a) különleges felszerelések és kiképzett szakértők (önkéntes mentőszervezetek) bevonásának tervezése és begyakoroltatása, b) a kockázatbecslésnek megfelelően a polgári	a) különleges felszerelések és kiképzett szakértők (önkéntes mentőszervezetek) bevonásának tervezése és begyakoroltatása, b) a kockázatbecslésnek megfelelően egyes polgári	a) kizárólag a védekezési feladatok ellátásához szükséges polgári védelmi egységek megalakítása, b) önkéntes segítők, karitatív szervezetek bevonásának tervezése

¹⁵⁹ Kat. Vhr. 2. melléklet c)

	védelmi szervezetek megalakítása, c) a karitatív és más önkéntes, humanitárius feladatot ellátó szervek bevonásának tervezése és begyakoroltatása	védelmi egységek megalakítása, c) a karitatív és más önkéntes, humanitárius feladatot ellátó szervek bevonásának tervezése	
Induló katasztrófavédelmi készlet	teljes induló katasztrófavédelmi készlet megléte	teljes induló katasztrófavédelmi készlet megléte	induló katasztrófavédelmi készlet tervezése